

EESTI KEEL IV kooliaste
Kursus PRAKTILINE EESTI KEEL III -12. klass

1. Õpitulemused

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- 1) suudab edasi anda tähendusvarjundeid, tajub keelendite konnotatiivseid tähendusi ning mõistab vihjelist keelekasutust;
- 2) oskab veenvalt ja selgelt argumenteerida ning kaitsta oma seisukohti keerukaid küsimusi käsitlevas ametlikus arutelus;
- 3) suudab konspekteerida näitvahenditega toestamata suulist esitust;
- 4) oskab edastada eri modaalsuse ja struktuuriga ning eri allikatest saadud infot ja arutluskäike sidusas tekstis ning lõimida sellesse oma hinnanguid ja seisukohti;
- 5) oskab koostada keerulisi tarbetekste;
- 6) tunneb teadusliku stiili põhitunnuseid ning suudab koostada eakohast teaduslikku teksti, vältides plagiaati;
- 7) kasutab keerukaid elektroonilise teabeotsingu strateegiaid ning suudab hinnata teabe usaldusväärsust;
- 8) valdab eesti kirjakeelt.

2. Õppesisu

Kõnearendus-, lugemis-, kuulamis- ja kirjutamisteemad

1. Kursusega „Teksti keel ja stiil“ seostuvad teemad.
2. Kirjanduskursustega haakuvad teemad.
3. Õppekava läbivad teemad.

Kõnelemine

Keeleline väljendusrikkus mõtete, tunnete ja hinnangute väljendamisel.

Stiilivahendite kasutamine erineva mõju saavutamiseks suulises esinemises ja väitluses.

Kirjutamine

Arutleva artikli kirjutamine eri tüüpi (tekstiliste, pildiliste, audiovisuaalsete; lineaarsete, mittelineaarsete, hüpertekstiliste) alustekstide põhjal.

Tarbetekstide (projekti ja kandidaadi põhjenduse, tegevusaruande) koostamine.

Teadusteksti koostamine ja vormistamine. Vajaduse korral õigekirja ja õigekeelsusküsimuste kordamine.

Lugemine

Keeruka struktuuriga ja eri modaalsusega tekstide mõistmine.

Keeruka kujundliku väljenduse mõistmine.

Süsteemaatiline sõnavaraarendus (akadeemilisele ja haritud stiilile omaste võõrsõnade, lendväljendite, ilukirjanduskeele kõrgstiilse sõnavara ning käsitletavate teemadega seotud terminoloogia omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine).

Teabeotsinguoskuste tõhustamine.

Kuulamine

Keeruka struktuuriga suulise teksti konspekterimine.

Väitluse juhtimine ning seal esile tõusnud argumentidest kokkuvõtte tegemine.

Kooliaste ja klass	Moodul	Õppesisu	Õppetegevus	Taotletavad õppetulemused
G III kursus 12. klass	lugemine, kuulamine, esinemine	Keelelise väljendusrikkuse ja stilistilise mitmekesisuse kasutamine erineva mõju saavutamiseks suulises esinemises ja väitluses.	Kasutatakse alusena a) ilukirjanduslikke tekste, valmistudes sõnavõttudeks. b) draamaelemente, näiteks lasta õpilasel koostada samasisulisest kõnest (nt aasta meelelahutaja tiitli tänukõnest) kaks varianti erinevate karakterite (Vestmann, Piibelet, poet, punkar vm) esitatuna. Võib lasta koostada sama sisuga (nt isikuvabaduste austamine) eri stiilis sõnavõtte erinevate kuulajate ja suhtlusolukordade jaoks, näiteks esitamiseks õpilasomavalitsuse koosolekul, linna peaväljaku miitingul, teaduste akadeemia presiidiumis, suursaadiku vastuvõtul vm.	tunneb suulise ja kirjaliku eneseväljenduse aluseid

<p>G III kursus 12. klass</p>	<p>kirjutamine analüüsimine</p>	<p>Arutleva artikli kirjutamine eri tüüpi tekstide (verbaalne, pildiline, audiovisuaalne; lineaarne, mittelineaarne, hüpertekst) põhjal.</p>	<p>Soovitatav on valida teemasid, mille käsitlemiseks on võimalik leida ilukirjanduslikke, ajakirjanduslikke ja populaarteaduslikke tekste nii trükistena kui ka audiovisuaalsel kujul.</p> <p>Teemat võib arendada uurimisprojektina, milles õpilased kõigepealt leiavad artikli teema kohta iseseisvalt allikaid ja seejärel kirjutavad artikli. Nõudlikuma ülesande saab anda siis, kui õpetaja valib ise alustekstid, tagades sellega suurema keerukusastme eri modaalsustega tekstide integreerimiseks.</p> <p>Sobivad teemad artikli jaoks võivad lähtuda õppekava läbivatest teemadest, võivad olla seotud mingi ühiskondliku probleemiga (nt Eesti poliitiline kultuur, eestlaste ja venelaste integratsioon), kultuuri- või ajaloonähtusega (nt laulupeod ja laulev revolutsioon), kirjandusega (nt interneti mõju kirjanduslikule loomingule), filosoofia ja eetikaga (nt inimese valikuvabadus ajalookeeristes) vms.</p>	<p>suudab edasi anda tähendusvarjundeid, tajub keelendite konnotatiivseid tähendusi ning mõistab vihjelist keelekasutust;</p> <p>oskab veenvalt ja selgelt argumenteerida ning kaitsta oma seisukohti keerukaid küsimusi käsitlevas ametlikus arutelus; valdab eesti kirjakeelt.</p>
<p>G III kursus 12. klass</p>	<p>kirjutamine</p>	<p>Tarbetekstide koostamine (nt projekti põhjendus, kandidaadi põhjendus, tegevusaruanne)</p>	<p>Soovitatav on läbi mängida mitmesuguseid elulisi olukordi nagu stipendiumile, õppekohale või ametile kandideerimine.</p> <p>Kavandada võib ka reaalse projekti, mis tegelikult ellu viiakse – sobiv koht integreerimiseks teiste õppeainetega (sisu hindamine aines, põhjenduste ja aruannete hindamine praktilise eesti keele kursuses).</p>	<p>oskab koostada keerulisi tarbetekste;</p>

G III kursus 12. klass	kirjutamine	Teadusteksti koostamine ja vormistamine	Teadusprojekt eesti keele või kirjanduse alalt, võib kasutada ka teiste õppeainete teemasid. Töö saab sisuhinde vastavas aines, keelehindeaga praktilise eesti keele kursuses.	oskab koostada ja vormistada teadustekste;
G III kursus 12. klass	kõnelemine kirjutamine põhjendus	Õigekirja ja õigekeelsusküsimuste kordamine vastavalt vajadusele	Stiili- ja keelevigadega töötatakse individuaalselt kogu aeg, suunates õpilasi kasutama sõnaraamatuid ning muutma harjumuseks kirjakeele veebiallikate ja spelleri kasutuse. Sagedane võiks olla praktika, kus õpilased teevad kaasõpilaste töödele korrektuuri. Sel juhul hindab õpetaja niihästi esialgse teksti korrektsust kui ka korrektuuri asjakohasust. Klassi taseme ja vajaduse järgi võiks aegajalt ühe tunni kavandada nende õigekeelsusküsimuste kordamiseks, millega õpilaste enamikul on vahetult olnud probleeme.	oskab kasutada enesekontrolliks õigekeelsusesõnaraamatut kasutab keerukaid elektroonilise teabeotsingu strateegiaid ning suudab hinnata teabe usaldusväärsust; valdab eesti kirjakeelt.
G III kursus 12. klass	kõnelemine kirjutamine põhjendus lugemine	Keeruka struktuuriga ja eri modaalsusega tekstide mõistmine	Ülesanne on seotud arutleva artikli ettevalmistamiseks kasutatavate alustekstide mõistmisega. Keeruka struktuuriga alustekstideks on näiteks: ohrate joonealuste viidete ja ristviidetega (erialased) tekstid, keerukaid tabelleid, diagramme ning skeeme sisaldavad tekstid; seadused, regulatsioonid; tugevalt kujundlikud tekstid (luule, aforismid), veebipõhised hüpertekstid.	oskab koostada keerulisi tarbetekste; tunneb teadusliku stiili põhitunnuseid ning suudab koostada eakohast teaduslikku teksti, vältides plagiaati;

G III kursus 12. klass	lugemine kirjutamine	Keeruka kujundliku väljenduse mõistmine	<p>Tekstid on soovitatav valida ilukirjandusest, kogu sellealane harjutamine peaks olema seotud kirjandusõpetusega.</p> <p>Suurt tähelepanu võib selle teema käsitlemisel pühendada luulele, samuti sellisele proosale, mida iseloomustab stilistiliselt tugevalt eristuv väljenduslaad (näiteks Gailiti, Laabani, Tuglase, Sauteri, Kenderi tekstid).</p>	oskab koostada keerulisi tarbetekste; tunneb teadusliku stiili põhitunnuseid ning suudab koostada eakohast teaduslikku teksti, vältides plagiaati;
G III kursus 12. klass	kõnelemine lugemine kirjutamine	Süsteemaatiline sõnavaraarendus	<p>Igas tunnis võiks olla ca 10 minutit pühendatud antud teema seisukohalt oluliste, õpilase jaoks uute sõnade õppimisele ja kontrollile.</p> <p>Eriti suurt tähelepanu tuleks pöörata sünonüümikale avaras tähenduses, sest stiililise varieerumise tuum peitub eri stiiliväärtusega sünonüümide kasutamises.</p>	oskab edastada eri modaalsuse ja struktuuriga ning eri allikatest saadud infot ja arutluskäike sidusas tekstis ning lõimida sellesse oma hinnanguid ja seisukohti;
G III kursus 12. klass	kõnelemine lugemine kirjutamine analüüsimine	Teabeotsinguoskuste tõhustamine.	<p>Infootsingulaseid näpunäiteid tuleb jagada alati, kui asutakse sooritama harjutust, mis eeldab infootsingu kasutamist.</p> <p>Arendada tuleb võtmesõnade valiku aluseks olevat sisuanalüüsi, võimet kasutada otsingus stilistiliselt markeeritud võtmesõnu ja sõnavorme. Arendada tuleb oskust kasutada tervikfraase otsingus ja välistavate võtmesõnade kasutamist.</p>	oskab edastada eri modaalsuse ja struktuuriga ning eri allikatest saadud infot ja arutluskäike sidusas tekstis ning lõimida sellesse oma hinnanguid ja seisukohti;
G III kursus 12. klass	artikli kirjutamine	Keeruka struktuuriga suulise teksti konspekterimine	Kasutada mõnes ainetunnis loenguvormi. Võimalik on lavastada pressikonverents, kus osa õpilasi vastab teiste küsimustele.	suudab konspekterida näitvahenditega toestamata suulist esitust;

G III kursus 12. klass	kõnelemine	Väitluse juhtimine ja seal esile tõusnud argumentidest kokkuvõtte tegemine	Soovitav on läbi mängida reaalseid ümarlaua olukordi, teemad võivad olla seotud ilukirjandusega (mingi teose põhiprobleemide arutelu), päevakajalistes sündmustega (nt koolisüsteemi reform, riigieksamite vähenemine, kooli õpisuundade kujundamine), kultuuri- või ajaloonähtusega, uue meediaga (interneti mõju kirjanduslikule loomingule), filosoofia ja eetikaga (inimese valikuvabadus, õigused ja kohustused) vms.	suudab edasi anda tähendusvarjundeid, tajub keelendite konnotatiivseid tähendusi ning mõistab vihjelist keelekasutust; oskab veenvalt ja selgelt argumenteerida ning kaitsta oma seisukohti keerukaid küsimusi käsitlevas ametlikus arutelus;
---	------------	--	--	---

Hindamine

Kursuse hindamisel lähtutakse õppekava üldistest hindamisnõuetest ja AKG hindamisjuhendist. Hinnatavad ülesanded ja hindamissageduse valib õpetaja.

Kursuse lõpul õpilase hindamisel arvestab õpetaja õpilase osalemist rühmatöodes, aktiivsust tunnis, koduseid töid ja õpilase arengut; protsessikirjelduses on viidatud võimalikele hindelistele töödele. Õpetaja hindab õpilase kahte kodust ja kahte klassikirjandit.

Rahuldava tulemuse saamiseks peab õpilane olema esitanud kõik hindelised kirjandid, tekstiloomed ja prakt. töövihiku protsessihindamisele kuuluvad harjutused.

Füüsiline õpikeskkond

1. Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada rühmatöökaks ning ümarlauavestlusteks.
2. Klassiruumis kasutatakse õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni.
3. Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sh netisõnaraamatuid.
4. Tunde peetakse vajaduse korral arvutiklassis, kooli raamatukogus..

2. EESTI KEEL

2.1. ÜLDALUSED

2.1.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi eesti keele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) valdab eesti kirjakeelt ning kasutab seda korrektselt kõnes ja kirjas;
- 2) on keeleteadlik, tajub keelt oma identiteedi osana, analüüsib ning hindab kriitiliselt keele muutumise tendentse ja nüüdisolukorda;
- 3) tunneb tüüpilisi suhtlusolukordi, oskab valida suhtluskanalit ning suhtleb eesmärgipäraselt, kasutades konteksti sobivat suulist ja kirjalikku keelt;
- 4) tunneb tekstiliikide erinevusi ning oskab eri liiki tekste lugeda, analüüsida ja koostada;
- 5) rakendab oma suhtlus- ja tekstitööoskusi nii tekstide vastuvõtja kui ka loojana;
- 6) arendab loovat ja kriitilist mõtlemist;
- 7) valib, hindab kriitiliselt ja kasutab sihipäraselt teabeallikaid.

2.1.2. Õppeaine kirjeldus

Eesti keel on ühtaegu kooli õppekeel ja keskne õppeaine. Eesti keele valdamine loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks, samas arendavad kõik õppeained keelekasutuse põhipädevusi: sõnavara mõistmist ja kasutamise oskust, teksti mõistmist ja tekstiloomet ning pädevust suuliselt ja kirjalikult suhelda. Seega kujuneb õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus välja eesti keele ning teiste õppeainete õppetegevuse tulemusel.

Eesti keele kui õppeaine sisu jaguneb kaheks seotud, kuid tunnetuslikult erinevaks valdkonnaks:

- a) keelealasteks teadmisteks
- b) ning praktiliseks keeleoskuseks.

Keelealaste teadmistega luuakse teoreetiline ja metakognitiivne alus praktilise keeleoskuse arendamisele. Ühtlasi avardavad teadmised keelest, selle kasutusest ja toimimisest õppimise, töö, isikliku ning avaliku elu valdkonnas õpilaste maailmapilti, andes ülevaate tekstide osast inimese ja ühiskonna toimingutes. Eesti keele kursustega püütakse tekitada õpilastes huvi keeleteaduse ja filoloogia vastu laiemalt ning anda neile baastadmistega võrdses mahus praktilisi oskusi. Keeleteadlikkuse ning praktilise keeleoskuse arendamine valmistab õpilast ette toimima nüüdisaegse infoühiskonna tegusa liikmena; ajama enda, lähedaste ja huvirühma asju; haridusele vastavat tööd otsima ja sellega keeleliselt toime tulema ning elukestvalt õppima. Hea keeleoskus on iga inimese jaoks ühiskonnas eduka toimimise vältimatu eeldus. Seetõttu on praktilise keeleoskuse arendamine eesti keele kui õppeaine keskne osa, mida toetab keeleteadmiste omandamine.

Õppeaines käsitletakse põhjalikult keele ülesandeid ühiskonnas:

- a) kuidas keel toimib märgisüsteemina,
- b) milline on eesti keel teiste maailma keeltega võrreldes oma ehituse ja iseärasuste poolest,

- c) millised on eesti murded ning kuidas eesti kirjakeel on ajalooliselt nende põhjal kujunenud.

Tähtsal kohal on keele varieerumise käsitlemine – eristatakse kirjakeelt ja kõnekeelt, eri allkeeli ja slängi ning nende kasutusvaldkondi. Käsitletakse ka eesti keele arendamise küsimusi ning Eesti keelepoliitikat. Keele ja ühiskonna suhete mõistmine aitab mõista keelt kui infovahetussüsteemi ning keskset identiteedi väljendajat.

Süsteemaatiline ülevaade antakse ka meediast ja mõjutamisest. Tänapäeva ühiskond on infoühiskond, milles meedial on keskne roll ühiskondlike protsesside ja tarbimiskäitumise mõjutajana. Käsitletakse reaalsuse konstrueerimist meedia vahendusel ning kuidas ja milliste keeleliste vahenditega luuakse samast nähtusest erinevaid käsitlusi. Sellega seoses selgitatakse ajakirjanduseetikat. Käsitletakse ka reklaami ja selle mõjutamisvõtteid, elektroonilist meediat ja selles tekkinud uusi suhtlusvõimalusi ning nendega seotud ohte ja manipuleerimisvõimalusi. Meediaõpetusega kujundatakse kriitilist meediatarbijat.

Süvendatult vaadeldakse teksti keele ja stiili küsimusi. Käsitletakse erinevate tekstiliikide keelelisi ja stilistilisi erinevusi, vaadeldakse sõnavara stililisi kihistusi ja tähendusnüansse ning kirjutamise komponente ja nõudeid eri tekstiliikide keelele. Süsteemaatiline ülevaade antakse põhilistest stiilivigadest.

Praktiline eesti keele oskus tähendab kirjakeele valdamist teksti vastuvõtu ja loomise oskuste – lugemise, kirjutamise, kõnelemise ja kuulamise ning neid siduva vahendusoskuse koostoimes. Lugemisoskuse arendamise laiem eesmärk on kujundada kriitilist teabekasutajat. Kirjutamisoskust arendatakse erineva eesmärgi ja ülesehitusega tekstide loomise kaudu. Selle oluline osa on võime siduda oma tekstiga teistest tekstidest saadud infot ning arvestada, viidata, tsiteerida ja refereerida teisi tekste, s.o kirjutada alustekstide põhjal. Kirjutamisvõime vältimatu eeldus ja komponent on hea ning toimiv õigekirjaoskus. Kõnelemisoskus tähendab nii oskust esineda kui ka võimet valida suhtlusolukorrast ning vestluspartnerist lähtuvalt sobiv toon ja stiil, samuti võimet suhtlust või teemat alustada, arendada ning tõrjuda. Kuulamisoskuse arendamise eesmärk on mõista vestluspartnerit ja esinejat, tunda suulistes meediakanalites ära faktiinfo ja arvamus ning mõjutamine ja manipuleerimine; olla valmis esitama täpsustavaid küsimusi ning vastuväiteid. Õppeaine on üles ehitatud nii, et keeleteadmiste kursusi planeeritakse igale aastale üks.

- a) 10. klassis „Keel ja ühiskond”
- b) 11. klassis „Meedia ja mõjutamine”
- c) 12. klassis „Teksti keel ja stiil”

Praktilise eesti keele kursusi õpitakse kõigis klassides, kusjuures keeleteadmiste kursuse õpe eelneb praktilisele kursusele või neid õpitakse paralleelselt.

2.1.3. Gümnaasiumi õpitulemused

AKG gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) väljendab ennast nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses selgelt, eesmärgipäraselt ja sobivalt ning üldkirjakeele normide järgi;
- 2) valib suhtluskanaleid ning väljendusvahendeid sobivalt, lähtudes funktsionaalsetest, eetilistest ja esteetilistest kaalutlustest;
- 3) oskab oma tekstide loomiseks leida, kriitiliselt hinnata ja kasutada eri laadi teabe allikaid;
- 4) teab tekstide ülesehituse põhimõtteid ja iseärasusi, oskab luua ning analüüsida eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
- 5) kõneleb ja kirjutab asjakohastele tekstidele reageerides ning nendele toetudes;
- 6) analüüsib ja hindab kriitiliselt meedia- jm avalikke tekste ning tunneb tekstide mõjutusvahendid;

7) oskab oma keelekasutuse parandamiseks kasutada keeleinfo allikaid.

2.2. I kursus „Keel ja ühiskond” – 10. klass

2.2.1. Õpitulemused

Kursuse lõpetamisel AKG õpilane:

- 1) mõistab keele rolli, funktsioone ja tähendust ühiskonnas;
- 2) tunneb eesti keele erijooni teiste keeltega võrreldes;
- 3) mõistab allkeelte ja keele varieerumise olemust;
- 4) tunneb suulise ja kirjaliku keele norme ning etiketti;
- 5) oskab eakohasel tasemel analüüsida ajastuomaseid keelenähtusi.

2.2.2. Õppesisu

Keele ülesanded: infovahetus, suhteloome, identiteedi väljendamine, maailmapildi kujundamine.

Keel kui märgisüsteem. Teised märgisüsteemid. Graafilised üldistused (joonised, tabelid, skeemid). Pildikeel. Märgisüsteemide ühendamine tekstis. Kunst ja keel.

Eesti keel ja teised keeled. Eri tüüpi keeled. Eesti keele eripära teiste keelte kõrval. Häälikusüsteem, astmevaheldus, muutevormistik, lausetüübid ja sõnajärg, totaalsus ja partsiaalsus lauseehituses (täis- ja osaalus, täis- ja osasihitis, täis- ja osaõeldistäide), eesti sõnamoodustuse erijooni.

Eesti keel võrdluses soome keele ja teiste soome-ugri keeltega; Euroopa ja maailma keeled (valikuliselt). Keelekontaktid. Saksa, vene, inglise ja soome keele mõju eesti keelele. Keele varieerumine ja muutumine.

Tänapäevase kirjakeele kujunemine. Kirjakeel ja kõnekeel. Murdekeel ja kodumurre. Kirjakeele norm. Keeleline etikett. Keelekasutuse valdkonnad ja sotsiaalrühmade erikeeled. Släng. Aktsent. Eesti mitmekultuurilise ja mitmekeelse maana. Keeleline tolerantsus. Eesti keelepoliitika. Eesti keele kasutusvaldkonnad ja arendus: keeletehnoloogia, terminoloogia ja oskuskeel, ilukirjandus, tõlkekultuur. Eesti keele staatus ja tulevik.

2.3. II kursus „Meedia ja mõjutamine” -11. klass

2.3.1. Õpitulemused

Kursuse lõpetamisel AKG õpilane:

- 1) tunneb meediakanaleid, trükimeedia, raadio, televisiooni ja elektroonilise meedia erijooni ning olulisi tekstiliike;
- 2) teab teksti üldtunnuseid ning eri tekstide vastuvõtu iseärasusi;
- 3) on teadlik meediateksti vastuvõtu eripärast ja selle põhjustest;
- 4) on omandanud tekstianalüüsi põhivõtted; analüüsib verbaalset teksti visuaalses ja audiovisuaalses kontekstis;
- 5) tajub teksti autori eesmärke ning motiive; leiab viiteid ja vihjeid teistele tekstidele, tõlgendab teksti seostuvate tekstide kontekstis;
- 6) eristab fakti arvamusest ning usaldusväärset infot küsitavast;
- 7) tunneb meediatekstis ära argumendid ja põhilised mõjutamisvõtted;
- 8) analüüsib kriitiliselt reklaami ning arutleb reklaami ja mainekujunduse teemadel;
- 9) oskab väljendada oma seisukohta loetu ja kuuldu kohta ning valida selleks sobivaid keelevahendeid.

2.3.2. Õppesisu

Teksti üldtunnused: sobivus suhtlusolukorda, üldine sidusus ja sisuosade seostamine; keeleline loovus ja õigekeelsus. Tekstide tõlgendamine, retseptiooni erinevuse põhjused: teadmised, isiklik kogemus, kultuuritaust. Teksti adressaat ja vastuvõetavus. Tekstide liigitamine ja analüüs.

Olulisemad meediažanrid (uudis, reportaaž, intervjuu, arvamus). Meediatekstide seostamine: viited

ja vihjed, vahendamise ulatus ja eesmärgid. Keel info ja suhteloome teenistuses.

Meediakanalid. Tähtsamad meediakanalid Eestis, eriala- ja üldhuviajakirjad, raadio- ja telekanalid, internet, paber- ja *on-line*-väljaanded, kvaliteetajakirjanduse ja meelelahutusajakirjanduse erinevused. Kirjutatud teksti, kuuldeteksti ja audiovisuaalse teksti esitusviisid ning vahendid. Eri tüüpi meediatekstide vastuvõtu spetsiifika; verbaalse teksti taju heli ja pildi kontekstis.

Meediatekstide usaldusväärsus. Suhtlus internetiportaalides.

Meedia ja mõjutamine. Verbaalne ja visuaalne mõjutamine. Manipuleerimine, meediaetika ja meediakriitika. Oma seisukoha eetiline ja asjakohane sõnastamine. Autoripositsioon, info allikad ja nende usaldusväärsus. Kriitiline ja teadlik lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine. Meedia retoorika ja argumendid. Sotsiaalsete tunnuste ja müütide konstrueerimine meediatekstis.

Reklaam (kommertsreklaam, poliitiline reklaam, sotsiaalreklaam). Reklaami sihtrühmad ja kanalid. Reklaam mainekujundusvahendina. Erandlik keelekasutus ja tähelepanu äratamise võtted. Reklaami mõjus. Kriitilise reklaamitarbija kujundamine.

2.4. III kursus „Teksti keel ja stiil” -12. klass

2.4.1. Õpitulemused

Kursuse lõpetamisel AKG õpilane:

- 1) valib sobiva suhtluskanali ning väljendub korrektselt nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
- 2) valib väljendusvahendeid suhtlusolukorra ja kõneaine põhjal;
- 3) analüüsib tekstide sisu, eesmäärke, kasutuskonteksti, ülesehitust, sõnavara ning stiili;
- 4) koostab eri liiki tekste (arutlus, arvustus ja muud probleemkirjutised; tarbetekstid; uurimistö);
- 5) seob tekste luues omavahel alustekste, refereerib, tsiteerib, parafraseerib ning kasutab viitamissüsteeme;
- 6) tunneb mõjutamise viise ja keelevahendeid, argumenteerib, nõustub esitatud väidetega või lükkab neid ümber nii suulises kui ka kirjalikus tekstis.

2.4.2. Õppesisu

Keel suhtlus- ja tunnetusvahendina. Suulise ja kirjaliku suhtluse ning teksti erinevused. Stiil ja stilistika. Keele kasutusvaldkonnad ja stiil. Asjalikkus ja isikupära. Viisakus ja sõbralik toon.

Võimukus, vulgaarsus ja suhtlusvead. Ametlik stiil, publitsistlik stiil ning teadusstiil. Stiilivärving, stiiliviga; keele kasutusvaldkondade tüüpilised stiilivead. Ilukirjandusstiil ja poeetika.

Eesti sõnavara; tähendus ja stiilijooned. Oma sõnavara rikastamise võimalused. Keele kujundlikkus ja loov keelekasutus. Tekstide võrdlev analüüs (eesmärgid, kasutuskontekst, grammatilised erijooned, sõnavara, stiil). Võrgusuhtluse keelevalikud.

Teadlik kirjutamine. Kirjutamise eesmärk, adressaat, pealkiri, probleem, põhiidee. Teksti ainek, materjali kogumine ja süstematiseerimine. Teema, selle varasemad käsitlused ja tahud. Teksti ülesehitus ja sidusus. Lõigu ülesanne (allteema, väide, selgitus, tõestus, järeldus, üldistus). Arutlev kirjutamine. Oma teksti toimetamine.

Teadustekst. Uurimiseesmärgi ja hüpoteesi sõnastamine. Materjali kirjeldamine ja usaldusväärsus. Uurimuse struktuur. Allikate refereerimise ja tsiteerimise eesmärgid. Lause- ja lõiguviited; viitekirje. Võrdlemine, analüüsimine, üldistamine, järeldamine. Vormistamine. Arvustamine. Loomevargus ehk plagiaat.

2.5. IV kursus „Praktiline eesti keel I” -10. klass

2.5.1. Õpitulemused

Kursuse lõpetamisel AKG õpilane:

- 1) argumenteerib veenvalt ja selgelt ning kaitseb oma seisukohti suuliselt ja kirjaliku arutleva

teksti vormis;

2) koostab levinumaid tarbetekste;

3) oskab ühe alusteksti põhjal koostada referaati ja kokkuvõtet, vältides plagiaati;

4) tunneb põhilisi elektroonilise infootsingu võimalusi ning kasutab neis leiduvat infot oma tekstides;

5) oskab kasutada elektroonilisi ja paberil sõnaraamatuid;

6) on kinnistanud ja parandanud oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust.

2.5.2. Õppesisu

Kõnearendus-, lugemis-, kuulamis- ja kirjutamisteemad

1. Kursusega „Keel ja ühiskond” seostuvad teemad.

2. Kirjanduskursustega haakuvad teemad.

3. Õppekava läbivad teemad.

Kõnelemine

Suuline esinemine ja suhtlus eri tüüpi olukordades. Argumenteerimine, veenmine; emotsionaalsus, toon.

Kirjutamine

Tarbetekstid: elulugu, avaldus, seletuskiri, taotlus, kaebus, kiri ja e-kiri, plangid ning vormid.

Arvamustekstid. Arvamustekstide ülesehituse põhimõtted. Arvamustekstide koostamine ühiskonna- ja õpilaselu teemadel.

Referaadi ja kokkuvõtte kirjutamine.

Õigekirja ja õigekeelsusküsimuste kordamine vajaduse põhjal.

Lugemine

Seotud ja sidumata tekstide (nimestike, graafikute, tabelite jm) mõistmine.

Tekstide otsing veebist ja raamatukogust; info otsing elektroonilisest ja paberil tekstist.

Süsteemiline sõnavaraarendus (nt harvem sõnavara, mõistesuhted, sõnamoodustus, käsitletavate teemadega seotud erisõnavara; sõnavara omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine).

Kuulamine

Erinevate keelevariantide sotsiaalse tähenduse mõistmine, teksti suhtlustähenduse ja eesmärgi mõistmine eri toimingutes, suhtluspartneri mõistmine dialoogis.

2.6. V kursus „Praktiline eesti keel II” – 11. klass

2.6.1. Õpitulemused

Kursuse lõpetamisel AKG õpilane:

1) annab paindlikult ja olukorra järgi edasi oma tundeid, mõtteid ja hinnanguid niihästi isiklikus, avalikus kui ka ametlikus suhtluses, nii suuliselt, kirjalikult kui ka elektrooniliselt;

2) argumenteerib veenvalt ja selgelt ning suudab kaitsta oma seisukohti eakohastes aruteludes koolis;

3) suudab kaasa mõelda avalikule esinemisele ning esitada ettekandjale küsimusi;

4) suudab eri liiki meediatekste kriitiliselt hinnata ning eri allikatest pärineva info ja arutluskäikude põhjal tasakaalustatud kokkuvõtet teha;

5) suudab kirjutada arvamislugu, retsensiooni ja pressiteadet ning koostada koosoleku memo ja tegevuskava;

6) suudab mitme aimeallika põhjal kirjutada referatiivset teksti, vältides plagiaati;

7) on arendanud oma elektroonilise infootsingu oskust ning suudab kasutada paindlikke

infootsingu strateegiaid;

8) on kinnistanud ja parandanud oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust.

2.6.2. Õppesisu

Kõnearendus-, lugemis-, kuulamis- ja kirjutamisteemad

1. Kursusega „Meedia ja mõjutamine” seostuvad teemad.

2. Kirjanduskursustega haakuvad teemad.

3. Õppekava läbivad teemad.

Kõnelemine

Suuline suhtlus olukorrast ja vestluspartnerist lähtuvalt.

Sama sõnumi edastamine erinevate keelevahenditega, keelelise väljenduse paindlikkus, otsesem ja kaudsem väljendumine.

Ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide kasutamine ning veenmine ja mõjutamine.

Kirjutamine

Tarbekirjade koostamine: juhend, koosoleku memo, tegevuskava.

Mitme allika põhjal kokkuvõtte ja referaadi kirjutamine.

Ajakirjanduslike tekstide koostamine: arvamyslugu, retsensioon, pressiteade.

Veebitekstide koostamine: blogi, *podcast*.

Vajaduse korral õigekirja ja õigekeelsusküsimuste kordamine.

Lugemine

Eri modaalsusega tekstide (kirjaliku, audiovisuaalse, hüpertekstilise) tähenduse mõistmine.

Teksti eesmärgi ja vaatenurga mõistmine, mediatekstide kriitiline analüüsimine.

Teksti sisuliste ja keeleliste tunnuste põhjal paindlike elektrooniliste otsingustrateegiatega kasutamine.

Süsteemiline sõnavaraarendus (üldkasutatavate võõrsõnade, ilukirjanduskeele sõnavara, käsitletavate teemadega seotud terminoloogia omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine).

Kuulamine

Ratsionaalsete, eetiliste ja emotsionaalsete argumentide eristamine suulises tekstis, kallutatuse ja manipuleerimise äratundmine.

2.7. VI kursus „Praktiline eesti keel III” -12. klass

2.7.1. Õpitulemused

Kursuse lõpetamisel AKG õpilane:

1) suudab edasi anda tähendusvarjundeid, tajub keelendite konnotatiivseid tähendusi ning mõistab vihjelist keelekasutust;

2) oskab veenvalt ja selgelt argumenteerida ning kaitsta oma seisukohti keerukaid küsimusi käsitlevas ametlikus arutelus;

3) suudab konspekterida näitvahenditega toestamata suulist esitust;

4) oskab edastada eri modaalsuse ja struktuuriga ning eri allikatest saadud infot ja arutluskäike sidusas tekstis ning lõimida sellesse oma hinnanguid ja seisukohti;

5) oskab koostada keerulisi tarbetekste;

6) tunneb teadusliku stiili põhitunnuseid ning suudab koostada eakohast teaduslikku teksti, vältides plagiaati;

7) kasutab keerukaid elektroonilise teabeotsingu strateegiaid ning suudab hinnata teabe usaldusväärsust;

8) valdab eesti kirjakeelt.

2.7.2. Õppesisu

Kõnearendus-, lugemis-, kuulamis- ja kirjutamisteemad

1. Kursusega „Teksti keel ja stiil” seostuvad teemad.
2. Kirjanduskursustega haakuvad teemad.
3. Õppekava läbivad teemad.

Kõnelemine

Keeleline väljendusrikkus mõtete, tunnete ja hinnangute väljendamisel.

Stiilivahendite kasutamine erineva mõju saavutamiseks suulises esinemises ja väitluses.

Kirjutamine

Arutleva artikli kirjutamine eri tüüpi (tekstiliste, pildiliste, audiovisuaalsete; lineaarsete, mittelineaarsete, hüpertekstiliste) alustekstide põhjal.

Tarbetekstide (projekti ja kandidaadi põhjenduse, tegevusaruande) koostamine.

Teadusteksti koostamine ja vormistamine.

Vajaduse korral õigekirja ja õigekeelsusküsimuste kordamine.

Lugemine

Keeruka struktuuriga ja eri modaalsusega tekstide mõistmine.

Keeruka kujundliku väljenduse mõistmine.

Süsteemiline sõnavaraarendus (akadeemilisele ja haritud stiilile omaste võõrsõnade, lendväljendite, ilukirjanduskeele kõrgstiilse sõnavara ning käsitletavate teemadega seotud terminoloogia omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine).

Teabeotsingu oskuste tõhustamine.

Kuulamine

Keeruka struktuuriga suulise teksti konspekterimine.

Väitluse juhtimine ning seal esile tõusnud argumentidest kokkuvõtte tegemine.

2.8. Õppetegevus

Eesti keele oskus tähendab eesti kirjakeele valdamist keele nelja osaoskuse

1. lugemise,
2. kirjutamise,
3. kõnelemise
4. kuulamise valdkonnas.

Lugemisoskust arendatakse erinevate valdkondade tekstide lugemise, nende sisu analüüsimise ja kriitilise hindamise teel. Õpetuses jälgitakse, et käsitletavate tekstide raskusaste kasvaks vastavalt lugemisoskuse arenemisele, et oleks esindatud niihästi seotud

1. kirjeldavad, jutustavad kui ka
2. sidumata tekstid: tabelid, graafikud, loetelud jt.

Lugemisoskuse arendamise oluline osa on sõnavara laiendamine, selleks omandatakse kogu aineõppes süstemaatiliselt uusi sõnu (vähem tuntud sõnu, võõrsõnu, piltlikke väljendeid).

Lugemispädevuse tähtis komponent on oskus leida vajalikke tekste niihästi trükitud kui ka elektroonilistest allikatest ning nendest tekstidest vajalikku teavet. Lugemisoskuse arendamise laiem eesmärk on kriitilise teabekasutaja kujundamine. Kirjutamisoskust arendatakse erineva eesmärgi ja ülesehitusega tekstide loomise teel. Valdav osa tekstitüüpe, mida õpilased aineõppes loovad, on neile ülesehituselt ja nõuetelt tuttavad jubapõhikoolist. Kirjutamisoskuse arendamise ülesanne on saavutada nende tekstide loomisel meisterlikkus. Oluline on oskus kirjutada teksti alustekstide põhjal, samuti oskus siduda oma tekstiga teistest tekstidest saadud teavet, viidata, tsiteerida ja refereerida. Kirjutamispädevuse vältimatu eeldus ja komponent on hea ja toimiv õigekirjaoskus. Seetõttu kinnistatakse ning arendatakse kirjutamisülesannete kaudu pidevalt ka õigekirjaoskust. Kõnelemisoskuse arendamise keskne ülesanne on arendada võimet valida

suhtlusolukorrast ja vestluspartnerist lähtuvalt sobiv toon ning stiilivahendid. Oluline on ka oskus suhtlust alustada,

arendada ning tõrjuda. Kõnelemisoskust arendatakse erinevate suhtlusülesannete kaudu, paari- ja rühmatööde aruteludes, klassi ees esinedes ning koha pealt vastates. Reaalelulisi suhtlusolukordi harjutatakse rollimängudes. Kõnelemisoskuse tähtis komponent on argumenteerimisoskus, võime oma seisukohti esitada ja kaitsta, kasutades nii ratsionaalseid, emotsionaalseid kui ka eetilisi põhjendusi. Argumenteerimisoskust arendatakse arutelude, diskussioonide ning ümarlaua vormis. Kuulamisoskuse arendamise eesmärgid on vestluspartneri suhtluseesmärgi mõistmine, veenmise ja manipuleerimise äratundmine ning suulises vormis esitatud teabe ja aimetekstide mõtte mõistmine. Oluline on avalikule esinejale sisukate teemast lähtuvate küsimuste esitamise oskus. Kuulmisoskuse arendamiseks võib kasutada aruteludest või loengutest kokkuvõtete tegemist ning poliitiliste kõnede analüüsi.

2.9. Hindamine

Hindamise aluseks on gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätted ja August Kitzbergi nim. gümnaasiumi hindamisjuhend. Hindamise eesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet. Hindamisel on oluline tunnustada lahenduste erinevusi ja väärtustada õpilase isikupära. Õpilane peab teadma, mida hinnatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Praktilise eesti keele kursustes kasutatakse teiste eesti keele kursuste ja kirjanduskursuste sisulisi teemasid praktilise keeleoskuse arendamiseks. Seetõttu võib praktilise eesti keele tundides tehtud tööde tulemusi, mis näitavad kirjanduskursuste või teiste eesti keele kursuste õpitulemuste saavutatust, hinnata ja arvestada vastavate kursuste osalise sooritusena. Samuti võib kirjanduskursustes ja teistes eesti keele kursustes tehtud tööde praktilise eesti keele kursuse õpieesmärkidele suunatud tegevusi hinnata ja arvestada praktilise eesti keele kursuse osalise sooritusena.

2.10. Füüsiline õpikeskkond

1. Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada rühmatöökaks ning ümarlauavestlusteks.
2. Klassiruumis kasutatakse õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni.
3. Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sh netisõnaraamatuid.
4. Tunde peetakse vajaduse korral arvutiklassis, kooli raamatukogus.

EESTI KEEL IV kooliaste

10. klass, 2 tundi nädalas, kokku 70 tundi

I kursus „Praktiline eesti keel I”

II kursus „Keel ja ühiskond“

Õppematerjalid:

- * M. Ehala, M. Kitsnik „Praktiline eesti keel“ vihikud 1-3. Kännimees 2011.
- * M. Ehala, M. Kitsnik „Keel ja ühiskond“ õpik. Kännimees ilmub 2012. a. märtsis
- * A. Kiin, A. Lunter „Gümnaasiumi eesti õigekeele vihik“ Koolibri 2008.
- * E. Kraut, E. Liivaste, A. Tarvo „Eesti õigekeel“ Koolibri 1998.
- * T. Erelt „Eesti ortograafia“ (Eesti Keele Sihtasutus, Tln 2006
- * Õigekeelsuse sõnaraamat/ teatmeteosena ja elektrooniliselt
- * Võõrsõnade leksikon
- * M. Hennoste „Täna kirjutame kirjandit“
- * Õpilastel on soovitatav kasutada järgmisi Internetiportaale:
  - ** www.eki.ee
  - ** www.keelevidin.ee
  - ** www.keelenouanne.ee

Kooliaste ja klass	Moodul	Õppesisu	Taotletavad õppetulemused
<p>IV kooliaste 10. klass</p>	<p>Keelekasutus 7 tundi</p>	<p>Keele ülesanded: infovahetus, suhteloome, identiteedi väljendamine, maailmapildi kujundamine. Keel kui märgisüsteem. Teised märgisüsteemid. Graafilised üldistused (joonised, tabelid, skeemid). Pildikeel. Märgisüsteemide ühendamine tekstis. Kunst ja keel.</p> <p>Keelekasutuse eesmärgid (suhtlemine ja tunnetus) ning vormid (suuline ja kirjalik). Keele ülesanded (kujutus- ja suhteloomefunktsioon) ning nende avaldumine tekstides. Tekst ja selle komponendid (keelendid, suulised ja kirjalikud esiletõsted) märkidena. Sõna ja tunnus tekstis ja keelesüsteemis, lauseehituse ja lauserõhu tähendus. Arvude keel, looduse keel, helikeel, pildikeel sõnumi toetajana ja kontekstina. Pildikeele tähtsustumine keelekeskkonnas. Graafilised üldistused teksti toetajana. Pildilisus keeles endas. Esteetiliselt eesmärgistatud žanrid, nende sõnumi ja keele eripära.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • mõistab keele rolli, funktsioone ja tähendust ühiskonnas; • tunneb suulise ja kirjaliku keele norme ja etiketti; • oskab eakohasel tasemel analüüsida ajastuomaseid keelenähtusi.

<p>IV kooliaste 10. klass</p>	<p>Keele tunnetus 7 tundi</p>	<p>Eesti keel ja teised keeled. Eri tüüpi keeled. Eesti keele eripära teiste keelte kõrval. Häälikusüsteem, astmevaheldus, muutevormistik, lausetüübid ja sõnajärg, totaalsus ja partsiaalsus lauseehituses (täis- ja osaalus, -sihitis, -öeldistäide), eesti sõnamoodustuse erijooni.</p> <p>Keel ja tunnetus. Loomulike keelte ühis- ja erijooni. Häälikusüsteemi ja prosodia muutused ajas ja ruumis, selle mõju sõnamuutmisele. Sõnavormid tekstis, nende ülesanded tekstis (näitlikult mõistmiseks) ja sagedus žanriti. Fikseeritud ja vaba sõnajärg. Lausetüübid ja tekstilause sõnajärg, sõnajärjemuutused. Grammatiline tähendus. Sihitise tähendused. Täis- ja osaaluse, -sihitise ning öeldistäite tähendus. Sõnamoodustuse viisid. Tuletus lausemoodustuse vahendina, reeglipärane tuletamine (sõnade liigivaheldus). Tuletus ja liitmine sõnatähenduse täpsustamiseks kontekstis (sugu, suurus, väiksus, rühm), väljendusviisi ja keele rikastamiseks. Nimepõhine tuletus. Sõnarikastuse muud võimalused.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • tunneb eesti keele erijooni teiste keeltega võrreldes; • mõistab allkeelte ja keele varieerumise olemust • on keeleteadlik, tajub keelt oma identiteedi osana, • analüüsib ning hindab kriitiliselt keele muutumise tendentse ja nüüdisolukorda;
---	---	---	---

<p>IV kooliaste 10. klass</p>	<p>Keele võrdlus 7 tundi</p>	<p>Eesti keel võrdluses soome keele ja teiste soome-ugri keeltega; Euroopa ja maailma keeled (valikuliselt). Keelekontaktid. Saksa, vene, inglise ja soome keele mõju eesti keelele. Keele varieerumine ja muutumine.</p> <p>Ülevaade soome-ugri keeltest ja muudest meile kultuuriliselt olulisematest keelkondadest (kasutades keelenähtuste selgitamiseks võimalusel ka eksootilisemate keelte näiteid).</p> <p>Soome-ugri keelte nimetusi ja rahvusrühmade suurusi teatakse. Keeletüüpide ja emakeele erijooni osatakse näitlikustada. Eelmise ploki teemasid võib arendada eri keeli ja keelevariante võrreldes (nt soome ja eesti eituslausete sõnajärg, sama mõiste tähistamine inglise, soome, saksa ja vene keeles vm) ning eri aegade eesti keelekujusid võrreldes (näiteks seadus 17. sajandil ja praegu või kohtuotsused aastast 1910 ja 2010; uudistekstide verbivormistik 1900. ja 2000. aastate alguses; soome ja eesti murre vms).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • mõistab keele rolli, funktsioone ja tähendust ühiskonnas; • tunneb eesti keele erijooni teiste keeltega võrreldes; • mõistab allkeelte ja keele varieerumise olemust;
---	---	--	---

<p>IV kooliaste 10. klass</p>	<p>Kirjakeel ja kõnekeel 7 tundi</p>	<p>Tänapäevase kirjakeele kujunemine. Kirjakeel ja kõnekeel. Murdekeel ja kodumurre. Kirjakeele norm. Keeleline etikett. Keelekasutuse valdkonnad ja sotsiaalrühmade erikeeled. Släng. Aktsent. Keele areng, kontaktsus ja laenamine; laenamise vajalikkus ja ohud (teksti hägusus ja mitmemõttelisus). Eesti keele sotsioperioodid ja kasutusala muutused. Rahvuskirjakeele arengud. Polüfunktsionaalne kirjakeel. Nüüdiskirjakeele kui sotsiaalset võrdsust tagava keelevormi tunnused, kasutusala ja varieeruvus; kirjakeele sõnavara-, grammatika- ja kasutusnormide peegeldumine keeleinfo allikates. Kirjakeel ja kirjutatud keel. Kõnekeel ja suuline keel. Eesti murrete areng. Kodumurre kui emakeel. Slängi ülesanded ja tähtsus. Keele(kuju) prestiiž.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • tunneb suulise ja kirjaliku keele norme ja etiketti; • oskab eakohasel tasemel analüüsida ajastuomaseid keelenähtusi.
---	--	---	--

<p>IV kooliaste 10. klass</p>	<p>Eesti keelepoliitika, tolerantsus 7 tundi</p>	<p>Eesti mitmekultuurilise ja mitmekeelse maana. Keeleline tolerantsus. Eesti keelepoliitika. Eesti keele kasutusvaldkonnad ja arendus: keeletehnoloogia, terminoloogia ja oskuskeel, ilukirjandus, tõlkekultuur.</p> <p>Eesti keele staatus ja tulevik</p> <p>Eesti rahvastik ja eri keelte kasutusvaldkonnad läbi aegade. Vene keeleala teadlik laiendamine Põhja-Eestisse 1944-1990. Uusmigratsioon. Mitmekeelne ja -kultuuriline elukeskkond. Rahvusülesed meediumid ja identiteedirühmad ning inimese mitmekeelsus. Keelelised inimõigused, vähemuskeele ja väikekeele mõisted. Väikekeelte säilimisvõimalused EL kultuurilise mitmekesisuse poliitika ja üleilmastumise taustal. Eesti kirjakeele nüüdisarendused: keeletehnoloogia ja oskuskeelte arendamine kirjakeele, keelekeskkonna ja üldhariduse modernsena püsimise eeldusena. Tõlkekultuur vaimse identiteedi avardajana ning keele kui mõtteruumi kaasajastajana.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • mõistab allkeelte ja keele varieerumise olemust; • tunneb suulise ja kirjaliku keele norme ja etiketti; • oskab eakohasel tasemel analüüsida ajastuomaseid keelenähtusi.
---	--	---	--

PRAKTILISE EESTI KEELE KURSUSED

Praktilise eesti keele kursuste õppesisu on toimingukeskne: eesmärgiks on toime tulla eluliste eesmärgistatud keeletoimingutega, s.o toimingutega, mille üks osa on kindlat liiki tekstid. Selliseid keeletoiminguid ja -tegevusi on vaja edasiõppimisel; oma igapäevaelu ettevõtmiste, käikude, enda ja lähedaste asjaajamisega toimetulekuks; hoiakute ja maailmavaate kujundamiseks; otsuste vastuvõtmiseks tarbijana, valijana jm rollides; ühiskonnaelus kaasaraäkimiseks enda ja/või rühma nimel jne. Väga olulisel kohal on tugi õpilase vaimsete vajaduste kujunemisele ja rahuldamisele – inimene ei saa olla pädev kõiges, kuid tal peaksid välja kujunema oma huvivaldkonnad, kus keeleline toimetulek kooskõlas isikuomase andelaadiga – nt suutlikkus kriitiliselt tekste valida ja kasutada ning oma seisukohti suuliselt ja kirjalikult väljendada – on vältimatu.

Praktilise harjutamise teel arendatakse olukohaste tekstiliikidega seotuna keelepädevuse osaoskusi, s.o suulist esinemist ja suhtlust, kirjutamist ja kirjavahetuse pidamist, kuulamist ja lugemist, nagu ka loetu-kuuldu suulist või kirjalikku vahendamist omaenda teksti osana ja omadel eesmärkidel. Et mainitud osaoskused arenevad keeletoimingute käigus integreeritult, siis tuleb keelekasutust ka lõimitult harjutada ja keeleoskust paratamatult tervikuna arendada. Näiteks suuliseks esinemiseks või kindlast ainet kirjutamiseks tuleb arendada ka infootsimis- ja tekstimõistmisoskusi, õigekeelsust ja sõnavara. Väitluses osalemine arendab kõneosavuse ja veenmisoskuse kõrval ka kuulamisoskust ja oskust infot süstematiseerida.

Nii ei ole otstarbekas püüda eri osaoskuste arendamist õppeprotsessis rangelt eristada. Samas on loomulik, et harjutustunni fookuses võib olla üks või teine osaoskus olenevalt sellest, milliste keele- ja keelekasutusülesannetega on tegu. Tähtis on harjutusvara luues ja valides teadvustada, milline osaoskus on harjutuse keskmes ning milliseid muid osaoskusi harjutamise juures kasutatakse. Näiteks arendab protsesskirjutamise paaris- ja rühmatöö argumenteerimis- ja kuulamisoskust, kuid ülesande teatava püstitusega (nt tutvustada klassile paarilise plaanitud kirjutise teemat, sihtrühma ja kava) on võimalik kirjutise kõrval hinnata ka nende oskuste kasutamist esinemisel ja esinemist ennast.

Individuaalsete stiili- ja õigekeelsusvigadega tegeldakse nii selle kui muude keelekursuste kõigi tegevuste juures jooksvalt. Sõnatähendusi tuleks õpetada otsima alati, teadvustades õpilastele, et keerukama teksti mõistmisraskused on loomulikud, sest neid tingivad muu kõrval võõras sõnavara ning uued mõisted ja mõisteseosed.

Praktiline eesti keel I 10. klass (paralleelselt kursusega „Keel ja ühiskond” või selle järel)

Kooliaste ja klass	Moodul	Õppesisu	Taotletavad õppetulemused
IV kooliaste gümnaasium 10.klass	Suuline väljendus 3 tundi	Suuline esinemine ja suhtlus eri tüüpi olukordades (loetule toetuv ettekanne, PP-esitlus, käsilehed vm jaotvara, sõnavõtt) Oskuste arendamiseks analüüsitakse avalikke esinemisi, antakse rühmas esitamiseks üles ettekandeid keele ja ühiskonna kursuse teemadel või nende avardamiseks, kasutada nende juures läbirääkimisharjutusi (ühisele seisukohale jõudmine); Ühiskonnateemalise rollimänguna saab imiteerida tüüpilisi elulisi suhtlusolukordi nagu koosolek, intervjuu ameti- või koolikandidaadiga, instrueerimine vahetult ja telefoni teel.	<ul style="list-style-type: none"> • tunneb tüüpilisi suhtlusolukordi, oskab valida suhtluskanalit ning suhtleb eesmärgipäraselt, kasutades konteksti sobivat suulist ja kirjalikku keelt; • valdab eesti kirjakeelt ning kasutab seda korrektselt kõnes ja kirjas;
IV kooliaste gümnaasium 10.klass	Kirjalik väljendus 3 tundi	Seotud ja sidumata tekstide mõistmine (nimestik, loend, kava, rippmenüü, graafikud, tabelid jm) Tekstid samad, mis on aluseks argumenteerimise või arvamusaluste teemadele (nt keele ja ühiskonna teemad, nagu uussaabujad, kultuuripaljusus, mitmekeelsus, murdelisus, eri kultuuride ja keelevariantide koostoime jms).	<ul style="list-style-type: none"> • tunneb tekstiliikide erinevusi ning oskab eri liiki tekste lugeda, analüüsida ja koostada;

IV kooliaste gümnaasium 10.klass	Kuulamine 3 tundi	Suhtluspartneri mõistmine dialoogis, avaliku esinemise mõistmine (kuulajamärkmed, sõnavõtt, küsimus-vastus-dialoog vms) Kuulamisharjutused on loomulikult viisil seotud kõnelemisharjutustega. Harjutused näevad ette õpilaste aktiivset osalust – täpsustavate ja vaidlustavate küsimuste või seisukohavõttude esitamist, kuuldu suulist vahendamist või kuuldu põhjal kirjutamist. Kuulmisoskust arendab igasugune rühma- ja paaristöö.	<ul style="list-style-type: none"> • tunneb tüüpilisi suhtlusolukordi, oskab valida suhtluskanalit ning suhtleb eesmärgipäraselt, kasutades konteksti sobivat suulist ja kirjalikku keelt; * rakendab oma suhtlus- ja tekstitööoskusi nii tekstide vastuvõtja kui ka loojana;
IV kooliaste gümnaasium 10.klass	Tekstilooime, 5 tundi	Argumenteerimine, veenmine, emotsionaalsuse ja tooni kasutus (väitlus, läbirääkimised, seisukohavõtt aktuaalsel teemal, eriarvamusele jäämine jms) Oskuste arendamiseks sobivad õpiarutelud, läbirääkimised ühise seisukoha kujundamiseks rühmas ja rühmade vahel. Ülesanded nõuavad eelnevat lugemist, teadmiste aktiveerimist, seostamist, arutamist, määratlemist, veenvate argumentide ja näidete leidmist, koostööd. Teemad seostuvad keele positsiooniga ja keelevariantide prestiižiga ühiskonnas, keele muutuste ja arengutega, kuid sobivad ka muud eakohased huvitavad teemad, mille keskmes on olulised suhted, mõisted, kooli ja kohalik elu või keskkond, aktuaalsed poliitilised ja kultuuriprobleemid. Teemasid valitakse ainete lõimimise printsiibil (kirjandus, kujutav kunst, muusika jm kultuur, ajalugu seostatuna keelega).	<ul style="list-style-type: none"> * arendab loovat ja kriitilist mõtlemist; * valib, hindab kriitiliselt ja kasutab sihipäraselt teabeallikaid

IV kooliaste gümnaasium 10.klass	Tekstiloom 5 tundi	Arvamustekstide koostamine (lugejakiri, arvustus) Arvamuskirjutiste koostamisel tuleb leida alustekstid (loetu, teatris või televiisoris vaadatu vm) ning määrata kirjutise sihtrühm. Harjutada protsesskirjutamise vormis, kasutades paaristööd ning teineteise mustandite ja valmiskirjutiste suulise või kirjaliku arvustamise võimalust. Teemad võivad lähtuda ka niihästi päevakajalistest sündmustest, ilukirjandusest kui ka läbivatest teemadest.	
IV kooliaste gümnaasium 10.klass	Refereerimine 3 tundi	Eesmärgistatud refereerimine , ülevaate ja kokkuvõtte kirjutamine (kirjalik kokkuvõte, suuline tunnikokkuvõte, tunni või aimesaate konspekt jms) Oskuste arendamiseks analüüsitakse alustekstile toetuvaid eeskujusid (kirjalik või suuline tekst, nt arvustus, refereeriv ja resümeeriv aimetekst, kultuuri-sündmusi vahendav telesaade) ning seejärel protsesskirjutamise printsiibil kasutada nii keele ja ühiskonna kursuse kui ka teiste humanitaarvaldkonna õppeainete vahendava loomuga töid ja uurimusi, mispuhul töö saab sisulise hinde vastavas kursuse raames, keelehinde aga praktilise eesti keele kursuses. Nii on võimalik kursuse raames paaristöna vahetada keelesoovitusi (kriitiline lugemine, ettepanekute vahetamine kompositsiooni, vahenduse täpsuse ja oma tekstiga seostamise mooduste, keelekasutuse ja viitestiku muutmiseks ning sõnavaliku ja õigekeelsuse parandamiseks) ning kirjutada puhtand kaaslaste soovitude toel, arutades tehtut ja õpitut terve klassiga.	<ul style="list-style-type: none"> • arendab loovat ja kriitilist mõtlemist; • valib, hindab kriitiliselt ja kasutab sihipäraselt teabeallikaid • omandab teadmisi paaris- ja rühmatööna

IV kooliaste gümnaasium 10.klass	Tarbetekstide koostamine 3 tundi	Tarbetekstide koostamine (elulugu, avaldus, seletuskiri, taotlus, kaebus, kiri ja e-kiri, plangid ja vormid) Tarbetekstide koostamise informatiivne materjal võib olla seotud niihästi õpilase enesega, kooli jm kohaliku igapäevaeluga, päevakohaste sündmuste või avaliku elu tegelastega kui ka filmi või ilukirjanduse tegelaste ja olukordadega.	<ul style="list-style-type: none"> * tunneb tekstiliikide erinevusi ning oskab eri liiki tekste lugeda, analüüsida ja koostada; * rakendab oma suhtlus- ja tekstitööoskusi nii tekstide vastuvõtja kui ka loojana;
IV kooliaste gümnaasium 10.klass	Õigekirja kordamine 5-6 tundi	Õigekirja jm õigekeelsusküsimuste kordamine vastavalt vajadusele Stiili- ja keelevigadega töötatakse individuaalselt kogu aeg, suunates kasutama sõnaraamatuid ning muutma harjumuseks kirjakeele veebiallikate ja spelleri kasutuse. Õigekeelsussoovitused paarilisele ja oma kirjutise keelehooldeetapp on ka protsess-kirjutamise loomulikke tahke. Klassi taseme ja vajaduse järgi aeg-ajalt ühe tunni kavandada nende õigekeelsusküsimuste kordamiseks, millega õpilaste enamikul on vahetult olnud probleeme.	<ul style="list-style-type: none"> * valdab eesti kirjakeelt ning kasutab seda korrektselt kõnes ja kirjas;
IV kooliaste gümnaasium 10.klass	Sõnavaraarendus 4 tundi	Süstemaatiline sõnavaraarendus Igas tunnis 5-10 minutit pühendatakse valitud teema juures oluliste õpilase jaoks uute sõnade õppimisele, nende kasutamisele ja mõistmisele eri kontekstides; sõnu võib lasta seletada sünonüümide kaudu ja teadvustada antonüümipaare, juhtida tähelepanu võimalikule homonüümiale ja paronüümiale. Muu hulgas harjutuseks muuta teksti kasutusolusid ning sellega stiili ja sõnavalikut jne.	<ul style="list-style-type: none"> • tunneb tüüpilisi suhtlusolukordi, oskab valida suhtluskanalit ning suhtleb eesmärgipäraselt, kasutades konteksti sobivat suulist ja kirjalikku keelt;

Gümnaasiumi kirjanduse ainekava. Õppeprotsessi kirjeldus

I. Kohustuslikud kursused

Esimese kursuse „**Kirjandusteose analüüs ja tõlgendamine**“ eesmärk on selgitada õpilastele kirjanduse kui sõnakunsti olemust, näidates, kuidas kasutatakse rikkalikke keelevahendeid tähenduslike ning esteetiliselt nauditavate tekstide loomiseks. Tegeledes erinevate lugemismudelite ja tõlgendusviisidega, keskendub kursus ilukirjanduse poeetika tundmaõppimisele, kujundlikkuse mõistmisele selle mõttelis-tundelises ühtsuses. Avastada ja kirjeldada kunstilise teksti poeetikat, näidata kirjutamise eri võimalusi, analüüsida ning tõlgendada konkreetseid proosa- ja luuletekste, näidata eepika ja lüürika väljendusvahendeid – selles seisneb kursuse tuum ning ka kogu kirjanduse mõistmise alus. Kursuse käigus omandab õpilane tekstianalüüsi võttestiku, mida laiendavalt ja süvendavalt kasutatakse ka järgmiste kursuste käigus.

Kirjandusteose analüüsikese võib asuda kas autoris, lugejas või teoses. Autorikeskne lähenemine seob teose tähenduse autori tahtega, näeb kirjandusteoses autori maailmavaate ja elukogemuse kajastust, otsib teosest autori sõnumit. Lugejakeskne lähenemine eeldab, et kirjandusteos valmib lugeja kaasabil; kirjandusteosel pole ühte kindlat tähendust, mistõttu seda võib tõlgendada mitmel viisil. Iga lugeja on seega kaasautor, kes loob ise endale teose. Teosekeskne lähenemine huvitub kirjandusteosest kui iseseisvat elu elavast tähenduslikust tervikust, mis omakorda koosneb paljudest tasanditest ja elementidest (nt süžee, tegelased, aegruum, kompositsioon, ideestik jms). Kursus tegeleb nende kolme lähenemisviisi avarate võimalustega nii eesti kui ka maailmakirjanduse autorite ja teoste näitel ning õpilase kui lugeja positsioonilt. Kirjandustundides tegeletakse proosa- ja luuleteoste lugemise, analüüsimise ja tõlgendamisega, samuti loetu üle arutlemisega, teoste võrdlemise ja hindamisega.

Loetud proosa- ja luuletekstide analüüsimine ning tõlgendamine toetub poeetika mõistevaramule, mille teoreetiline tundmine pole eesmärk omaette, vaid need tuleks omandada arusaamise tasemel, toetudes vajadusel õppematerjalidele. Kirjandusõpetus lähtub loetud terviktekstidest või tekstikatkenditest, mida analüüsitakse poeetikakeskselt ning tõlgendatakse diskussiooni käigus. Esmatähtis on tegeleda tekstisiseste tasandite (fiktsionaalne maailm, narratiiv, kujundisüsteem jm) analüüsiga, millelt liigutakse tekstiväliste tasandite (kultuurilooline taust, autori tähtsus, teose vastuvõtt jm) vaatluseni. Poeetikakeskseks kirjanduskäsitluseks on soovitatav valida proosatekste nii eesti kui ka maailmakirjandusest ja luuletekste peamiselt eesti autoritelt.

Kursuse ülesehitamisel võiks valikukriteeriumiks olla kirjandusloos oluliste autorite tekstid, mille analüüsimise ja tõlgendamisega kirjandustundides esmajoones tegeletakse. Teosed peaksid olema õpilastele huvipakkuvad ja jõukohased, mõistlik on alustada kursust lühematest ja lihtsamatest tekstidest, jõudes selle lõpuosas ka pikemate ja nõudlikumate teosteni. Proosa puhul võib piirduda ainult ühe konkreetse teose (novelli või romaani) vaatlusega, süvenemata autori loomingusse tervikuna. Luuletekste võib võrdlevaks käsitluseks valida nii ühe kui ka mitme autori loomingust. Proosa- ja luuletekstide valik võiks olla vaheldusrikas, hõlmates nii klassikat kui ka uuemat kirjandust, ent ka ajastult, voolult,

žanrilt ja stiililt erinevaid tekste. Kursuse üldisemaks eesmärgiks on tekitada ja hoida õpilastes huvi kirjanduse vastu, näidata sõnakunsti avarusi ja sügavusi.

Järgnev õppeprotsessi kirjeldav tabel visandab vaid ühe võimaliku nägemuse kursuse toimimisloogikast, seega on selline õppesisu jaotamine vaid näitlik. Kuna iga õpetaja ja õpikuautor valib käsitlemiseks sobivad tekstid ise, on võimalik seda kursust üles ehitada hoopis teistele autoritele ja teostele, oluline on vaid vastavate lähenemisviiside (autori-, lugeja- ja teosekeskne) rakendamine ning õppesisu teemade käsitlemine lõiminguks vaadeldava teosega. Ka proosa- ja luuleõpetuse teemade järjekorda ning mahtu võib iga õpetaja ise varieerida. Soovitav on kasutada aktiivõppe meetodeid (sh probleem-, uurimus- ja projektõpet) ja mitmekesiseid õppevorme.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) on tuttav vähemalt kolme kirjaniku loomingulooga, mõistab nende loomingu tähtsust kultuuri- ja kirjandusloos ning iseloomustab autorite stiili;
- 2) analüüsib ja tõlgendab loetud proosateoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, jutustaja vaatepunkti, tegelaste suhteid, olustikku, sündmustikku ning kompositsiooni;
- 3) analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid, iseloomustab vaatepunkti, kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi ja salmilisust, kirjeldab meeleolu ning sõnastab mõtte;
- 4) hindab käsitletavate kirjandusteoste humaanseid väärtusi, märkab teostes peituvaid eetilisi ja esteetilisi väärtusi, suhestab oma ja kirjandusteose väärtuste maailma, põhjendab oma kirjanduslikke eelistusi ja lugemiskogemusi;
- 5) on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt kolm pikemat proosateost, lisaks novelle ja ühe eesti autori luuletuskogu.

Gümnaasiumi kirjanduse I kursus KIRJANDUSTEOSE ANALÜÜS JA TÕLGENDAMINE

Kooliaste ja klass	Moodul	Õppesisu	Õppetegevus	Taotletavad õppetulemused
Valik autoreid: August Gailit, Mehis Heinsaar, Ernst Hemingway, Hermann Hesse, Erich Maria Remarque, Jerome David Salinger, Juhan Smuul, Anton Hansen Tammsaare, Mats Traat, Anton Tsehhov, Mati Unt, Peet Vallak, Oscar Wilde, Virginia Woolf, Tõnu Õnnepalu jt.				
IV kooliaste G 10. klass	Kirjandusteose tõlgendamine	Kirjanduse olemus ja roll Kirjandussituatsioon: autor, teos, lugeja. Poeetika ehk ilukirjanduslikkuse õpetus. Ilukirjandus kui sõnakunst.	Õppetegevuse käigus arutletakse (ilu)kirjanduse olemuse üle, näiteks: mis on (ilu)kirjandus? kuidas kirjandus sünnib? kes on kirjanik, kes on lugeja?	- on tuttav vähemalt kolme/nelja kirjaniku loomingulooga, mõistab nende loomingu tähtsust – kultuuri- ja kirjandusloos ning iseloomustab autorite stiili;

		<p>Kujundlikkus. Fiktionaalsus ja faktuaalsus. Kirjandusteose ühiskondlik, ajalooline, moraalne, rahvus- ja maailmakultuuriline, keeleline, tundeline väärtus. Kirjandus kui inimese siseilma ja välismaailma (looduse, ühiskonna) kujutaja. Kirjandus kui maailma avaja, väljendaja ning uute seoste looja. Kirjandus kui eetiliste ja esteetiliste tõekspidamiste kujundaja.</p> <p>Käsitlusaeg1- 2 tundi</p>	<p>mis on kirjandusteos? mis muudab teksti sõnakunstiks? kuidas toimib kujundlikkus? kuidas kirjandusteost tõlgendada ja mõista? milliseid väärtusi kirjandus kannab? milline on kirjanduse roll ühiskonnas?</p>	
	Novelli analüüs	<p>Peet Vallak „Maanaine“ (2 tundi)</p> <p>Autorikeskne lähenemine kirjandusele. Autori kuulumine rühmitusse (orbiitlased), tema koht ajastus ja rahvuskirjanduses (uusrealism).</p>	<p>Õpilane loeb läbi Peet Vallaku novelli „Maanaine“. Õppetegevused peavad aitama loetud analüüsida ja tõlgendada, näiteks: nimetatakse autori loomingu peasuunad, määratletakse tema koht ajastus ja rahvuskirjanduses; analüüsitakse novelli tollase ühiskondlik-kultuurilise olustiku taustal, seostatakse tollaste väärtuste ja hoiakutega, lugeja isikliku elukogemusega ning tõmmatakse paralleele tänapäevaga; analüüsitakse teksti narratiivi seisukohalt, näiteks jutustaja vaatepunkti, olustiku ja sündmustiku kujutamist, peategelase käitumist; mõtestatakse lahti tegelastevaheline dialoog ja keskne sümbol („suur reheahi“), sõnastatakse novelli teema ja põhiidee.</p>	<p>- analüüsib ja tõlgendab loetud novelli sisu- ja vormivõtteid: nimetab teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, jutustaja vaatepunkti, tegelaste suhteid, olustikku, sündmustikku ning kompositsiooni;</p>

	Lugemismudelid	<p>Mehis Heinsaare novell „Liblikmees“ (2 tundi)</p> <p>Autorikeskne lähenemine kirjandusele Autori koht eesti uuemas kirjanduses. Lugejakeskne lähenemine kirjandusele Kirjandusteose ja lugeja suhe. Lugemismuljed. Lugemismudelid: mõistmisvõimaluste paljus, eri lahenduste dialoog. Tekstisisesed lüngad ja lugeja kujutlusvõime. Lugeja mõjutamine: stereotüübid ja uudsed võtted, koomika. Tekstikeskne lähenemine kirjandusele. Sisu ja vormivõtted. Narratiiv: lugu ja jutustaja vaatepunkt. Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline, sotsiaalne aspekt. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega ning teda ümbritseva maailmaga. Süžee. Teema, detail, motiiv, sümbol. Teose aja- ning ruumikujutus. Teos kui struktuurne tervik. Kirjandusteose kompositsioon. Sissejuhatus, teema arendus, haripunkt, pööre ja lahendus. Konflikt ja intriig. Puänt. Põhiidee. Teose stiil. Intertekstuaalne ehk tekste seostav käsitlusviis.</p>	<p>Õpilane loeb läbi Heinsaare novelli „Liblikmees“.</p> <p>Õppetegevused peavad aitama loetusse süveneda, seda analüüsida ja tõlgendada, näiteks: analüüsitakse teksti struktuuriosi (tasandeid), nende omavahelisi suhteid ja tähendust; vaadeldakse teksti narratiivi seisukohalt, näiteks jutustamise võtteid (maagilis-realistlik), sündmustikku, peategelast, tegelastevahelisi suhteid, nende käitumist; mõtestatakse lahti võtmesündmusi (nt moondumine) ja sümboleid (nt liblikas), avaldatakse oma arvamust; avatakse novelli probleemistikku ja sõnastatakse põhiidee; pööratakse tähelepanu autori stiilile.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - analüüsib ja tõlgendab loetud novelli sisu- ja vormivõtteid: nimetab teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, jutustaja vaatepunkti, tegelaste suhteid, olustikku, sündmustikku ning kompositsiooni;
--	----------------	---	--	--

	<p>Kirjandusteose ja lugeja suhe</p>	<p>Anton Hansen Tammsaare „Tõde ja õigus“ I osa (6-7 tundi)</p> <p>Kirjanduse olemus ja roll. Kirjandusteose ühiskondlik, kirjanduslooline, moraalne, rahvuskultuuriline, keeleline ja tundeline väärtus. Autorikeskne lähenemine kirjandusele. Autori ja teose seosed, elu- ja loominguloolisus, positivistlik lähenemine. Autori maailmavaade. Autori koht ajastus, traditsioonis, rahvuskirjanduses. Lugejakeskne lähenemine kirjandusele. Kirjandusteose ja lugeja suhe. Lugemismudelid: mõistmisvõimaluste paljus, eri lahenduste dialoog. Tekstikeskne lähenemine kirjandusele. Sõnakunstiteose sisu ja vormivõtted. Narratiiv, jutustamine ja vaatepunkt. Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline, sotsiaalne aspekt. Karakter. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega ning teda ümbritseva maailmaga. Süžee. Teema ja motiiv. Teose miljöö, aja- ning ruumikujutus. Teose probleemistik (küsimused) ja ideestik (vastused). Põhiidee. Teose stiil.</p>	<p>Õpilane loeb läbi Tammsaare romaani „Tõde ja õigus“ I osa.</p> <p>Õppetegevused peavad aitama loetusse süveneda, seda analüüsida, tõlgendada, võrrelda, hinnata ja ka reflekteerida, näiteks: tutvutakse autori elu ja loominguga, tema maailmavaatega, määratletakse autori koht ajastus, traditsioonis ja rahvuskirjanduses; käsitletakse romaani ühiskondliku, kirjandusloolise, moraalse, rahvuskultuurilise, keelelise ja tundelise väärtuse aspektist; määratletakse teose koht rahvuskirjanduses; uuritakse romaani struktuuri (tasandeid), nende omavahelisi suhteid ja tähendust; analüüsitakse teost narratiivi seisukohalt (näiteks loo tegevusaega ja -kohta, miljööd, tegelasi, jutustamist), samuti teema, probleemi ja põhiidee aspektist; leitakse tekstist olulist, avaldatakse oma arvamust ja sõnastatakse küsimusi, argumenteeritakse nii suuliselt kui ka kirjalikult.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - analüüsib ja tõlgendab loetud proosateoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, jutustaja vaatepunkti, tegelaste suhteid, olustikku, sündmustikku ning kompositsiooni; - hindab käsitletavate kirjandusteoste humaanseid väärtusi, märkab teostes peituvaid eetilisi ja esteetilisi väärtusi, suhestab oma ja kirjandusteose väärtuste maailma, põhjendab oma kirjanduslikke eelistusi ja lugemiskogemusi;
--	--------------------------------------	--	---	--

	<p>Tegelase analüüs</p>	<p>Jerome David Salinger „Parim päev banaanikala püügiks“ (2-3 tundi) Kirjanduse olemus ja roll. Kirjandus kui inimese siseilma ja välismaailma (looduse ja ühiskonna) kujutaja. Kirjandus kui eetiliste tõekspidamiste kujundaja. Autorikeskne lähenemine kirjandusele. Autori maailmavaade, selle kujunemine konkreetseis ühiskondlikes oludes ja avaldumine tema teostes. Lugejakeskne lähenemine kirjandusele. Lugejaoskused. Tekstisisesed lüngad ja lugeja kujutlusvõime. Mõistmisvõimaluste paljusus. Tekstikeskne lähenemine kirjandusele. Sõnakunstile sisu ja vormivõtted. Narratiiv, lugu, jutustamine ja vaatepunkt. Tegelase analüüs: psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega ning teda ümbritseva maailmaga. Süžee. Teema, detail, motiiv, sümbol. Teose miljöö, aja- ning ruumikujutus. Kirjandusteose kompositsioon. Sissejuhatus, teema arendus, haripunkt, pööre ja lahendus. Konflikt ja intriig. Puänt. Teose probleemistik (küsimused) ja ideestik (vastused). Põhiidee. Alltekst kui varjatud</p>	<p>Õpilane loeb läbi Salingeri novelli „Parim päev banaanikala püügiks“. Õppetegevused peavad aitama loetusse süveneda, seda analüüsida ja tõlgendada, näiteks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analüüsitakse novelli tollase ühiskonna ja kultuuri taustal, seostatakse tollaste väärtuste ja hoiakutega ning tõmmatakse paralleele tänapäevaga; - uuritakse teksti struktuuriosi (tasandeid), nende omavahelisi suhteid ja tähendust; - analüüsitakse teksti narratiivi seisukohalt, näiteks jutustaja vaatepunkti, aja ja olustiku kujutamist, peategelast, tegelastevahelisi suhteid, nende käitumist; - mõtestatakse lahti võtmesõnu (nt tegelaste repliike dialoogides) ja sümboleid (nt banaanikala), avaldatakse oma arvamust; - käsitletakse novelli probleemistikku, pööratakse tähelepanu alltekstile, sõnastatakse põhiidee; <p>tutvutakse autori maailmavaatega, leitakse teose ja autori maailmavaate vahelisi seoseid (zenbudism).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - hindab käsitletavate kirjandusteoste humaanseid väärtusi, märkab teostes peituvaid eetilisi ja esteetilisi väärtusi, suhestab oma ja kirjandusteose väärtuste maailma, põhjendab oma kirjanduslikke eelistusi ja lugemiskogemusi; - analüüsib ja tõlgendab loetud proosateoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, jutustaja vaatepunkti, tegelaste suhteid, olustikku, sündmustikku ning kompositsiooni;
--	-------------------------	---	---	--

		tähenduskiht.		
--	--	---------------	--	--

Käsitlemiseks valikuliselt järgmiste eesti autorite luulet: Marie Under, Juhan Viiding, Artur Alliksaar, Betti Alver, Ernst Enno, Doris Kareva, Ilmar Laaban, Kalju Lepik, Juhan Liiv, Viivi Luik, Paul-Eerik Rummo, Hando Runnel, Gustav Suits, Debora Vaarandi, Henrik Visnapuu jt.

		Virginia Woolf „Tuletorni juurde“ (3-4 tundi)	Õpilane loeb läbi Virginia Woolfi romaani „Tuletorni juurde“.	
		<p>Kirjanduse olemus ja roll. Kirjandusteose ühiskondlik, filosoofiline, moraalne ja tundeline väärtus. Kirjandus kui inimese siseilma kujutaja. Kirjandus kui eetiliste ja esteetiliste tõekspidamiste kujundaja.</p> <p>Autorikeskne lähenemine kirjandusele. Autori maailmavaade, selle kujunemine konkreetseis ühiskondlikes oludes ja avaldumine tema teostes. Autori koht ajastus, traditsioonis, maailmakirjanduses.</p> <p>Lugejakeskne lähenemine kirjandusele. Kirjandusteose ja lugeja suhe. Lugejaoskused. Tekstisisesed lüngad ja lugeja kujutlusvõime. Lugeja ootused. Lugemismuljed.</p> <p>Tekstikeskne lähenemine kirjandusele. . Sõnakunsteose sisu ja vormivõtted. Narratiiv, jutustamine ja vaatepunkt.</p>	<p>Õppetegevused peavad aitama loetusse süveneda, seda analüüsida ja tõlgendada, näiteks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutvutakse kirjaniku loominguga, tema teoste kunstilise eripära ja esteetiliste väärtustega (stiil); - vaadeldakse romaani tollase ühiskondliku eluolu ning ajalooliste sündmuste taustal, seostatakse tollaste väärtuste ja hoiakutega ning tõmmatakse paralleele tänapäevaga; - uuritakse teksti struktuuriosi (tasandeid), nende omavahelisi suhteid ja tähendust; - analüüsitakse teksti narratiivi seisukohalt, näiteks selle jutustamistehnikat, tegelaste kujutamise vaatepunkte ja eripära, tegelaste omavahelisi suhteid, aja ja olustiku kujutamist; - mõtestatakse lahti tegelaste sisekõnet, nende mõtteid, meenutusi ja meeolulisi, romaani keskseid 	

		<p>Tekstuaalne autor, jutustaja, tegelane, nende omavahelised suhted. Sisemonoloog, teadvuse vool. Tegelase analüüs: psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega ning teda ümbritseva maailmaga. Lugu ja tekst. Süžee. Teema ja sümbol. Teose miljöö, aja- ning ruumikujutus. Teose probleemistik (küsimused) ja ideestik (vastused). Põhiidee. Teose stiil. Alltekst kui varjatud tähenduskiht. Allusioon.</p>	<p>sümboleid (nt tuletorn), käsitletakse romaani olulisemaid probleeme, pööratakse tähelepanu allusioonidele, sõnastatakse põhiidee; avaldatakse oma arvamust ja põhjendatakse seisukohti.</p>	
		<p>Käsitlemiseks valikuliselt järgmised teosed: F. Tuglas „Maailma lõpus“ J. Oks „Tume inimeselaps“ A. Gailit „Viimne romantik“ A. Valton „Rohelise seljakotiga mees“ P. Krusten „Lapsepõlv“ M. Unt „Elu võimalikkusest kosmoses“ B. Vaher „Koolitee“ A. Gailit „Toomas Nipernaadi“ M. Traat „Tants aurukatla ümber“ G. Helbemäe „Ohvrilaev“ V. Uibopuu „Janu“ O. Wilde „Ööbik ja roos“ A. Tšehhov „Paks ja peenike“ H. Hesse „Laulik“ J. L. Borges „Paabeli raamatukogu“ G. G. Márquez „Väga pikkade tiibadega väga vana mees“</p>	<p>Kasutatakse aktiivõppe meetodeid ja mitmekülgseid õppevorme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vestlus, - diskussioon, - ajurünnak, - paaris- ja rühmatöö, - seminar, - tabelite, skeemide, ideekaartide, arvamustelgede, elupuude jms koostamine, - küsimuste koostamine, neile vastamine, - kirjanduslikud mängud, - dramatiseering, - intervjuu, - rollimängud, - loovtööd 	

		<p>E. M.Remarque „Läänerindel muutuseta“</p> <p>E. Hemingway „Kellele lütiakse hingekeha“</p> <p>J. D.Salinger „Kuristik rukkis“</p> <p>H. Hesse „Stepihunt“</p>		
	Luule analüüs	<p>Marie Underi luule (3-4 tundi)</p> <p>Kirjanduse olemus ja roll. Luule keeleline ja tundeline väärtus. Kirjandus kui inimese siseilma kujutaja, maailma avaja, väljendaja ning uute seoste looja.</p> <p>Autorikeskne lähenemine kirjandusele. Autori elu- ja loominguloolisus. Autori maailmavaade, selle kujunemine konkreetseis ühiskondlikes oludes ja avaldumine tema teostes. Autori kuulumine rühmitusse, tema koht ajastus, traditsioonis ja rahvuskirjanduses.</p> <p>Lugejakeskne lähenemine kirjandusele. Lugeja isiklik ja subjektiivne reaktsioon. Luule elamuslikkus. Individuaalne ja rühmalugemine.</p> <p>Tekstikeskne lähenemine kirjandusele. Lüürika kui sisemine enesevaatlus, tunde või mõtte väljendus, mina avamine. Lüürilise mina vaatepunkt. Lüüriline eneseväljendus ja lüüriline kirjeldus.</p>	<p>Õpilane loeb Marie Underi luulet.</p> <p>Õppetegevused peavad aitama loetusse süveneda, seda analüüsida ja tõlgendada, näiteks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - loetakse ja esitatakse luulet, kuulatakse seda salvestustelt; - analüüsitakse ja tõlgendatakse luuletuste sisu ja vormivõtteid, nimetatakse teema ja põhimotiivid, iseloomustatakse vaatepunkti, kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi ja salmilisust, kirjeldatakse meeleolu ning sõnastatakse mõte; - võrreldakse luuletusi samalt või erinevatelt autoritelt; - tutvutakse luuletaja loomingulooga, mõistetakse tema loomingu tähtsust ajastus ja kirjandusloos. 	<ul style="list-style-type: none"> - analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid, iseloomustab vaatepunkti, kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi ja salmilisust, kirjeldab meeleolu ning sõnastab mõtte;

		<p>Luule kui värsskõne. Luuletuse sisu ja vorm (väljendus). Stroof. Luuletus kui vormisidusalt väljendatud mõte. Teemaatiline ühtsus ja kontrastipõhimõte. Luulekeele kujundlikkus. Luule musikaalsus: rütm (värsimõõt) ja riim (alg- ja lõppriim). Stilistilised võtted: kõla-, kõne- ja lausekujundid. Hääliku- ja sõnakordused, helijäljendus. Epiteet, võrdlus, metafoor, metonüümia, isikustamine, sümbol, allegooria, hüperbool, oksüümoron. Kordus, mõttekordus, astendus, retooriline küsimus, väljajätt, sõnamäng, siire.</p>		
	<p>Autorikesk lähenemine kirjandusele</p>	<p>Juhan Viidingu / Jüri Üdi luule (3-4 tundi)</p> <p>Autorikeskne kirjandusele lähenemine</p> <p>Autori elu- ja loominguolulisus. Autori maailmavaade, selle kujunemine konkreetseis ühiskondlikes oludes ja avaldumine tema teostes. Autori koht ajastus, traditsioonis, rahvuskirjanduses. Kirjandus kui kirjaniku elu ja keskkonna peegeldus.</p> <p>Lugejakeskne kirjandusele lähenemine</p> <p>Lugeja isiklik ja subjektiivne reaktsioon. Lugemiselamused ja -muljed. Individuaalne ja rühmalugemine. Tegelik lugeja: tema isiklik elukogemus, põlvkondlik või sotsiaal-kultuuriline kuuluvus.</p>	<p>Õpilane loeb Juhan Viidingu luulet.</p> <p>Õppetegevused peavad aitama loetusse süveneda, seda analüüsida ja tõlgendada, näiteks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - loetakse ja esitatakse luulet, kuulatakse seda salvestustelt; - analüüsitakse ja tõlgendatakse luuletuste sisu ja vormivõtteid, nimetatakse teema ja põhimotiivid, iseloomustatakse vaatepunkti, kujundi- ja keelekasutust, koomikat, riimi ja rütmi, kirjeldatakse meeolu ning sõnastatakse mõte; - võrreldakse luuletusi samalt või erinevatelt autoritelt; - koostatakse ja esitatakse luulekava; - tutvutakse luuletaja loominguulooga, mõistetakse tema loomingu tähtsust ajastus ja kirjandusloos. 	<p>- analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid, iseloomustab vaatepunkti, kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi ja salmilisust, kirjeldab meeolu ning sõnastab mõtte;</p>

		<p>Lugemismudelid: mõistmisvõimaluste paljus, eri lahenduste dialoog. Tekstisisesed lüngad ja lugeja kujutusvõime. Lugeja mõjutamine: stereotüübid, argine ja pidulik, koomika.</p> <p>Tekstikeskne lähenemine kirjandusele. Lüürika kui sisemine enesevaatlus, tunde või mõtte väljendus, mina avamine. Lüürilise mina vaatepunkt. Lüüriline eneseväljendus ja lüüriline kirjeldus. Luuletuse sisu ja vorm (väljendus). Luuletus kui vormisidusalt väljendatud mõte. Teemaatiline ühtsus ja kontrastipõhimõte. Luulekeele kujundlikkus. Luule musikaalsus: rütm (värsimõõt) ja riim (alg- ja lõppriim). Stilistilised võtted: kõla-, kõne- ja lausekujundid. Hääliku- ja sõnakordused. Epiteet, võrdlus, metafoor, metonüümia, isikustamine, sümbol, allegooria, hüperbool, oksümoron. Kordus, mõttekordus, astendus, retooriline küsimus, väljajätt, sõnamäng, siire.</p>	<p>Kasutatakse aktiivõppe meetodeid. Ratsionaalsete, s.o teadmiste suunatud taotluste kõrval tuleb õpetuses esile tõsta kognitiivseid, s.o tunnetusele suunatud taotlusi. Luuletundides tegeletakse tekstide analüüsimeetodite kõrval ka avatud-loova tõlgendamise ning tekstide kogemisega (lugemine, kuulamine, deklameerimine). Eelistatum on tekstikeskne (poetiline) vaatlusprintsip, teemaatiline või motiivistikuline lähenemine. Tervitatav on õppevormide mitmekülgsus: vestlus, arutelu, etlemine, dramatiseeritud luulekava, luuleõhtu, luulekonkurss, muusika, kunsti ja luule lõimimine jms.</p> <p>Luuleõpetustundide tüüpe, mida võib soovi korral kombineerida:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tekstide lugemis- ja deklamatsioonitunnid – esteetilis-emotsionaalne lähenemine; - tekstide (võrdleva) analüüsi ja tõlgendusega tegelevad tunnid – tekstikeskne lähenemine (“autori tekst”); - teksti retseptatsioonile keskendatud tunnid – lugejakeskne lähenemine (“õpilase tekst”); - luuleteoreetiliste mõistete omandamise tunnid – kirjandusteaduslik lähenemine; <p>luulealaseid kirjutisi (teadusartikleid, arvustusi jm) vaatlevad tunnid – kriitikalooline lähenemine; luuletaja biograafia ja loomingule</p>	
--	--	--	--	--

			keskendatud tunnid – loomingulooline lähenemine; luule arengut (ajastud, voolud, meetodid, suunad, rühmitused, koolkonnad jne) käsitlevad tunnid – kirjanduslooline lähenemine. luule (haiku, vabavärsi, proosaluuletuse, soneti, luuleparoodia, limeriku, juhuluuletuse jms) kirjutamise tunnid – omaloominguline lähenemine.	
--	--	--	--	--

Teise kursuse „Kirjandus antiigist 19. sajandini“ eesmärk on kujundada terviklik kirjandus- ja kultuurilooline teadmiste süsteem ning ajatelt edasisteks kirjandusõpinguteks. Selleks antakse põgus ülevaade maailmakirjanduse kujunemisetappidest, ajastute- ja vooludevahelistest seostest, nimetades perioodide ajapiirid ja tunnused, tähtsamad žanrid, autorid ja teosed. Kursused keskenduvad ainult kõige iseloomulikumale käsitletavas ajajärgus, luues ettekujutuse voolude ja žanrite tekkest ja levikust.

Ainesisus on esitatud ajastut kõige ilmekamalt esindavad autorid, kelle hulgast teeb õpetaja valiku, keda põhjalikumalt tutvustada, arvestades tekstide kättesaadavust, oma eelistusi, aega, õpilaste võimeid ja huve. Kummagi kursuse vältel loetakse tervikuna läbi vähemalt **neli ainekavas** nimetatud autorite teost nii eesti kui ka maailmakirjandusest.

Ülevaateemade kõrval on tähtis pakkuda õpilasele võimalust otsida tekstidest ajastule või voolule iseloomulikku, et õpikust loetut või õpetaja räägitut kinnistada. Ajastute, voolude ja neid esindavate autorite teostega tutvutakse kursuste jooksul kas terviktekstide või tekstikatkendite kaudu. Õppesisus on esitatud mitmeid arutlusteemasid, mille eesmärk on ärgitada diskussiooni kirjanduse olemuse ja ilmingute üle. Kirjandusõpetuses on oluline tõmmata paralleele, võrrelda ja leida erinevusi näiteks selles, mida on inimene väärtustanud ning kuidas on moraalsed tõekspidamised ja esteetilise maitsehoiakud aegade jooksul muutunud. Kõikide arutlusteemade käsitlemine pole kohustuslik.

Maailmakirjanduse arengulooga paralleelselt vaadeldakse kirjanduse kujunemist Eestis, pöörates tähelepanu sellele, millised on eesti ja maailmakirjanduse kokkupuutepunktid, ühis- ja erijooned. Kursuste jooksul kinnistub arusaam, et eesti kirjandus ei ole eraldiseisev nähtus, vaid moodustab koos teiste maade autorite loominguga maailmakirjanduse terviku.

Terviklikult käsitletavad teosed. Õpilane loeb läbi vähemalt **neli pikemat tervikteost** eesti või maailmakirjandusest kursuse õppesisus nimetatud autoritelt.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) iseloomustab õppematerjalidele toetudes eri ajastute kirjandust ja kirjandusvoole, nimetades nende ajapiirid ja tunnused, tähtsamad žanrid, teosed ning autorid;
- 2) nimetab eesti kirjanduse tähtsamaid arenguperioode, olulisemaid autoreid ja kirjanduslikke rühmitusi;
- 3) määrab eesti kirjanduse tekkeaja ning võrdleb selle kujunemist muu Euroopa kirjanduse arenguperioodidega;
- 4) mõistab ning hindab käsitletavate kirjandusteoste humaanseid, eetilisi ja esteetilisi väärtusi;
- 5) on tervikuna läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt neli proosa- või draamateost, tundes teoste ning nende autorite kohta üldises kultuuri- ja kirjandusloos.

Mõisted

antiikkirjandus, arhetüüp, draama, dramaatika, eepika, eepos, klassitsism, kultuur, lüürika, maagiline realism, müüt, naturalism, novell, realism, renessanss, romaan, romantism, saaga, sonett, sümbolism, utopia, valgustus.

Kooliaste ja klass	Moodul	Õppesisu	Õppetegevus	Taotletavad õppetulemused
IV kooliaste G 10.klass IIkursus	Lugemine, kuulamine	Kultuuri mõiste. (1 tund)	*Kirjandus kui inimkonna ja tema kultuuri peegelpilt. *Murrangulised pöörded ühiskonnas, selle kajastused kirjanduses. *Kirjanduse roll ja tähtsus ühiskonnas eri ajastutel ja kultuurides.	Õppetegevuse käigus õpilane - loeb / kuulab õpetaja juttu kultuuri olemusest ja teeb märkmeid/skeemi/täidab tabeli; - arutleb kultuuri erinevate valdkondade suhete ja põimumise üle, toob näiteid erinevatest valdkondadest; - koostab ülevaatliku ajateljje/tabeli vms kirjandusvoolude muutumise kohta.
	Müütide tõlgendamine Aeg, ruum	Maailma loomise müüdid ja muistendid; eri rahvaste loomismüüte. (1 tund)	*Minevikutõlgendused ja kujutlused tulevikust. * Looduse kujutamine kirjanduses. * Fantaasia- ja muinasjutumaailmad. *Imed, maagia ja üleloomulikkus.	Õppetegevuse käigus õpilane - meenutab, mis on müüdi ja muistendi erinevus, - tuletab meelde varem kuulnud/loetud müüte ja muistendeid, nende tegelasi; - loeb/ kuulab eri rahvaste müüte; - analüüsib loetut, leides sarnasusi ja

				erinevusi nii tegelastes kui kujutletavas, uurides fantaasia ja tegelikkuse vahekorda, nende kujutamist, müütide sõnumit; <ul style="list-style-type: none"> - teeb lühikese loovtöö müütilise maailmapildi kohta.
	Müüdi esitlemine	Vana-Kreeka müüdid. (1 tund)	*Eri asjastute elutunnetused ja selle väljendused. * Igavesed väärtused ja idealistlikud unistused. *Arhetüüpsed süžeed ja tegelased.	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> - esitleb (rühmaga) ühte müüti; - arutleb müütides kajastuva üle; - tutvub arhetüübi mõistega ja leiab (tekstinäidetest) arhetüüpseid tegelasi; - teeb õppematerjali põhjal kokkuvõtte eri ajastuste arhetüüpidest ja arhetüüpsetest süžeedest.
	Kuulamine, lugemine, analüüs	Kirja ja kirjanduse sünd. Antiikkirjandus (Homeros, Sophokles, Vergilius jt). (1 tund)	*Ajaülesed probleemid, laiahaardeline ja mitmekülgne elu- ja inimesekujutus.	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> - tutvub õppekirjanduse põhjal kirja ja kirjanduse sündi materjalidega, teeb konspekti selle kohta; - loeb/kuulab materjali antiikkirjanduse olulisemate autorite kohta, arutleb nende rolli üle kultuuriloos; - teeb tekstikatkendite põhjal kokkuvõtte, missuguseid probleeme kajastati, kuidas on kujutatud elu ja inimest, missugune on nende tekstide seos tänapäevaga.
	Teose analüüs	Sophokles „Kuningas Oidipus“ (3 tundi)	*Arhetüüpsed teemad ja motiivid. *Tegelaste eetilised sihid, sotsiaalsed ja psühholoogilised probleemid.	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> - tutvub Sophoklese rolliga kirjandusloos; - on lugenud läbi teose „Kuningas Oidipus“; - teeb rühmatöö, milles selguvad

				<p>tegelase olemus, probleemid, teose ideestik jms;</p> <ul style="list-style-type: none"> - esitleb rühmatöö, arutleb probleemide üle; - annab hinnangu teosele tänapäeva seisukohalt; - LOOVTÖÖ
	Ajatelg kirjanduses	Kirjanduse põhiliikide ja žanride teke. (1 tund)	<p>*Kirjanduslikud ajastud, voolud, meetodid, nende ajapiirid ja tunnused, tähtsamad žanrid, autorid ja teosed.</p> <p>* Erandlikud ja tavapärased olukorrad, koomika, traagika, dramatism ja tragikoomika.</p>	<p>Õppetegevuse käigus õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> - teeb õppekirjanduse põhjal kokkuvõtte kirjanduse põhiliikidest ja žanridest; - tutvub kirjandusteoreetiliste mõistetega; - arutleb ühiskonna ja kirjanduse seoste üle ja toob näiteid ajastute, voolude, žanride, autorite, teoste jm kohta; - täiendab alustatud tabelit /ajatelge.
	alustekst	Piibel kui kirjanduse alustekst. (2 tundi)	<p>* Jumalause (kristluse) roll ühiskonnas, religioossed tõed ja konfliktid.</p> <p>* Muistsete müütide ja rahvapärimate kandumine kirjandusse.</p> <p>* Arhetüüpsed teemad ja motiivid.</p> <p>* Arhetüüpsed süžeed ja tegelased.</p>	<p>Õppetegevuse käigus õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutvub kristluse kujunemise ja mõjuga ühiskonnale; - koostab ülevaate Piibli olulistest tekstidest ja nende tegelastest; - arutleb erinevate usundite müütide ja tegelaste olemuse üle; - loob seoseid Piibli ja kirjandusteoste vahel, leiab arhetüüpsed tegelasi, motive, teemasid; - teeb esitluse/loovtöö Piibli mõjust teistele kunstiliikidele.
	Katkendite analüüs	Keskaja kirjandus (saaga, kangelaseepos, rüütliromaan, keskaegne luule ja draama jm). (2 tundi)	<p>* Jumalause (kristluse) roll ühiskonnas, religioossed tõed ja konfliktid.</p> <p>* Arhetüüpsed teemad ja motiivid.</p>	<p>Õppetegevuse käigus õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> - uurib keskaega ja keskaja kirjandust mõjutavaid tegureid; - teeb aktiivõppemeetodeid kasutades kokkuvõtte keskaja kangelaseepostest;

				<ul style="list-style-type: none"> - analüüsib katkendite põhjal keskaja rüütliromaani, luule ja draama olemust; - teeb kokkuvõtte ajastu kirjanduse põhisuundadest ja teemadest ja tegelastest.
	<p>Tekstide lugemine, alusteksti põhjal kirjutamine</p>	<p>Renessansikirjandus (Dante Alighieri, Francesco Petrarca, Giovanni Boccaccio, Thomas More, William Shakespeare, Miguel de Cervantes jt).(1 tund)</p>	<p>*Igavesed väärtused ja idealistlikud unistused. *Inimlikud voorused ja pahed, väärtused ja puudused.</p>	<p>Õppetegevuse käigus õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> - loeb renessansikirjandusele iseloomulikke tekste ja kirjeldab nende põhjal ajastule iseloomulikku; - arutleb Dante teose katkendi põhjal renessansiaja ja tänapäeva inimese maailmapildi üle; - uurib Petrarca loomingule tuginedes sonetivormile iseloomulikku; - loeb katkendeid Boccaccio „Dekameronist“; - teeb kokkuvõtte renessansikirjanduse mõjust kirjanduse arengule.
	<p>arutelud</p>	<p>Shakespeare’i looming; „Hamlet“ (4 tundi)</p>	<p>*Arhetüüpsed teemad, tegelased ja motiivid. *Karakterite individuaalsus ja inimsuhete keerukus. *Tegelaste eetilised sihid, sotsiaalsed ja psühholoogilised probleemid. * Mõistuse ja tunnete tasakaal ja konflikt inimeses.</p>	<p>Õppetegevuse käigus õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> - teeb õppekirjanduse põhjal ülevaate kirjaniku loomingust; - on läbi lugenud teose „Hamlet“; - teeb aktiivõppemeetodeid kasutades kokkuvõtte teose probleemidest ja analüüsib tegelasi, - teeb teistele esitluse oma (rühma) kokkuvõttest; - arutleb, kuidas pörkuvad teoses erinevad arusaamad eetikast, kuidas saada hakkama mõistuse ja tunnete konfliktiga; - analüüsib teose tegelaste käitumist; - otsib teosest arhetüüpsed tegelasi, teemasid, motiive;

				- kirjutab loovtöö.
	Töö mõistetega	Barokk-kirjandus (Pedro Calderón). Klassitsistlik kirjandus (Molière) . (1 tund)	* Igavesed väärtused ja idealistlikud unistused. * Inimlikud voorused ja pahed, väärtused ja puudused.	Õppetegevuse käigus õpilane - teeb õppekirjanduse põhjal kokkuvõtte barokile ja klassitsismile iseloomulikest joontest; - loeb katkendeid teostest ja leiab neist ajastule ja voolule iseloomulikku; - tutvub Molière'i pärandiga ja analüüsib seda tänapäeva seisukohalt.
	Võrdlus	Valgustuskirjandus (Daniel Defoe või Jonathan Swift; Voltaire, Johann Wolfgang Goethe jt). (1 tund)	* Kirjanduse filosoofiline sügavus. * Inimeste mõtete ja tegude ühiskondlik tingitus. * Loomuliku ja haritud inimese ideaal. * Minevikutõlgendused ja kujutlused tulevikust.	Õppetegevuse käigus õpilane - leiab tekstikatkendite põhjal seoseid kirjanduse ja filosoofia lõimumise kohta; - arutleb, miks tekkis uus kujutus ideaalist, kuidas ühiskond seda mõjutas; - loeb katkendeid teostest ja loob selle põhjal pildi ideaalühiskonnast; - arutleb, kuidas valgustusajastu ideaalid on tänapäevaga seotud.
	Ajatelg	Romantism (Aleksandr Puškin või George Gordon Byron; Victor Hugo või Walter Scott või Prosper Mérimée jt). (1 tund)	* Humaansed ideaalid: vabadus ja armastus. * Elu tõepärane ja idealiseeritud kujutamine. * Inimese orjastamine ja ahistamine, sotsiaalsed normid ja tabud, võimu omavoli. * Igavesed väärtused ja idealistlikud unistused. * Võitlus inimese kui isiksuse vabastamise eest, usk elu tähenduslikkusesse. * Looduse kujutamine kirjanduses.	Õppetegevuse käigus õpilane - meenutab romantismile iseloomulikku ja teeb selle iseloomulikest joontest kokkuvõtte; - loeb tekstikatkendeid, leiab sealt romantismile iseloomulikku; - analüüsib romantilise kangelase olemust ja maailmavaadet; - uurib tekstidest, kuidas on kujutatud loodust ja milline on selle seos teose üldtausta või tegelasega; - arutleb romantismi ideaalide ja kaasaja seoste üle; - täiendab ajatelge.

	Alusteksti alusel kirjutamine	Puškini looming; „Jevgeni Onegin“ (4 tundi)	<ul style="list-style-type: none"> *Karakterite individuaalsus ja inimsuhete keerukus. *Tegelaste eetilised sihid, sotsiaalsed ja psühholoogilised probleemid. * Mõistuse ja tunnete tasakaal ja konflikt inimeses. * Loomuliku ja haritud inimese ideaal. * Teise (naise, võõra, veidra) kujutamine. 	<p>Õppetegevuse käigus õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> - teeb õppematerjalide põhjal kokkuvõtte Puškini elust ja loomingust; - on läbi lugenud teose „Jevgeni Onegin“; - leiab teosest romantismile iseloomulikke jooni; - teeb aktiivõppemeetodeid kasutades kokkuvõtte teose probleemidest ja analüüsib tegelasi, - teeb teistele esitluse oma (rühma) kokkuvõttest; - arutleb teose probleemistiku ja tänapäeva seoste üle; - teeb loovtöö.
	analüüs	Realism ja naturalism (Honoré de Balzac või Gustave Flaubert või Stendhal või Fjodor Dostojevski või Lev Tolstoi või Émile Zola jt). (1 tund)	<ul style="list-style-type: none"> * Ühiskondlike olude kriitika. *Inimlikud vourused ja pahed, väärtused ja puudused. * Inimese orjastamine ja ahistamine, sotsiaalsed normid ja tabud, võimu omavoli. 	<p>Õppetegevuse käigus õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> - teeb õppekirjanduse põhjal kokkuvõtte realismile ja naturalismile iseloomulikest joontest; - loeb katkendeid teostest ja leiab neist ajastule ja voolule iseloomulikke; - arutleb, kuidas loetus kajastub ühiskondlike olude kriitika, missugused inimlikud vourused ja pahed neis esinevad; - kirjutab (ühe) katkendi põhjal selle analüüsi, lähtudes realismi/naturalismi olemusest.
	võrdlus	Realism ja naturalism (Honoré de Balzac või Gustave Flaubert või Stendhal või Fjodor Dostojevski või Lev Tolstoi või Émile Zola jt). (1 tund)	<ul style="list-style-type: none"> * Ühiskondlike olude kriitika. *Inimlikud vourused ja pahed, väärtused ja puudused. * Inimese orjastamine ja ahistamine, sotsiaalsed normid ja tabud, võimu 	<p>Õppetegevuse käigus õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> - teeb õppekirjanduse põhjal kokkuvõtte realismile ja naturalismile iseloomulikest joontest; - loeb katkendeid teostest ja leiab neist

			omavoli.	<p>ajastule ja voolule iseloomulikku;</p> <ul style="list-style-type: none"> - arutleb, kuidas loetus kajastub ühiskondlike olude kriitika, missugused inimlikud voorused ja pahed neis esinevad; - kirjutab (ühe) katkendi põhjal selle analüüsi, lähtudes realismi/naturalismi olemusest.
	Kokkuvõtte koostamine	Estetism (Oscar Wilde). (1 tund)	<p>*Loomise võlu ja vägi. Andekuse (geniaalsuse) mõistatus.</p> <p>* Elulaad, kombed ja moraal eri ajastutel ja kultuurides. Jne.</p>	<p>Õppetegevuse käigus õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutvub estetismi põhimõtetega; - arutleb looja vabaduse üle astuda üle üldkehtivatest normidest; - teeb kokkuvõtte O. Wilde elu ja loomingu seostest.
	Aktiivõpe, arutelu teose probleemistik	Wilde „Dorian Gray portree“ (3 tundi)	<p>*Arhetüüpsed teemad ja motiivid. Arhetüüpsed süžeed ja tegelased.</p> <p>*Karakterite individuaalsus ja inimsuhete keerukus.</p> <p>* Inimlikud voorused ja pahed, väärtused ja puudused.</p>	<p>Õppetegevuse käigus õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> - on lugenud läbi Wilde'i „Dorian Gray portree“; - teeb aktiivõppemeetodeid kasutades kokkuvõtte teose probleemidest ja analüüsib tegelasi, - teeb teistele esitluse oma (rühma) kokkuvõttest; - arutleb teose probleemistiku ja tänapäeva seoste üle; - analüüsib teost autorikesksest vaatepunktist; - leiab teosest arhetüüpsed teemasid, motiive, tegelasi; - arutleb teoses olevate eetiliste ja humanistlike väärtuste üle, loob seoseid kaasajaga.
	Lugemine, kokkuvõtte kirjutamine	Romantismijärgne luule, sümbolism (Walt Whitman või Charles Baudelaire või Rainer	<p>*Minevikutõlgendused ja kujutlused tulevikust.</p> <p>* Looduse kujutamine kirjanduses.</p>	<p>Õppetegevuse käigus õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> - loeb sümbolistlike luuletusi, teeb kokkuvõtte sümbolismi olemusest;

		Maria Rilke või Eino Leino või Rabindranath Tagore jt).(1 tund)	* Elu tõepärane ja idealiseeritud kujutamise.	<ul style="list-style-type: none"> - analüüsib sümbolite tõlgendamisevõimalusi, kordumist, olemust; - arutleb sümbolismi seost ühiskonnas toimuvaga; - leiab sümboleid teistest kunstiliikidest (nt maalikunstist).
	Tekstiloomes Ajatelg	Realistlik draamakirjandus (Anton Tšehhov või Henrik Ibsen või August Strindberg jt). (1 tund)	*Inimeste mõtete ja tegude ühiskondlik tingitus. * Loomuliku ja haritud inimese ideaal.	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> - meenutab dramaatika arengut ja žanre; - võrdleb realismi ja romantismi; - loeb katkendeid realistlikust draamakirjandusest; - analüüsib loetut, võttes aluseks realismile iseloomuliku; - täiendab ajatelge.
	Ajatelg, tekstiloomes	Eesti kirjanduse lätetel (kroonikad, vaimulik kirjandus, ilmalik kirjandus, juhuluule). (1 tund)	* Rahvuslikud väärtused: keel ja kultuur.	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> - tutvub eesti kirjanduse vanimate allikatega; - arutleb, kuidas on need tekstid mõjutanud eesti keele ja kultuuri arengut; - loeb tekstikatkendeid; - teeb ajateljele märkmed eesti kirjanduse alguse kohta.
	Esitlus, alusteksti põhjal kirjutamine	Rahvusliku ilukirjanduse algus (Kristjan Jaak Peterson). (1 tund)	* Rahvuskirjandus kui rahvuskultuuri kestmise tagatis.	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> - tutvub K. J. Petersoni elu ja loominguga; - teeb konspekti; - loeb kirjaniku tekste ja analüüsib neid rahvuslikkust aluseks võttes; - kirjutab loovtöö.
	Teksti mõistmine.	Rahvusliku ärkamisaja kirjandus (Friedrich Robert Faehlmann, Friedrich Reinhold Kreutzwald, Lydia Koidula jt). (1 tund)	*Inimeste mõtete ja tegude ühiskondlik tingitus. * Võitlus inimese kui isiksuse vabastamise eest, usk elu	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> - meenutab varem õpitut ja seoseid ajalooaga; - koostab õppematerjali põhjal kokkuvõtte oluliste autorite tegevuse ja mõjukuse

			tähenduslikkusesse. * Elu tõepärane ja idealiseeritud kujutamine.	kohta; - on läbi lugenud vähemalt 1 peatüki F. R. Kreutzwaldi „Kalevipojast“, analüüsib tegelast ja sündmustikku; - loeb L. Koidula luuletusi, analüüsib kirjaniku isamaaluule olemust; - arutleb rahvusliku ärkamisaja kirjanduse olemuse ja mõjukuse üle.
	Luule kujundlikkus	Realistliku kirjanduse algus (Juhan Liiv, Eduard Vilde) (1 tund)	* Ühiskondlike olude kriitika. * Looduse kujutamine kirjanduses. * Loomuliku ja haritud inimese ideaal.	Õppetegevuse käigus õpilane - meenutab realismile iseloomulikku; - tutvub J. Liivi elu ja loominguga; - loeb J. Liivi luulet ja analüüsib seda nii autori isiku kui isamaaluule näitena; - võrdleb Liivi ja Koidula luulet (teemad, kujundlikkus); - kirjutab loovtöö.

Gümnaasiumi kirjanduse III kursus „KIRJANDUSE PÕHILIIGID JA ŽANRID“ – 11. klass

1. Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1. eristab õppematerjalidele toetudes kirjanduse põhiliike ja žanre, analüüsib teoseid liigi- ja žanritunnuste põhjal;
2. analüüsib romaani alaliike ning toob näiteid autorite ja teoste kohta;
3. toob esile käsitletud teoste teema, probleemistiku ja ideestiku, analüüsib tegelasi ja nende suhteid, loob seoseid nüüdisajaga ning tsiteerib ja refereerib oma väidete kinnitamiseks teksti;
4. nimetab luuleteksti žanri, teema ja põhimotiivid, sõnastab selle mõtte ning analüüsib keele- ja kujundikasutust;
5. eristab näitekirjanduse põhižanre ja nende alaliike, arutleb näidendis käsitletud teemade ja probleemide üle ning analüüsib tegelaste suhteid;
6. selgitab ja kasutab praktikas peamisi tekstianalüüsis vajalikke mõisteid ja kujundeid ning analüüsib ilukirjanduslikku keelt ja stiili;
7. on tervikuna läbi lugenud ja analüüsinud **vähemalt neli proosa- või draamateost ning ühe eesti autori luuletuskogu.**

2. Õppesisu

Ilukirjanduse põhiliigid ja žanri mõiste

Ilukirjanduse põhiliigid. Lüüriiliste, eepiliste ja dramaatiliste tekstide olemus. Žanri mõiste. Kirjandusvoolu ja -žanri stiil. Kirjandusteose stiil kui mõtte ühtsus ja väljendusvahendite korrastatus.

Eepika

Eepos, romaan, novell, jutustus, miniatuur. Romaani sünd ja muutused. Romantiline romaan: Emily Jane Brontë „Vihurimäe“ või Selma Lagerlöf „Gösta Berlingi saaga“ või Prosper Mérimée „Carmen“ või George Sand „Väike Fadette“. **Realistlik romaan:** Honoré de Balzac „Isa Goriot“ või Fjodor Dostojevski „Kuritöö ja karistus“ või Gustave Flaubert „Madame Bovary“ või Stendhal „Punane ja must“ või Anton Hansen Tammsaare „Tõde ja õigus“. **Romaani alaliigid.** Kujunemisromaan: Jack London „Martin Eden“ või August Gailit „Ekke Moor“. Ajalooline romaan: Jaan Kross „Keisri hull“ või „Paigallend“ või Mats Traat „Tants aurukatla ümber“. **Psühholoogiline romaan:** Virginia Woolf „Tuletorni juurde“ või Eduard Vilde „Mäeküla piimamees“ või Gert Helbemäe „Ohvrilaev“. Maagilis-realistlik romaan: Gabriel García Márquez „Sada aastat üksildust“ või Toni Morrison „Armas“ või Daniel Kehlmann „Maailma mõõtmine“. Armastusromaan: Knut Hamsun „Victoria“ või

Boris Vian „Päevade vaht“ või Doris Lessing „Viies laps“ või Mats Traat „Inger“. **Modernistlik romaan:** Franz Kafka „Metamorfoos“ või Karl Ristikivi „Hingede öö“ või Mati Unt „Sügisball“. **Postmodernistlik romaan:** Margaret Atwood „Teenijanna lugu“ või John Fowles „Maag“ või Kurt Vonnegut „Tapamaja, korpus viis“ või Mati Unt „Doonori meelespea“ või Wimberg „Lipamäe“. Novell (Giovanni Boccaccio või Edgar Allan Poe või William Faulkner või Thomas Mann või Jorge Luis Borges; Jaan Oks või Friedebert Tuglas või Arvo Valton või Ervin Õunapuu jt). Miniatuur (Friedebert Tuglas või Anton Hansen Tammsaare jt). Elulookirjandus, memuaarid (Oskar Luts, August Kitzberg või Voldemar Panso jt).

Lüürika ja lüroepika

Ballaad, epigramm, haiku, ood, piltluule, poem, sonett, valm. Salmidega ja salmideta luule. Vabavärss. Sonett: Francesco Petrarca, William Shakespeare, Marie Under, Henrik Visnapuu, Bernard Kangro jt. Modernistlik luule: Betti Alver, Heiti Talvik jt. Vabavärss: Jaan Kross, Artur Alliksaar, Jaan Kaplinski, Paul-Eerik Rummo jt. Laululine luule: Viivi Luik, Hando Runnel, Juhan Viiding jt.

Dramaatika

Tragöödia, komöödia, draama, tragikomöödia. Draama alaliigid: karakterdraama, psühholoogiline draama, olmedraama, ideedraama, ajalooline draama. Tragöödia: William Shakespeare „Hamlet“ või Anton Hansen Tammsaare „Juudit“. Komöödia: Molière „Tartuffe“ või Andrus Kivirähk „Voldemar“. Draama: Johann Wolfgang Goethe „Faust“ (I osa) või Henrik Ibsen „Nukumaja“ või „Metspart“ või Bernard-Marie Koltès „Roberto Zucco“, August Kitzbergi „Kauka jumal“

Kooliaste ja klass	Moodul	Õppesisu	Õppetegevus	Taotletavad õppetulemused + mõisted
--------------------	--------	----------	-------------	-------------------------------------

Mõisted

Ajalooline romaan, ballaad, draama, draamatika, eepika, eepos, epigramm, haiku, jutustus, komöödia, kujunemisromaan, lüroepika, lüürika, maagilis-realistlik romaan, miniatuur, modernism, novell, ood, piltluule, poeem, postmodernism, psühholoogiline romaan, realism, romaan, romantism, sonett, sümbolism, tragikomöödia, tragöödia, vabavärss, valm.

Terviklikult käsitletavat teosed

Õpilane loeb vähemalt **neli tervikteost**, valides nii eepika kui ka draamatika hulgast, ning ühe eesti autori luuletuskogu.

G IV 11. klass		Ilukirjanduse põhiliigid ja žanri mõiste Ilukirjanduse põhiliigid. Lüüriliste, eepiliste ja draamatiliste tekstide olemus. Žanri mõiste. Kirjandusvoolu ja -žanri stiil. Kirjandusteose stiil kui mõtte ühtsus ja väljendusvahendite korrastatus.	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> • loeb õpiku- jm tekste; • konspekteerib materjali; • analüüsib loetud tekste, leiab kirjandusvoolude ja -žanride tunnuseid. 	draamatika, eepika, romaan, lüürika *eristab õppematerjalidele toetudes kirjanduse põhiliike ja žanre, analüüsib teoseid liigi- ja žanritunnuste põhjal;
G IV 11. klass		Eepika Eepos, romaan, novell, jutustus, miniatuur. Romaani sünni ja muutused.	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> • meenutab varem õpitud materjali, • loeb tekstikatkendeid; • analüüsib tekste, leiab olulisi tunnuseid; • kirjutab loovtöö. 	eepos, jutustus
		Romantiline romaan: Emily Jane Brontë „Vihurimäe“ või Selma Lagerlöf „Gösta Berlingi saaga“ või Prosper Mérimée „Carmen“ või George Sand	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> • loeb tekstikatkendeid; • otsib loetust romantismile ja realismile iseloomulikke tunnuseid, • analüüsib erinevaid tekste, lähtudes 	romantism, realism

		<p>„Väike Fadette“.</p> <p>Realistlik romaan: Honoré de Balzac „Isa Goriot“ või Fjodor Dostojevski „Kuritöö ja karistus“ või Gustave Flaubert „Madame Bovary“ või Stendhal „Punane ja must“ või Anton Hansen Tammsaare „Tõde ja õigus“.</p>	<p>kirjandusteoreetilistest teadmistest (tuginedes I kursuses õpitule).</p>	
G IV 11. klass		<p>Romaani alaliigid.</p> <p>Kujunemisromaan: Jack London „Martin Eden“ või August Gailit „Ekke Moor“.</p> <p>Ajalooline romaan: Jaan Kross „Keisri hull“ või „Paigallend“ või Mats Traat „Tants aurukatla ümber“.</p>	<p>Õppetegevuse käigus õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • teeb romaani alaliikidest ülevaatliku kokkuvõtte õppematerjali põhjal; • loeb tekstikatkendeid; • otsib loetust romantismile ja realismile iseloomulikke tunnuseid, • analüüsib erinevaid tekste, lähtudes kirjandusteoreetilistest teadmistest (tuginedes I kursusel õpitule). 	<p>Kujunemise- ja ajalooline romaan</p> <p>* analüüsib romaani alaliike ning toob näiteid autorite ja teoste kohta;</p>
G IV 11. klass		<p>Ajalooline romaan Jaan Kross „Keisri hull“</p>	<p>Õppetegevuse käigus analüüsib õpilane tööjuhendite toetuses eelnevalt läbi loetud tervikteost nii üksi kui ka rühmas töötades, kannab analüüsi rühmas või klassis ette ja kirjutab tehtu põhjal kirjaliku töö või teeb mõnes muus vormis kokkuvõtte.</p>	<p>psühholoogiline romaan</p>
G IV 11. klass		<p>Psühholoogiline romaan: Virginia Woolf „Tuletorni juurde“ või Eduard Vilde „Mäeküla piimamees“ või Gert Helbemäe „Ohvrilaev“.</p>	<p>Õppetegevuse käigus õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • uurib psühholoogilise romaani tunnuseid; • loeb tekstikatkendeid; • analüüsib erinevaid tekste, lähtudes kirjandusteoreetilistest teadmistest (tuginedes I kursuses õpitule). 	<p>maagilis-realistlik romaan</p>
G IV		<p>Maagilis-realistlik romaan: Gabriel García Márquez „Sada</p>	<p>Õppetegevuse käigus õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • tutvub õppematerjali põhjal maagilis- 	<p>*toob esile käsitletud teoste teema, probleemistiku ja ideestiku,</p>

11. klass		aastat üksildust“ või Toni Morrison „Armas“ või Daniel Kehlmann „Maailma mõõtmine“.	realistliku romaani tunnustega ja teeb konspekti; <ul style="list-style-type: none"> • analüüsib tekstikatkendeid ja võrdleb neid realistliku kirjanduse näidetega; • teeb võrdleva tabeli. 	analüüsib tegelasi ja nende suhteid, loob seoseid nüüdisajaga ning tsiteerib ja refereerib oma väidete kinnitamiseks teksti;
G IV 11. klass		Toni Morrison „Armas“	Õppetegevuse käigus analüüsib õpilane tööjuhenditele toetudes eelnevalt läbi loetud terviktest nii üksi kui rühmas töötades, kannab analüüsi rühmas või klassis ette ja kirjutab tehtu põhjal kirjaliku töö või teeb mõnes muus vormis kokkuvõtte.	*selgitab ja kasutab praktikas peamisi tekstianalüüsis vajalikke mõisteid ja kujundeid ning analüüsib ilukirjanduslikku keelt ja stiili;
G IV 11. klass		Armastusromaan: Knut Hamsun „Victoria“ või Boris Vian „Päevade vaht“ või Doris Lessing „Viies laps“ või Mats Traat „Inger“.	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> • tutvub armastusromaanide tunnustega; • loeb tekstikatkendeid; • analüüsib erinevaid tekste, lähtudes kirjandusteoreetilistest teadmistest (tuginedes I kursuses õpitule). 	modernism
G IV 11. klass		Modernistlik romaan: Franz Kafka „Metamorfoos“ või Karl Ristikivi „Hingede öö“ või Mati Unt „Sügisball“.	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> • teeb õppematerjalile tuginedes kokkuvõtte modernismi tunnustest; • loeb ja analüüsib tekstinäiteid; • võrdleb katkendite põhjal modernismi ja realismi. 	
G IV 11. klass		Karl Ristikivi „Hingede öö“	Õppetegevuse käigus analüüsib õpilane tööjuhenditele toetudes eelnevalt läbi loetud terviktest nii üksi kui rühmas töötades, kannab analüüsi rühmas või klassis ette ja kirjutab tehtu põhjal kirjaliku töö või teeb mõnes muus vormis kokkuvõtte.	postmodernism
G IV 11. klass		Postmodernistlik romaan: Margaret Atwood „Teenijanna lugu“ või John Fowles „Maag“ või Kurt Vonnegut „Tapamaja,	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> • teeb õppematerjalide põhjal konspekti postmodernismile omaste tunnuste kohta; • loeb tekstikatkendeid ja leiab neist 	novell

		korpus viis“ või Mati Unt „Doonori meelespea“ või Wimberg „Lipamäe“.	postmodernismi tunnuseid; <ul style="list-style-type: none"> • analüüsib erinevaid tekste, lähtudes kirjandusteoreetilistest teadmistest (tuginedes I kursusel õpitule). 	
G IV 11. klass		Novell: Giovanni Boccaccio või Edgar Allan Poe või William Faulkner või Thomas Mann või Jorge Luis Borges; Jaan Oks või Friedebert Tuglas või Arvo Valton või Ervin Õunapuu jt.	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> • meenutab varem õpitud teadmisi novelli ja novellikirjanike kohta; • loeb novellikatkendeid; • analüüsib erinevaid tekste, lähtudes kirjandusteoreetilistest teadmistest (tuginedes I kursuses õpitule). 	miniatuur
G IV 11. klass		Miniatuur: Friedebert Tuglas või Anton Hansen Tammsaare jt. Elulookirjandus, memuaarid: Oskar Luts, August Kitzberg või Voldemar Panso jt. (1 tund)	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> • uurib miniatuuri olemust; • loeb miniatuure ja analüüsib neid; • kirjutab miniatuuri; • tutvub elulookirjanduse eri liikidega; • loeb vastavaid tekstikatkendeid. 	lüroepika ballaad epigramm ood valm
G IV 11. klass		Lüürika ja lüroepika Ballaad, epigramm, haiku, ood, piltluule, poem, sonett, valm. Salmidega ja salmideta luule. Vabavärss.	Õppetegevuse käigus õpilane tutvub lüürika all liikidega ja teeb selle kohta näidetega konspekti; <ul style="list-style-type: none"> • mõtestab lahti loetut ja analüüsib tekstide vormi; • kirjutab loovtöö. 	sonett
G IV 11. klass		Sonett: Francesco Petrarca, William Shakespeare, Marie Under, Henrik Visnapuu, Bernard Kangro jt. (1 tund)	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> • loeb sonetimeistrite tekste ja otsib kujundeid (tuginedes I kursuses õpitule); • analüüsib tekstide sisu ja vormi; • teeb kokkuvõtte autoritele iseloomulikust. 	
G IV 11. klass		Modernistlik luule: Betti Alver, Heiti Talvik jt.	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> • tutvub modernistliku luule tunnustega; • loeb tekste ja analüüsib neid; 	* nimetab luuleteksti žanri, teema ja põhimotiivid, sõnastab selle mõtte ning analüüsib keele- ja

			<ul style="list-style-type: none"> • teeb ühe luuletuse põhjal loovtöö. 	kujundikasutust;
G IV 11. klass		Vabavärss: Jaan Kross, Artur Alliksaar, Jaan Kaplinski, Paul-Eerik Rummo jt.	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> • loeb luuletekste; • koostab (rühmas) luulepõimiku; • kannab selle klassile ette. 	vabavärss

G IV 11. klass	Laululine luule: Viivi Luik, Hando Runnel, Juhan Viiding jt.	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> • loeb luuletekste; • analüüsib neid, tuginedes I kursuses õpitule. 	
G IV 11. klass	Dramaatika Tragöödia, komöödia, draama, tragikomöödia. Draama alaliigid: karakterdraama, psühholoogiline draama, olmedraama, ideedraama, ajalooline draama.	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> • meenutab dramaatika kohta varem õpitut ja koostab õppetekstide abil konspekti; • loeb tekstikatkendeid ja leiab neist dramaatika elemente; • otsib draama alaliikide kohta näiteid loetud/nähtud teoste seast. 	draama *eristab näitekirjanduse põhižanre ja nende alaliike, arutleb näidendis käsitletud teemade ja probleemide üle ning analüüsib tegelaste suhteid;
G IV 11. klass	Tragöödia: William Shakespeare „Hamlet“ või Anton Hansen Tammsaare „Juudit“.	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> • uurib tragöödia kompositsiooni ühe teose näitel; • arutleb tekstikatkenditele tuginedes ühe tragöödia probleemide ja tegelaste motiivide üle. 	tragöödia
G IV 11. klass	Komöödia: Molière „Tartuffe“ või Andrus Kivirähk „Voldemar“.	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> • teeb õppematerjalide põhjal konspekti komöödia ja koomika kohta; • vaatab katkendit ühest komöödiast ja analüüsib selle koomikaelemente või lavastatakse rühmatööna katkend ühest komöödiast. 	komöödia tragikomöödia
G IV 11. klass	Draama: Johann Wolfgang Goethe „Faust“ (I osa) või Henrik Ibsen „Nukumaja“ või „Metspart“ või Bernard-Marie Koltès „Roberto Zucco“.	Õppetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> • loeb erinevate ajastute draamatekste ja võrdleb neid; • tutvub erinevate draamade kokkuvõtetega ja uurib teoste probleemiasetust; • arutleb võimalusel ühe nähtud draamateose probleemistiku ja tegelaste 	*selgitab ja kasutab praktikas peamisi tekstianalüüsis vajalikke mõisteid ja kujundeid ning analüüsib ilukirjanduslikku keelt ja stiili;

			käitumise motiivide üle.	
G IV 11. klass		Johann Wolfgang Goethe „Faust“ (I osa)	Õppetegevuse käigus analüüsib õpilane tööjuhenditele toetudes eelnevalt läbi loetud tervikteost nii üksi kui rühmas töötades, kannab analüüsi rühmas või klassis ette ja kirjutab tehtu põhjal kirjaliku töö või teeb mõnes muus vormis kokkuvõtte.	

Hindamine

Kursuse hindamisel lähtutakse õppekava üldistest hindamisnõuetest. Hinnatavad ülesanded ja hindamissageduse valib õpetaja.

Kokkuvõtlik hinne kajastab nii suuliste arutluste, rühmatööde, esitluste kui kirjalike tööde sooritusi. Protsessikirjelduses on viidatud võimalikele hindelistele töödele.

Märkus

Tervikkäsitlusele tulevad teosed valib õpetaja, (fikseerib need töökavas) arvestades kooli raamatukogus olevat fondi ja õpilaste huve.

AKG –s on 11. klassis 3 kirjanduskursust, siis üks võimalik lahendus on:

- a) 1.-2. kursus „KIRJANDUSE PÕHILIIGID JA ŽANRID“
- b) 3. Kursus „20. sajandi kirjandus“

Teine võimalus

- a) 1,5 kursust „KIRJANDUSE PÕHILIIGID JA ŽANRID“
- b) 1,5 kursust „20. sajandi kirjandus“

Gümnaasiumi kirjanduse IV kursus „20. SAJANDI KIRJANDUS“ – 11. klass

Kursuse „20. sajandi kirjandus” eesmärk on: kujundada terviklik kirjandus- ja kultuurilooline teadmiste süsteem ning ajatelg edasisteks kirjandusõpinguteks. Ainesisus on esitatud ajastut kõige ilmekamalt esindavad autorid, kelle hulgast teeb õpetaja valiku, keda põhjalikumalt tutvustada, arvestades tekstide kättesaadavust, oma eelistusi, aega, õpilaste võimeid ja huve. Kursuse vältel loeb õpilane tervikuna läbi vähemalt neli ainekavas nimetatud autori teost nii eesti kui ka maailmakirjandusest.

Ülevaateemade kõrval on tähtis pakkuda õpilasele võimalust otsida tekstidest ajastule või voolule iseloomulikku, et õpikust loetut või õpetaja räägitut kinnistada. Ajastute, voolude ja neid esindavate autorite teostega tutvutakse kursuse jooksul peamiselt tunnis analüüsivate tekstikatkendite kaudu. Analüüsi tulemusena juhitakse õpilase tähelepanu teemadele ning probleemidele, mida eri ajastute kirjanikud on pidanud vajalikuks kujutada. Hilisemate kursuste käigus saab õpitule tuginedes luua paralleele, võrrelda ja leida erinevusi näiteks selles, mida on inimene väärtustanud ning kuidas on moraalsed tõekspidamised ja esteetilise maitsehoiakud aegade jooksul muutunud.

Maailmakirjanduse arengulooga paralleelselt vaadeldakse kirjanduse kujunemist Eestis, pöörates tähelepanu sellele, kui lühikese ajaga on eesti kirjandus jõudnud maailmakirjanduse tasemele. Kursuse jooksul kinnistub arusaam, et eesti kirjandus ei ole eraldiseisev nähtus, vaid moodustab koos teiste maade autorite loominguga maailmakirjanduse terviku.

1. Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1. iseloomustab õppematerjalidele toetudes eri ajastute kirjandust, tähtsamaid voole ja žanre, autoreid ja nende teoseid;
2. nimetab eesti kirjanduse tähtsamaid perioode, kirjanduslikke rühmitusi, olulisemaid autoreid ja nende teoseid;
3. seostab eesti kirjanduslugu Euroopa kirjanduse perioodide, voolude ja suundadega,
4. võrdleb poeetikaanalüüsile tuginedes kahte vabalt valitud kirjandusteost, tuues esile ühiseid ja eriomaseid jooni;
5. mõistab ning hindab kirjandusteoste humaanseid, eetilisi ja esteetilisi väärtusi;
6. on tervikuna läbi lugenud ja analüüsinud **vähemalt neli proosa- või draamateost, tunneb teoste ning nende autorite kohta üldises kultuuri- ja kirjandusloos.**

2. Öppesisu

Temaatika

20. sajandi maailmakirjanduse voolud ja suunad. Modernistlik luule. Sümbolism (Aleksandr Blok). Futurism (Vladimir Majakovski). Imažism (Thomas Stearns Eliot). Sürrrealism (Federico García Lorca). Akmeism (Anna Ahmatova). Modernistlik proosa (James Joyce või Franz Kafka või Marcel Proust või Knut Hamsun või Herman Hesse või Virginia Woolf või William Faulkner või Mihhail Bulgakov või Vladimir Nabokov või Kurt Vonnegut või Jerome David Salinger või Mika Waltari jt). „Kadunud põlvkond“ (Ernest Hemingway või Erich Maria Remarque või F. Scott Fitzgerald). Eksistentsialism (Jean-Paul Sartre või Albert Camus). Modernistlik draama (Maurice Maeterlinck või Luigi Pirandello või Bertolt Brecht või Samuel Beckett või Eugène Ionesco või Tennessee Williams või Edward Albee jt). Maagiline realism, postmodernism (Jorge Luis Borges või Gabriel García Márquez või Milan Kundera või Umberto Eco või Günter Grass jt).

20. sajandi eesti luule. Noor-Eesti rühmituse euroopaliku kultuuri taotlus ja luuleuuendus. Uusromantism. Gustav Suitsu sotsiaalne kujundlikkus. Ernst Enno sümbolistlikkus või Villem Ridala impressionistlikkus. Siuru rühmituse meelelisus. Tarapita ekspresionistlikkus. Marie Underi luuletemaatika arengusuundi. Henrik Visnapuu armu- ja isamaalüürika. Arbujate põhihoiakuid. Betti Alveri mõtte- ja väljenduselgus. Heiti Talviku nägemuslikkus. Pagulasluule tähtsamad autorid ja põhiteemad. Kalju Lepiku rahvuslikkus või Bernard Kangro mütopoesia. Ilmar Laabani või Andres Ehini sürrrealism. Stalinistlik luule. Sulaaja luule. Modernism 1960.–1970. aastate luules.

Ain Kaalepi vormikultuur. Artur Alliksaare või Juhan Viidingu keelemängud. Kassetipõlvkond: illusioonid ja tegelikkus. Paul-Eerik Rummo valu ja tõetaotlus. Jaan Kaplinski harmooniaotsingud. Hando Runneli rahvuslikkus. Viivi Luige uusümbolism. Luule poliitiline alltekst. Doris Kareva või Indrek Hirve armastusluule.

20. sajandi eesti proosa. Friedebert Tuglase uusümbolistlik novell või Jaan Oksa ekspressiivne novell või Peet Vallaku uusrealistlik novell. August Gailiti uusromantiline romaan. Anton Hansen Tammsaare romaanid. Pagulasproosa tähtsamad autorid ja teosed, žanrid ja põhiteemad: Gert Helbemäe või Ain Kalmus või Bernard Kangro või Albert Kivikas või August Mälk või Karl Ristikivi või Ilmar Talve või Valev Uibopuu või Arved Viirlaid või Helga Nõu jt. 1960.–1980. aastate proosa muutused. Mats Traadi talupojaromaanid. Jaan Krossi ajaloolised ja eluloolised romaanid. Proosa uuenduslikkus: sisemonoloog, eksistentsiaalsus, võõrandumine, grotesk. Mati Unt või Arvo Valton. 1970.–1980. aastate uus põlvkond. Mihkel Muti irooniline romaan. Olmerealism.

20. sajandi eesti draama. Eduard Vilde näidendid või August Kitzbergi draamad või Oskar Lutsu külakomöödia. Anton Hansen Tammsaare psühholoogilised draamad. Juhan Smuuli žanrileidlikkus. 1960.–1970. aastate teatriuendus. Väärtuste kriis Enn Vetemaa näidendites. 1980. aastate vastupanuhiakud. Ajalooajaloolised, rahvas, mälu ja identiteet Jaan Kruusvalli või Madis Kõivu näidendites.

Kooliaste ja klass	Moodul/ arutlusteed	Õppesisu	Õppetegevus	Taotletavad õppetulemused + mõisted
--------------------	---------------------	----------	-------------	-------------------------------------

Mõisted

Absurdidraama, absurditeater, akmeism, avangardism, eksistentsialism, ekspressionism, futurism, grotesk, imažism, impressionism, maagiline realism, modernism, pagulaskirjandus, postmodernism, sümbolism, sürrealism, uusromantism.

Terviklikult käsitletavat teost

Õpilane loeb läbi vähemalt neli pikemat teost eesti või maailmakirjandusest kursuse õppesisus nimetatud autoritelt.

G IV 11. klass	Murrangulised ajad ühiskonnas ja nende kajastus kirjanduses	20. sajandi modernistlikud voolud. Modernistlik luule. Vene sümbolistlik luule: Blok; eesti sümbolistlik luule: E. Enno; futurism: Majakovski; akmeism: Ahamatova; impressionism: Ridala;	Õppetegevuse käigus õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • loeb luulenäiteid erinevatelt vene ja eesti modernistlikelt autoritelt, • analüüsib luule kujundlikkust ja sõnumit, • toob välja voolule iseloomulikud sisu ja vormitunnused, • võrdleb vene ja eesti modernistlikku luulet, • meenutab modernismile eelnenud kirjanduslikke voole, 	akmeism futurism impressionism sümbolism iseloomustab õppematerjalidele toetudes eri ajastute kirjandust, tähtsamaid voole ja žanreid, autoreid ja nende teoseid;
-------------------	---	---	--	---

		„Siuru“ ja „Tarapita“; Impressionistlik ja ekspressionistlik luule.	<ul style="list-style-type: none"> • esitab klassile iseseisvalt otsitud modernistliku luuletuse. 	
G IV 11. klass	Kirjanduslikud sisu- ja vormieksperimendid. Kirjanduse adressaat. Elitaarne kirjandus. Autori koht oma ajastu kirjanduses. Modernism maailma ja eesti kirjanduses. Muistsete müütide kandumine kirjandusse.	Modern. proosa: Joyce, Woolf, Kafka, Tuglas	<p>Õppetegevuse käigus õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teeb kokkuvõtte modernismi tunnustest, • loeb katkendeid Joyce'i „Ulyssesest“, Kafka „Ameerikast“ ja „Protsessist“, • leiab loetud katkenditest modernismi tunnuseid, • loeb Tuglase novelli „Yggdrasil-puu“ või „Androgüüni päev“, • määratleb novelli modernistliku olemuse, • arutleb rühmas novelli tõlgendusvõimaluste üle. 	modernism ekspressionism
G IV 11. klass	Elutõde ja kunstitõde. Erinevad maailmavaated kirjanduspeeglis.	Hesse romaanid „Siddhartha“, „Stepihunt“, „Klaaspärlimäng	<p>Õppetegevuse käigus õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • loeb tervikuna läbi Hesse romaani „Stepihunt“, • selgitab teose ülesehituslikku eripära, • lahendab rühmatööna ülesanded romaani probleemide kohta, leiab oma väidete tõestamiseks tekstinäiteid teosest; • loeb katkendeid Hesse romaanist „Siddhartha“; • kuulab õpetaja tõhustatud loengut „Klaaspärlimängu“ kohta ja konspekterib olulise; • teeb loetu põhjal järeltõlget Hesse maailmavaate ja kirjandusliku stiili kohta. 	*mõistab ning hindab kirjandusteoste humaanseid, eetilisi ja esteetilisi väärtusi;
G IV 11. klass	Kirjandus ja ideaalid, kirjandus ühiskondlik-poliitiliste vastuolude kajastajana.	„Kadunud põlvkond“	<p>Õppetegevuse käigus õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • loeb katkendi Fitzgeraldi romaanist „Suur Gatsby“, • loeb katkendi Remarque'i romaanist „Triumfikaar“ või Hemingway romaanist „Ja päike tõuseb“, • leiab „kadunud põlvkonna“ autorite tegelaskujudes sarnast, <p>sõnastab põlvkonna peamised mõjutajad.</p>	*võrdleb poeetikaanalüüsile tuginedes kahte vabalt valitud kirjandusteost, tuues esile ühiseid ja eriomaseid jooni;

G IV 11. klass	Kirjandus humanistlike väärtuste hoidja ja kujundajana.	Vonnegut, Salinger	Õpetegevuse käigus õpilane: <ul style="list-style-type: none"> tutvub õppekirjanduse põhjal Ameerika kirjanike Vonneguti ja Salingeriga, koostab kokkuvõtte kas Vonneguti või Salingeri loominguga võtmeteemadest, kommenteerib Vonneguti teostest välja-kirjutatud mõtteid, seostab neid tänapäevaga. 	*mõistab ning hindab kirjandusteoste humaanseid, eetilisi ja esteetilisi väärtusi;
G IV 11. klass	Inimolemise mõte ja tähendus.	Eksistentsialism	Õpetegevuse käigus õpilane <ul style="list-style-type: none"> loeb läbi viimase peatüki Camus' esseest „Sisyphose müüt“, arutleb vestlusringis vabaduse ja vastutuse üle, arutleb tähtsamate eksistentsiaalsete probleemide üle ja sõnastab oma seisukoha. 	eksistentsialism
G IV 11. klass	Eksistentsi piirid. Inimese vastutus maailma ees.	Camus ja Sartre	Õpetegevuse käigus õpilane: <ul style="list-style-type: none"> loeb tervikuna läbi Camus' „Katku“ või „Võõra“, leiab teosest eksistentsialistlikke jooni, toob välja Camus' eksistentsialismi põhiseisukohad, kirjutab lugemiskontrolli Camus' teose põhjal, arutleb Sartre'i ja Camus' tähenduse üle prantsuse ja Euroopa kirjanduse kontekstis. 	*mõistab ning hindab kirjandusteoste humaanseid, eetilisi ja esteetilisi väärtusi;
G IV 11. klass	Absurdikoomika olemus. Huumori ja traagilise meelelaadi vastandumine igapäevaelus ja kirjanduses. Traagilised ja huumorilembesed kirjanikud.	Modernistlik draama. Absurdidraama: Ionesco ja Beckett	Õpetegevuse käigus õpilane: <ul style="list-style-type: none"> tutvub katkendi põhjal Ionesco absurdidraamaga „Kiilaspäine lauljatar“, arutleb absurdikirjanduse eesmärkide ja sõnumi üle, loeb/vaatab (video)katkendi Beckett'i absurddraamast/lavastusest „Godot'd oodates“, võrdleb kaht absurddraamat, analüüsib absurddraama tegelasi, olukordi ja ajakujutust. 	absurdidraama absurdditeater
G IV 11. klass	Kirjandus kui piiride avardaja.	Maagiline realism: Marquez ja Borges	Õpetegevuse käigus õpilane: <ul style="list-style-type: none"> loeb läbi Marqueze novellid „Sinise koera silmad“ ja „Kadunud aja meri“ või katkendi romaanist „Sada aastat üksildust“, sõnastab oma lugemismulje, iseloomustab loetud novellide ja katkendite põhjal maagilist realismi, 	maagiline realism

			<ul style="list-style-type: none"> • loeb läbi Borgese novelli „Ülevaade Herbert Quaini loomingust“, • kirjutab loovtöö loetud novelli põhjal. 	
G IV 11. klass	Põlvkondlikud püüdlused ja ideaalid. Žanripiirid ja nende muutumine.	60.–80. aastate proosa areng. Kundera, Traat, Kross, Unt. Proosa uuenduslikkus: sisemonoloog, eksistentsialisimi mõjud, võõrandumine, grotesk. Postmodernism.	<p>Õppetegevuse käigus õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • loeb katkendeid Kundera romaanist „Olemise talumatu kergus“, • eritleb Kundera teemaderingi ja probleeme romaanikatkendi põhjal, • leiab postmodernismi tunnuseid Undi draamas „Keiser Nero eraelu“ või „Good-bye, baby“, • loeb läbi Undi „Kuuvarjutuse“ või „Räägivad ja vaikivad“ ning vastab lugemiskontrollina. 	postmodernism grotesk
G IV 11. klass	Kirjandus kui mäng. Kirjandus ja tsensuur. Kirjanduse varjatud sõnum.	60.–80.aastad luules. Kassetipõlvkond. Arbujate mõjud: Alver, Talvik. Alliksaar. Viiding, Kareva, Hirv.	<p>Õppetegevuse käigus õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • koostab rühmatööna luulekava ühe autori loomingust, • esitab rühmatööna luulekava klassile. 	*võrdleb poeetikaanalüüsile tuginedes kahte vabalt valitud kirjandusteost, tuues esile ühiseid ja eriomaseid jooni;
G IV 11. klass	Folkloorne pärand autoriloomingus. Kirjaniku positsioon ja vastutus ühiskonnas.	Tammsaare romaanid ja draamad	<p>Õppetegevuse käigus õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • määratleb Tammsaare koha eesti kirjandus- ja kultuuriloos minevikus ja tänapäeval, • loeb tervikuna läbi Tammsaare romaani „Põrgupõhja uus Vanapagan“, • võrdleb Vanapagana- muistendit Tammsaare romaaniga, • leiab teosest eetilisi dilemmasid ja diskuteerib klassis nende üle, • sõnastab teose väärtused, • kirjutab romaani põhjal essee. 	realism *seostab eesti kirjanduslugu Euroopa kirjanduse perioodide, voolude ja suundadega, *nimetab eesti kirjanduse tähtsamaid perioode, kirjanduslikke rühmitusi, olulisemaid autoreid ja nende teoseid;
G IV 11. klass	Kirjanduse rahvuslik, euroopalik ja individuaalne alge.	Pagulaskirjandus. Pagulasproosa ja -luule. Laabani sürrealism	<p>Õppetegevuse käigus õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • loeb katkendi Ristikivi romaanist „Nõiduse õpilane“, • analüüsib peategelase eesmärgi ja saatuse kujunemist, • loeb näiteid Laabani sürrealistlikust luulest. 	pagulaskirjandus sürrealism

Kursuse lõpul õpilane:

- iseloomustab õppematerjalidele toetudes eri ajastute kirjandust, tähtsamaid voole ja žanreid, autoreid ja nende teoseid;
- nimetab eesti kirjanduse tähtsamaid perioode, kirjanduslikke rühmitusi, olulisemaid autoreid ja nende teoseid;
- seostab eesti kirjanduslugu Euroopa kirjanduse perioodide, voolude ja suundadega,
- võrdleb poeetikaanalüüsile tuginedes kahte vabalt valitud kirjandusteost, tuues esile ühiseid ja eriomaseid jooni;
- mõistab ning hindab kirjandusteoste humaanseid, eetilisi ja esteetilisi väärtusi;
- on tervikuna läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt neli proosa- või draamateost, tunneb teoste ning nende autorite kohta üldises kultuuri- ja kirjandusloos.

Hindamine

Hinnatakse ülesandeid, mis eeldavad teose tervikuna läbi lugemist. Analüüsi, võrdlust või vastandamist nõudvate tööülesannete puhul on lubatud kasutada teost, et õpilane saaks sealt leida oma väidete tõestuseks konkreetseid näiteid ja täpseid argumente.

Põhjaliku ja detailse vastamise jaoks **ei piisa Internetis levivate kokkuvõtete lugemisest.**

Gümnaasiumi kirjanduse V-VI kursus „UUEM KIRJANDUS“ – 12. klass

Kursuste „UUEM KIRJANDUS“ üks põhieesmärk on kaasaegse eesti kirjanduse (vähesemal määral ka väliskirjanduse) tutvustamine õpilastele.

Kursuse eripäraks on selle sisu pidev uuenemine, mida ainekava ei saa igal aastal fikseerida. Kursuse mahust viiendik on planeeritud kõige uuematele teostele, mis on ilmunud viimase paari aasta jooksul.

Põhjalikumaks analüüsiks valib õpetaja vähemalt **viis teost**: kolm tänapäeva kirjanduse n-ö tähtteost, ühe luuletuskogu ja ühe värskelt ilmunud uudisteose. Kohustuslikuks lugemiseks mõeldud uudisteose võib valida nii õpetaja ettepanekul kui ka õpilase enda huvidest lähtudes.

Teoseid tõlgendades on tähtis tekitada õpilastega diskussioon eetilistel ja esteetilistel teemadel, välistada üheseid hinnanguid ning näidata uue aja kirjanduse õnnestumisi ning vaieldavusi. Eelistatav on probleemipõhine ja isiklikku argumenteerimist õhutav arutelu, mis käsitleb teoste kunstilisi ja moraalseid väärtusi. Kursuse jooksul on soovitatav kohtuda mõne eesti kirjanikuga, külastada mõnd kirjandusüritust ning vaadata teatris eesti kaasaegse draama uuslavastust.

Kirjandus ja ühiskond

1980. aastad Eesti ühiskonnas ja kirjanduses. Murdepunktid Eesti lähiajaloo, vabadusvõitlus ja sõnavabadus. Kirjanikud vabadusvõitluse kandjatena (Lennart Meri, Arvo Valton, Hando Runnel jt). Pagulaskirjanduse avastamine Eestis, valgete laikude kõrvaldamine, ilmutata teoste avaldamine (Paul-Eerik Rummo, Uku Masing, Madis Kõiv jt). 1990. aastate alguse murrangulised muutused ühiskonnas ja kirjanduses. Kirjanduse roll tänapäeva ühiskonnas.

Eesti nüüdisluule

Murranguaastate sõnavabadus. Luule sisulised, vormilised ja keelelised muutused. „põrandaalune“ ja punkluule: Priidu Beier, Merca, Liisi Ojamaa, Villu Tamme, Tõnu Trubetsky. Etnofuturism: Kauksi Ülle, Jan Rahman jt. Provokatiivne keeleluule: Karl Martin Sinijärv, Kivisildnik, Contra. Intertekstuaalne luule: Hasso Krull, Kalju Kruusa, Aare Pilv. Lauldav luule: Ott Arder, Peep Ilmet, Leelo Tungal, Jaan Tätte, Aapo Ilves. Sotsiaalne vabavärs: Toomas Liiv, Kalev Keskküla, Asko Künnap, Jürgen Rooste jt. 21. sajandi luule otsingud: Kristiina Ehin, Maarja Kangro, Igor Kotjuh, François Serpent (fs), Triin Soomets, Elo Viiding, Tõnu Õnnepalu jt.

Eesti nüüdisproosa

Uuema proosakirjanduse algus: Viivi Luik „Seitsmes rahukevad“ või „Ajaloos ilu“. Muutunud teemad ja vaatepunktid: Mati Unt „Õös on asju“ või Peeter Sauter „Indigo“ või Jaan Undusk „Kuum“. Eneseotsingud ja moodsa tsivilisatsiooni hälbed: Emil Tode (Tõnu Õnnepalu) „Piiririik“ või Ene Mihkelson „Katkuhaud“ või Nikolai Baturin „Sõnajalg kivis“. Eestlaste paroodia ja eneseiroonia: Andrus Kivirähk „Rehepapp“ või Mihkel Mutt „Rahvusvaheline mees“ või Kaur Kender „Yuppiejumal“. Uusim lühiproosa: Tuglase novelliauhinna laureaadid; Jüri Ehlevest „Hobune eikusagilt“, Mehis Heinsaar „Vanameeste näppaja“, Ervin Õunapuu „Eesti gootika“; Jan Kaus või Eeva Park või Tarmo Teder jt. Uusim romaan: Tiit Aleksejev või Indrek Hargla või Rein Raud või Mari Saat jt. Võimalike maailmade kujutamine: Matt Barker või Indrek Hargla või Armin Kõomägi või Urmas Vadi jt. Memuaarid ja päevikud: Jaan Kaplinski või Tõnu Õnnepalu. Kirjanike veebipäevikud.

Eesti nüüdisdraama

Uued teemad ja vaatepunktid näitekirjanduses. Filosoofiline draama: Madis Kõiv. Elulooline tragikomöödia: Mart Kivastik või Andrus Kivirähk. Inimsuhete psühholoogia: Jaan Tätte. Kirjanduslooline draama: Loone Ots või Jaan Undusk. Grotesk ja absurdikomöödia: Urmas Lennuk või Urmas Vadi. Uusim näitekirjandus.

Kirjanduselu ja kirjanduse institutsioonid

Eesti Kirjanike Liit, Eesti Kirjanduse Selts, Eesti Kirjandusmuuseum, kirjanike muuseumid. Kirjandusväljaanded. Kirjanduspreemiad. Nobeli kirjanduspreemia. Kirjanduskriitika. Kirjanduse tõlkimine. Küberkirjandus. Kultus- ja hittkirjandus.

Uuem maailmakirjandus

Luule: Guntars Godiņš „Öö päike“ või Harvey Lee Hix „Kindel kui linnulend“ või Juris Kronbergs „Maa-alune luule“ või Lassi Nummi „Maa ja taeva märgid“ või Wisława Szymborska „Oma aja lapsed“ jt.

Proosa: Michael Cunningham „Tunnid“ või Jostein Gaarder „Sophie maailm“ või Nick Hornby „Maoli“ või Peter Høeg „Preili Smilla lumetaju“ või Nora Ikstena „Elu pühitus“ või Jean-Marie Gustave Le Clézio „Näljaritornell“ või Daniel Kehlmann „Maailma mõõtmine“ või Hanif Kureishi „Äärelinna Buddha“ või Doris Lessing „Kõige ilusam unelm“ või Cormack McCarthy „Tee“ või Ian McEwan „Tsementaed“ või Toni Morrison „Armas“ või Haruki Murakami „Norra mets“ või Sofi Oksanen „Puhastus“ või Orhan Pamuk „Lumi“ või Viktor Pelevin „Õuduse kiiver“ või Arundhati Roy „Väikeste asjade jumal“ või Jeanette Winterson „Taak“ jt. Draama: Harold Pinter „Majahoidja“ jt.

Arutlusteemasid

Kirjanduse mitmekesisustumine ja uuenemine. Ideoloogiad, moraal ja esteetika ümberhinnangute keerises. Uuem kirjandus ja klassikaline ilumõiste. Kirjandus ja ühiskonna valupunktid. Nüüdiskirjandus ja ajalugu. Kirjanduse rahvuslik, euroopalik ja individuaalne alge. Kirjanduse rahvuslikkus ja rahvusülesus. Kirjanduse uued väljendusvahendid. Kirjandus kui ühiskondlik või keeleline provokatsioon. Kirjandus ja postmodernism. Kirjandus ja elektrooniline meedia. Kirjandus ja meelelahutus. Kirjandus kui otsing ja mäng. Reaalsuse ja fantastika põimumine, astumine tundmatusse maailma. Inimese ja maailma suhte kajastusi. Kirjandus kui piiride avardamine. Kirjandus teise kogemuse vahendajana. Euroopa kirjandus eetiliste ja humanistlike väärtuste ja hoiakute kujundajana. Eesti ja maailmakirjanduse vahelisi paralleele ja võrdlusi. Eesti kirjandus maailmas. Jne.

Mõisted

Absurdikirjandus, arvustus, etnofuturism, grotesk, hittkirjandus, intertekstuaalsus, ironia, kultuskirjandus, küberkirjandus, memuaarid, paroodia, postmodernism, punkluule, vabavärss, vebikirjandus.

Kooliaste ja klass	Moodul/arutlusteemad	Õppesisu	Õppetegevus	Taotletavad õppetulemused + mõisted
--------------------	----------------------	----------	-------------	-------------------------------------

<p>G IV 12. klass</p>	<p>arutlus rühmas Kirjanduse mitmekesisustumine ja uuenemine</p>	<p>1980. aastad Eesti ühiskonnas ja kirjanduses. 1990. aastate alguse murrangulised muutused ühiskonnas ja kirjanduses.</p>	<p>kordab Eesti lähiajaloo sündmusi ja fakte; saab ülevaate muutustest kirjanduses; arutleb rühmatööna teemal „Ideoloogiad, moraal, esteetika ümberhindangute keerises“; vahendab vanemate või vanavanemate meenutusi nendest aastatest.</p>	
---	--	---	--	--

<p>G IV 12. klass</p>	<p>arutleb teemal Ideoloogiad, moraal ja esteetika ümberhinnangute keerises.</p>	<p>Kirjanduse roll ja lugemine tänapäevaühiskonnas</p>	<p>arutleb rühmatöös teemal „Kirjandus ja ühiskond“, milline koht on täita kirjandusel ja lugemisel inimese elus, (rahvus)kultuuris ja ühiskonnas; loeb kirjanike, kultuuriinimeste ja arvamusi- liidrite mõtteid lugemise kohta.</p>	<p>arutleb loetud uudisteoste üle, kujundab oma arvamuse ja loob seoseid varem loetuga;</p>
<p>G IV 12. klass</p>	<p>analüüs, arutlus Eesti ja maailmakirjanduse vahelisi paralleele ja võrdlusi</p>	<p>Murranguaastate sõnavabadus. Provokatiivne keeleluule: Karl Martin Sinijärv, Kivisildnik, Contra. Etnofuturism: Kauksi Ülle. Punkluule: Tõnu Trubetsky, Villu Tamme, Merc</p>	<p>* loeb õpikutekste ja näiteid luulekogudest; analüüsib kirjalikult ühte valitud luuletust; arutleb punkliikumise ja etnofuturismi mõiste üle.</p>	<p>etnofuturism punkluule analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid, iseloostab kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi, salmilisust või vabavärsilisust, kirjeldab meeleolu ning sõnastab mõtte;</p>
<p>G IV 12. klass</p>	<p>teose analüüs</p>	<p>TERVIKLIKULT KÄSITLETAV TEOS: Viivi Luik „Seitsmes rahukevad“</p>	<p>saab ülevaate stalinismiperioodist Eestis; analüüsib teose metafoorset stiili; kirjutab loetud teose põhjal kirjaliku töö või teeb mõnes muus vormis kokkuvõtte.</p>	<p>analüüsib ning tõlgendab loetud kirjandusteoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teose teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloostab tegevusaega ja -kohta, tegelaste suhteid, olustikku ja sündmustikku, kirjeldab sõnavaliku eripära ning stiili seoseid teksti sõnumiga;</p>

<p>G IV 12. klass</p>	<p>esineb rühmatöoga . Eesti kirjandus maailmas.</p>	<p>Elulookirjandus. Memuaarid ja päevikud. Elulooline draama. Andrus Kivirähk „Voldemar“, Mart Kivastik nn „Viinistu triloogia“.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • loeb õpikust tekstinäiteid ja katkendeid, teeb loetust kokkuvõtte; • tutvub Voldemar Panso päevaraamatuga ja loeb katkendeid Panso raamatust „Naljaka inimene“; • esitab rühmatöona katkendi Kivirähki näidendist „Voldemar“ või Kivastiku näidendist „Külmetava kunstniku portree“ 	<p>memuaarid</p>
<p>G IV 12. klass</p>	<p>luule analüüs</p>	<p>Sotsiaalne vabavärss. Näited luulekogudest: Jürgen Rooste „Sonetid“; „Veri valla“; „21. sajandi armastusluule“.</p> <p style="text-align: center;">TERVIKLIKULT KÄSITLETAV TEOS: Toomas Liiv „Achtung“</p>	<ul style="list-style-type: none"> • loeb õpikutekste ja näiteid luulekogudest; • analüüsib kirjalikult ühte valitud luuletust; • deklameerib kodus ettevalmistatud luuletust; • kirjutab Toomas Liivi luulekogu põhjal kirjaliku töö või teeb mõnes muus vormis kokkuvõtte. 	<p>vabavärss paroodia</p> <p>analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid, iseloomustab kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi, salmilisust või vabavärsilisust, kirjeldab meeolelu ning sõnastab mõtte;</p>
<p>G IV 12. klass</p>	<p>novelli analüüs Kirjandus ja postmodernism</p>	<p>Tuglase novelliauhinna laureaadid. Näiteid novellikogudest: Jüri Ehivest „Hobune eikusagilt“, Mehis Heinsaar „Vanameeste näppaja“, Armin Kõomägi „Amatöör“.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • loeb õpikutekste ja näiteid novellikogudes • saab ülevaate postmodernismi tunnustest; • analüüsib kirjalikult üht loetud novelli ja eristab novelli tunnused; • võrdleb erinevate kirjanike stiili. 	<p>postmodernism</p>

<p>G IV 12. klass</p>		<p>Grotesk ja absurdikomöödia: Urmas Vadi „Kohtume trompetis! Elvis oli kapis!“.</p>	<p>loeb katkendeid Urmas Vadi näidenditest; kirjutab omaloomingulise absurdidialoogi; esitab rühmatööna katkendi Urmas Vadi näidenditest.</p>	<p>grotesk, absurdikirjandus</p>
<p>G IV 12. klass</p>	<p>koostab luulepõimiku Kirjandus kui otsing ja mäng</p>	<p>Naaberrahvaste luule. Näiteid luulekogudest: Guntars Godinš „Öö päike“, Juris Kronbergs „Maa-alune luule“, Lassi Nummi „Maa ja taeva märgid“, Wislava Szymborska Oma aja lapsed“.</p>	<p>loeb õpikutekste ja näiteid luulekogudest; arutleb teemal „Kirjanduse rahvuslik, euroopalik ja individuaalne alge“.</p>	<p>analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid, iseloomustab kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi, salmilisust või vabavärsilisust, kirjeldab meeoleolu ning sõnastab mõtte;</p>
<p>G IV 12. klass</p>	<p>analüüsib, arutleb, võrdleb Kirjandus kui ühiskondlik või keeleline provokatsioon.</p>	<p>Eestlaste paroodia ja eneseiroonia. TERVIKLIKULT KÄSITLETAV TEOS: Andrus Kivirähk „Rehepapp“ või Mihkel Mutt „Rahvusvaheline mees“</p>	<p>analüüsib tööjuhenditele toetudes eelnevalt läbi loetud tervikteost nii üksinda kui ka rühmas töötades; kannab analüüsi rühmas või klassis ette; toob loetu põhjal paralleele tegelikust elust; kirjutab etteantud teemadel klassikirjandi.</p>	<p>iroonia, kultuskirjandus</p>

G IV 12. klass	draama analüüs Kirjandus ja meelelahutus.	Kirjanduslooline draama: Loone Ots ja Jaan Undusk.	loeb õpikust katkendeid näidenditest „Koidula veri“ ja „Boulgakoff“; saab ülevaate näidendite ajaloolisest taustast ja intertekstuaalsetest seostest; vaatab võimaluse korral teatris mõnd Eesti teatrite mängukavades olevat kirjandus- loolist draamat.	Intertekstuaalsus
G IV 12. klass	esitab näiteid 21. saj. eesti luulest	21. sajandi luule otsingud: Kristiina Ehin, Elo Viiding, Maarja Kangro, Triin Soomets jt.	loeb õpikutekste ja näiteid luulekogudest; esitab peast kodus ettevalmistatud luuletuse; analüüsib kirjalikult Künnapi, Rooste, Sinijärve, Soometsa või Viidingu „Kaardipakk kaks“ luulekogust juhuslikult tõmmatud kaardile kirjutatud luuletust.	analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid, iseloomustab kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi, salmilisust või vabavärsilisust, kirjeldab meeleolu ning sõnastab mõtte;

G IV 12. klass	arutleb loetud uudisteoste üle Uuem kirjandus ja klassikaline ilumõiste.	Kirjanduse institutsioonid Eestis.	saab ülevaate kirjandusega tegelevatest institutsioonidest Eestis.	arutleb loetud uudisteoste üle, kujundab oma arvamuse ja loob seoseid varem loetuga;
G IV 12. klass	arutleb Kirjandus ja elektrooniline meedia.	Uusim maailmakirjandus.	saab ülevaate viimasel aastal ilmunud olulisemast tõlkekirjandusest; vahendab rühmatöös oma viimase aja lugemiselamusi; arutleb hittkirjanduse, veebikirjanduse ja küberkirjanduse üle.	hittkirjandus, veebikirjandus, küberkirjandus nimetab tähtsamaid uuema eesti kirjanduse autoreid ja nende teoseid, tunneb nüüdiskirjanduse peamisi arengusuundi
G IV 12. klass	seostab loetut tänapäeva eluolu ja –nähtustega Uuem kirjandus ja klassikaline ilumõiste.	Uusim eesti kirjandus. TERVIKLIKULT KÄSITLETAV TEOS: üks värskelt ilmunud eesti kirjanduse uudisteos.	väitleb rühmatöös äsjaloetud uudisteoste üle; kirjutab kodutööna arvustuse loetud eesti kirjanduse uudisteosest; kohtub koolis (klassis)/ linnaraamatukogus võimaluse korral ühe eesti kirjanikuga.	Arvustus seostab loetut tänapäeva eluolu ja -nähtustega, iseenda, ühiskonna ning üldinimlike probleemide ja väärtustega;

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) nimetab tähtsamaid uuema eesti kirjanduse autoreid ja nende teoseid, tunneb nüüdiskirjanduse peamisi arengusuundi;
- 2) analüüsib ning tõlgendab loetud kirjandusteoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teose teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, tegelaste suhteid, olustikku ja sündmustikku, kirjeldab sõnavaliku eripära ning stiili seoseid teksti sõnumiga;
- 3) analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid, iseloomustab kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi, salmilisust või vabavärsilisust, kirjeldab meeleolu ning sõnastab mõtte;
- 4) arutleb loetud uudisteoste üle, kujundab oma arvamuse ja loob seoseid varem loetuga;
- 5) seostab loetut tänapäeva eluolu ja -nähtustega, iseenda, ühiskonna ning üldinimlike probleemide ja väärtustega;
- 6) **on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt kolm proosa- või draamateost eesti või maailmakirjandusest, ühe luuletuskogu ning ühe värskelt ilmunud uudisteose.**

Gümnaasiumi kirjanduse V kursuse RÕK alusel „UUEM KIRJANDUS“ – 12. klass

1. Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1. nimetab tähtsamaid uuema eesti kirjanduse autoreid ja nende teoseid, tunneb nüüdiskirjanduse peamisi arengusuundi;
2. analüüsib ning tõlgendab loetud kirjandusteoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teose teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, tegelaste suhteid, olustikku ja sündmustikku, kirjeldab sõnavaliku eripära ning stiili seoseid teksti sõnumiga;
3. analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid, iseloomustab kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi, salmilisust või vabavärsilisust, kirjeldab meeolu ning sõnastab mõtte;
4. arutleb loetud uudisteoste üle, kujundab oma arvamuse ja loob seoseid varem loetuga;
5. seostab loetut tänapäeva eluolu ja -nähtustega, iseenda, ühiskonna ning üldinimlike probleemide ja väärtustega;
6. on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt kolm proosa- või draamateost eesti või maailmakirjandusest, ühe luuletuskogu ning ühe värskest ilmunud uudisteose.

2. Õppesisu

Kirjandus ja ühiskond

1980. aastad Eesti ühiskonnas ja kirjanduses. Murdepunktid Eesti lähiajaloo, vabadusvõitlus ja sõnavabadus. Kirjanikud vabadusvõitluse kandjatena (Lennart Meri, Arvo Valton, Hando Runnel jt). Pagulaskirjanduse avastamine Eestis, valgete laikude kõrvaldamine, ilmumata teoste avaldamine (Paul-Eerik Rummo, Uku Masing, Madis Kõiv jt). 1990. aastate alguse murrangulised muutused ühiskonnas ja kirjanduselusel. Kirjanduse roll tänapäeva ühiskonnas.

Eesti nüüdisluule

Murranguaastate sõnavabadus. Luule sisulised, vormilised ja keelelised muutused. „põrandaalune“ ja punkluule: Priidu Beier, Merca, Liisi Ojamaa, Villu Tamme, Tõnu Trubetsky. Etnofuturism: Kauksi Ülle, Jan Rahman jt. Provokatiivne keeleluule: Karl Martin Sinijärv, Kivisildnik, Contra. Intertekstuaalne luule: Hasso Krull, Kalju Kruusa, Aare Pilv. Lauldav luule: Ott Arder, Peep Ilmet, Leelo Tungal, Jaan

Tätte, Aapo Ilves. Sotsiaalne vabavärs: Toomas Liiv, Kalev Keskküla, Asko Künnap, Jürgen Rooste jt. 21. sajandi luule otsingud: Kristiina Ehin, Maarja Kangro, Igor Kotjuh, François Serpent (fs), Triin Soomets, Elo Viiding, Tõnu Õnnepalu jt.

Eesti nüüdisproosa

Uuema proosakirjanduse algus: Viivi Luik „Seitsmes rahukevad“ või „Ajaloos ilu“. Muutunud teemad ja vaatepunktid: Mati Unt „Õös on asju“ või Peeter Sauter „Indigo“ või Jaan Undusk „Kuum“. Eneseotsingud ja moodsa tsivilisatsiooni hälbed: Emil Tode (Tõnu Õnnepalu) „Piiririik“ või Ene Mihkelson „Katkuhaud“ või Nikolai Baturin „Sõnajalg kivis“. Eestlaste paroodia ja eneseironia: Andrus Kivirähk „Rehepapp“ või Mihkel Mutt „Rahvusvaheline mees“ või Kaur Kender „Yuppiejumal“. Uusim lühiproosa: Tuglase novelliauhinna laureaadid; Jüri Ehlvest „Hobune eikusagilt“, Mehis Heinsaar „Vanameeste näppaja“, Ervin Õunapuu „Eesti gootika“; Jan Kaus või Eeva Park või Tarmo Teder jt. Uusim romaan: Tiit Aleksejev või Indrek Hargla või Rein Raud või Mari Saat jt. Võimalike maailmade kujutamine: Matt Barker või Indrek Hargla või Armin Kõomägi või Urmas Vadi jt. Memuaarid ja päevikud: Jaan Kaplinski või Tõnu Õnnepalu. Kirjanike veebipäevikud.

Eesti nüüdisdraama

Uued teemad ja vaatepunktid näitekirjanduses. Filosoofiline draama: Madis Kõiv. Elulooline tragikomöödia: Mart Kivastik või Andrus Kivirähk. Inimsuhete psühholoogia: Jaan Tätte. Kirjanduslooline draama: Loone Ots või Jaan Undusk. Grotesk ja absurdikomöödia: Urmas Lennuk või Urmas Vadi. Uusim näitekirjandus.

Kirjanduselu ja kirjanduse institutsioonid

Eesti Kirjanike Liit, Eesti Kirjanduse Selts, Eesti Kirjandusmuuseum, kirjanike muuseumid. Kirjandusväljaanded. Kirjanduspreemiad. Nobeli kirjanduspreemia. Kirjanduskriitika. Kirjanduse tõlkimine. Küberkirjandus. Kultus- ja hittkirjandus.

Uuem maailmakirjandus

Luule: Guntars Godiņš „Öö päike“ või Harvey Lee Hix „Kindel kui linnulend“ või Juris Kronbergs „Maa-alune luule“ või Lassi Nummi „Maa ja taeva märgid“ või Wisława Szymborska „Oma aja lapsed“ jt.

Proosa: Michael Cunningham „Tunnid“ või Jostein Gaarder „Sophie maailm“ või Nick Hornby „Maoli“ või Peter Høeg „Preili Smilla lumetaju“ või Nora Ikstena „Elu pühitus“ või Jean-Marie Gustave Le Clézio „Näljaritornell“ või Daniel Kehlmann „Maailma mõõtmine“ või Hanif Kureishi „Äärelinna Buddha“ või Doris Lessing „Kõige ilusam unelm“ või Cormack McCarthy „Tee“ või Ian McEwan

„Tsementaed“ või Toni Morrison „Armas“ või Haruki Murakami „Norra mets“ või Sofi Oksanen „Puhastus“ või Orhan Pamuk „Lumi“ või Viktor Pelevin „Õuduse kiiver“ või Arundhati Roy „Väikeste asjade jumal“ või Jeanette Winterson „Taak“ jt.

Draama: Harold Pinter „Majahoidja“ jt.

Arutlusteemasid

Kirjanduse mitmekesisustumine ja uuenemine. Ideoloogiad, moraal ja esteetika ümberhinnangute keerises. Uuem kirjandus ja klassikaline ilumõiste. Kirjandus ja ühiskonna valupunktid. Nüüdiskirjandus ja ajalugu. Kirjanduse rahvuslik, euroopalik ja individuaalne alge. Kirjanduse rahvuslikkus ja rahvusülesus. Kirjanduse uued väljendusvahendid. Kirjandus kui ühiskondlik või keeleline provokatsioon. Kirjandus ja postmodernism. Kirjandus ja elektrooniline meedia. Kirjandus ja meelelahutus. Kirjandus kui otsing ja mäng. Reaalsuse ja fantastika põimumine, astumine tundmatusse maailma. Inimese ja maailma suhte kajastusi. Kirjandus kui piiride avardamine. Kirjandus teise kogemuse vahendajana. Euroopa kirjandus eetiliste ja humanistlike väärtuste ja hoiakute kujundajana. Eesti ja maailmakirjanduse vahelisi paralleele ja võrdlusi. Eesti kirjandus maailmas. jne.

Mõisted

Absurdikirjandus, arvustus, etnofuturism, grotesk, hittkirjandus, intertekstuaalsus, iroonia, kultuskirjandus, küberkirjandus, memuaarid, paroodia, postmodernism, punkluule, vabavärss, veebikirjandus.

Terviklikult käsitletavat teosed

Õpilane loeb läbi vähemalt **kuus** tänapäeva kirjanduse proosa- või draamateost eesti või maailmakirjandusest, lisaks ühe luuletuskogu ning ühe värskest ilmunud uudisteose. Kohustuslikuks lugemiseks mõeldud uudisteose valib õpilane enda huvidest lähtudes

Kooliaste ja klass	Moodul	Õppesisu	Õppetegevus	Taotletavad õppetulemused + mõisted
RÕK G V kursus 12. klass 1N	lugemine analüüs	1980. aastad Eesti ühiskonnas ja kirjanduses. 1990. aastate alguse murrangulised muutused ühiskonnas ja kirjanduselusel.	õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • kordab Eesti lähiajaloo sündmusi ja fakte; • saab ülevaate muutustest kirjanduselusel; • arutleb rühmatööna teemal „Ideoloogiad, moraal, esteetika ümberhindangute keeris“ vahendab vanemate või vanavanemate meenutusi nendest aastatest. 	<i>seostab loetut tänapäeva eluolu ja -nähtustega, iseenda, ühiskonna ning üldinimlike probleemide ja väärtustega;</i>
RÕK G V kursus 12. klass 2N	lugemine analüüs	Kirjanduse roll ja lugemine tänapäevaühiskonnas.	õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • arutleb rühmatöös teemal „Kirjandus ja ühiskond“, milline koht on täita kirjandusel ja lugemisel inimese elus, (rahvus)kultuur ja ühiskonnas; loeb kirjanike, kultuuriinimeste ja arvamusliidrite mõtteid lugemise kohta.	<i>nimetab tähtsamaid uuema eesti kirjanduse autoreid ja nende teoseid, tunneb nüüdiskirjanduse peamisi arengusuundi;</i>
RÕK G V kursus 12. klass 3N	lugemine analüüs	Murranguaastate sõnavabadus. Provokatiivne keeleluule: Karl Mar Sinijärv, Kivisildnik, Contra. Etnofuturism: Kauksi Ülle. Punkluule: Tõnu Trubetsky, Villu Tamme, Merca.	õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • loeb õpikutekste ja näiteid luulekogudest; • analüüsib kirjalikult ühte valitud luuletust; • arutleb punkliikumise ja etnofuturismi mõiste üle. 	etnofuturism punkluule <i>seostab loetut tänapäeva eluolu ja -nähtustega, iseenda, ühiskonna ning üldinimlike probleemide ja väärtustega;</i>
RÕK G V kursus 12. klass 4N	lugemine analüüs arutlus	TERVIKLIKULT KÄSITLETAV TEOS: Viivi Luik „Seitsmes rahukevad“	õpilane <ul style="list-style-type: none"> • saab ülevaate stalinismiperioodist Eestis; • analüüsib teose metafoorset stiili; • kirjutab loetud teose põhjal kirjaliku töö või teeb mõnes muus vormis kokkuvõtte 	<i>arutleb loetud uudisteoste üle, kujundab oma arvamuse ja loob seoseid varem loetuga;</i>

RÕK G V kursus 12. klass 5N	lugemine analüüs kirjutamine	Elulookirjandus. Memuaarid ja päevikud. Elulooline draama. Andrus Kivirähk „Voldemar“, Mart Kivastik nn „Viinistu triloogia“	õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • loeb õpikust tekstinäiteid ja katkendeid, teeb loetust kokkuvõtte; • tutvub Voldemar Panso päevaamatuga ja loeb katkendeid Panso raamatust „Naljaka inimene“; • esitab rühmatööna katkendi Kivirähki näidendist „Voldemar“ või Kivastiku näidendist „Külmetava kunstniku portree“ 	<i>memuaarid</i> <i>analüüsib ning tõlgendab loetud kirjandusteoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teose teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, tegelaste suhteid, olustikku ja sündmustikku, kirjeldab sõnavaliku eripära ning stiili seoseid teksti sõnumiga;</i>
RÕK G V kursus 12. klass 6N	lugemine analüüs arutlus	Sotsiaalne vabavärss. Näited luulekogudest: Jürgen Roost „Sonetid“; „Veri valla“, „21. sajandi armastusluule“. TERVIKLIKULT KÄSITLETAV TEOS: Toomas Liiv „Achtung“	õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • loeb õpikutekste ja näiteid luulekogudest; • analüüsib kirjalikult ühte valitud luuletust; • deklameerib kodus ettevalmistatud luuletust; • kirjutab Toomas Liivi luulekogu põhjal kirjaliku töö või teeb mõnes muus vormis kokkuvõtte. 	vabavärss paroodia <i>arutleb loetud uudisteoste üle, kujundab oma arvamuse ja loob seoseid varem loetuga;</i>
RÕK G V kursus 12. klass	lugemine	Tuglase novelliauhinna laureaadid. Näiteid novellikogudest: Jüri Ehvest „Hobune eikusagilt“,	õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • loeb õpikutekste ja näiteid novellikogudes • saab ülevaate postmodernismi tunnustest; 	postmodernism analüüsib ning tõlgendab loetud

7N		Mehis Heinsaar „Vanameeste näppaja“, Armin Kõomägi „Amatöö“	<ul style="list-style-type: none"> • analüüsib kirjalikult üht loetud novelli ja eristab novelli tunnused; • võrdleb erinevate kirjanike stiili. 	kirjandusteoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teose teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, tegelaste suhteid, olustikku ja sündmustikku, kirjeldab sõnavaliku eripära ning stiili seoseid teksti sõnumiga;
	lugemine analüüs	Grotesk ja absurdikomöödia: Urmas Vadi „Kohtume trompetis! Elvis oli kapis!“.	õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • loeb katkendeid Urmas Vadi näidenditest; • kirjutab omaloomingulise absurdialoogi • esitab rühmatööna katkendi Urmas Vadi näidenditest. 	grotesk, absurdikirjandus
RÕK G V kursus 12. klass 8N	lugemine analüüs	Naaberrahvaste luule. Näiteid luulekogudest: Guntars Godinš „Õõ päike“, Juris Kronbergs „Maa-alune luule“, Lassi Nummi „Maa ja taeva märgid“, Wislava Szymborska „Oma aja lapsed“.	õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • loeb õpikutekste ja näiteid luulekogudest; • arutleb teemal „Kirjanduse rahvuslik, euroopalik ja individuaalne alge“. 	<i>analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid, iseloomustab kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi, salmilisust või vabavärsilisust, kirjeldab meeleolu ning sõnastab mõtte;</i>
RÕK G V kursus 12. klass	lugemine analüüs	Eestlaste paroodia ja eneseiroonia. TERVIKLIKULT KÄSITLETAV	õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • analüüsib tööjuhenditele toetudes eelnevalt läbi loetud tervikteost nii üksinda kui ka 	iroonia, kultuskirjandus <i>nimetab tähtsamaid uuema eesti</i>

9N		TEOS: Andrus Kivirähk „Rehepapp“ või Mihkel Mutt „Rahvusvaheline mees“	rühmas töötades; <ul style="list-style-type: none"> kannab analüüsi rühmas või klassis ette; toob loetu põhjal paralleele tegelikust elust; kirjutab etteantud teemadel klassikirjandi. 	<i>kirjanduse autoreid ja nende teoseid, tunneb nüüdiskirjanduse peamisi arengusuundi;</i>
RÕK G V kursus 12. klass 10N	lugemine analüüs arutlus	Kirjanduslooline draama: Loone Ots ja Jaan Undusk.	õpilane: <ul style="list-style-type: none"> loeb õpikust katkendeid näidenditest „Koidula veri“ ja „Boulgakoff“; saab ülevaate näidendite ajaloolisest taustast ja intertekstuaalsetest seostest; vaatab võimaluse korral teatris mõnd Eesti teatrite mängukavades olevat kirjandusloolist draamat. 	intertekstuaalsus <i>arutleb loetud uudisteoste üle, kujundab oma arvamuse ja loob seoseid varem loetuga;</i>
RÕK G V kursus 12. klass 11N	lugemine analüüs	21. sajandi luule otsingud: Kristiina Ehin, Elo Viiding, Maarja Kangro, Triin Soomets jt.	õpilane: <ul style="list-style-type: none"> loeb õpikutekste ja näiteid luulekogudest; esitab peast kodus ettevalmistatud luuletus; analüüsib kirjalikult Künnapu, Rooste, Sinijärve, Soometsa või Viidingu „Kaardipakk kaks“ luulekogust juhuslikult tõmmatud kaardile kirjutatud luuletus 	

RÕK G V kursus 12. klass 12N	lugemine analüüs arutlus	Nüüdiskirjandus ja ajalugu: Tiit Aleksejevi „Palveränd“, Indrek Hargla „Apteeker Melchior“ sari. TERVIKLIKULT KÄSITLETAV TEOS: Sofi Oksanen „Puhastus“.	õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • arutleb teemal „Nüüdiskirjandus ja ajalugu“ • analüüsib tööjuhenditele toetudes eelnevat läbi loetud tervikteost nii üksinda kui ka rühmas töötades, kannab analüüsi rühmas või klassis ette. 	<i>arutleb loetud uudisteoste üle, kujundab oma arvamuse ja loob seoseid varem loetuga</i>
RÕK G V kursus 12. klass 13N	lugemine vestlus	Kirjanduse institutsioonid Eestis.	õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • saab ülevaate kirjandusega tegelevatest institutsioonidest Eestis. 	
RÕK G V kursus 12. klass 14N	lugemine analüüs	Uusim maailmakirjandus.	õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • saab ülevaate viimasel aastal ilmunud olulisemast tõlkekirjandusest; • vahendab rühmatöös oma viimase aja lugemiselamusi; • arutleb hittkirjanduse, veebikirjanduse ja küberkirjanduse üle. 	hittkirjandus, veebikirjandus, küberkirjandus
RÕK G V kursus 12. klass 15N	lugemine analüüs kirjutam.	Uusim eesti kirjandus. TERVIKLIKULT KÄSITLETAV TEOS: üks värskelt ilmunud eesti kirjanduse uudisteos.	õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • väitleb rühmatöös loetud uudisteoste üle; • kirjutab kodutööna arvustuse loetud eesti kirjanduse uudisteoset; • kohtub koolis võimaluse korral ühe eesti kirjanikuga. 	arvustus <i>on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt kolm proosa- või draamateost eesti või maailmakirjandusest, ühe luuletuskogu ning ühe värskelt ilmunud uudisteoste.</i>

Hindamine

Kursuse hindamisel lähtutakse õppekava üldistest hindamiskoostest ja AKG hindamisjuhendist. Hinnatavad ülesanded ja hindamissageduse valib õpetaja.

Kursuse lõpul õpilase hindamisel arvestab õpetaja õpilase osalemist rühmatöös, aktiivsust tunnis ja õpilase arengut; protsessikirjelduses on viidatud võimalikele hindelistele töödele. Õpetaja hindab õpilase kahte kodust kirjalikku tööd loetud kohustusliku kirjanduse põhjal, ühte uudiskirjanduse arvustust ja ühte/kahte klassikirjandit.

Märkused

1. Tervikkäsitlusele tulevad teosed valib õpetaja, (fikseerib need töökavas) arvestades kooli raamatukogus olevat fondi ja õpilaste huve.
AKG –s on 12. klassis 3 kirjanduskursust.
2. Kuna kirjandus on ühiskonnas toimuvate muutuste tundlik peegeldaja, siis peab kursus „Uuem kirjandus“ aitama juhtida tähelepanu tänapäeva teemadele ja probleemidele, ärgitades õpilasi kaasa mõtlema ja kujundama oma arvamust.
3. Kursuse eripäraks on selle sisu pidev uuenedmine. Kursuse mahust umbes viiendik on planeeritud kõige uuematele teostele, mis on ilmunud viimase paari aasta jooksul.
4. Teoseid tõlgendades on tähtis tekitada õpilastega diskussioon eetilistel ja esteetilistel teemadel, välistada üheseid hinnanguid ning näidata uue aja kirjanduse õnnestumisi ning vaieldavusi.
5. Eelistatav on probleemipõhine ja isiklikku argumenteerimist õhutatav arutelu, mis käsitleb teoste kunstilisi ja moraalseid väärtusi.
6. Kursuse jooksul on soovitatav kohtuda mõne eesti kirjanikuga, külastada mõnd kirjandusüritust ning vaadata teatris eesti kaasaegse draama uuslavastust.
7. Õppesisus nimetatud autorid ja teosed on õpetaja jaoks eelkõige pidepunktid, millele arutlusteemades toetuda.
Põhjalikumaks analüüsiks valib õpetaja vähemalt kuus teost: kolm/neli tänapäeva kirjanduse n-ö tähtteost, ühe luuletuskogu ja ühe värskelt ilmunud uudisteose.
Kohustuslikuks lugemiseks mõeldud uudisteose valib õpilane enda huvidest lähtudes.

Kursus „Uuem kirjandus“ lõiming valdkonnapädevuste ja õppeainetega

Eesti keel on ühtaegu kooli õppekeel ja keskne õppeaine. Hea keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ning toimetulekuks isiklikus ja avalikus elus. Samas arendavad kõik õppeained keelekasutuse põhipädevusi: sõnavara mõistmist ja kasutusoskust, teksti mõistmist ja tekstiloomet, pädevust suuliselt ja kirjalikult suhelda. Seega kujuneb õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus välja mitte üksnes eesti keele, vaid kõigi õppeainete õppetegevuse tulemusel. Samas toimub keeleoskuse järjekindel ja teadlik arendamine siiski valdavalt keele- ja kirjandustundides, kuid pidev koostöö teiste ainete õpetajatega on kindlasti tulemuslik. Eesti keele ja kirjanduse õpetamise teiste õppeainetega lõimimiseks on teisigi võimalusi kui keeleõpe.

Väliskirjanduse autorite ja teostega tutvumine äratab huvi võõrkeelte õppimise vastu, selle maa kultuuri ja kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu.

Loodusalased tekstid eesti keele õppekirjanduses ja ilukirjanduses aitavad kaasa looduse tundmaõppimisele ja väärtustamisele. Loodusluule lugemine ja esitamine, sellega seotud esteetilis-emotsionaalsed elamused, samuti kirjandusteose looduskirjelduse kui kunstilise kujundi analüüs, selle tähenduse mõistmine teose kontekstis ergastab tähelepanu looduse ilule ja väärtustab loodust kui esteetiliste elamuste allikat.

Sotsiaalainete õpet toetab ainevaldkond mitmel moel. Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs mõjutab maailmapildi kujunemist, ajaloosündmuste ja arengu mõistmist, ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Kirjandusõpetuse taotlus suunata õpilasi erinevate ajastute kirjandusteoseis käsitletud probleeme tänapäevaelu ja inimestega seostama soodustab õpilaste sotsiaalse pädevuse kujunemist.

Kunstiainete õpet toetab eeskätt kirjanduse kui kunstiaine õppimine. Kirjandusteose analüüs soodustab arusaamist kunstilisest kujundist kui kunstiainete üldmõistest ja mis tahes kunstiteosest kui kunstiliste kujundite süsteemist, mis kannab teatavat autoripositsiooni ja sõnumit. Kirjandusteoste illustatsioonide analüüs toetab kujutava kunsti spetsiifika ja väljendusvahendite mõistmist. Kirjandusteose käsitlemise illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning eri muusikavoolude eripärast ja seostest ajastu kunstisuundumustega.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kindlasti on olulisel kohal kirjaniku elukutse roll ühiskonnas, kirjanik loomingust elatuv isik, kirjanik, kelle põhitöö on muu. Kirjandusse tuleb tänapäevainimene, kelle põhitöökoht on pigem kontoris ja linnas kui maal. Toetavad teosed: K. Kenderi „Yuppiejumal“, M. Saadi ja A. Kõomäe jutud.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Keskkonnaprobleemidele viitamine kirjanduses on alati oluline. 20. sajandil on loodushoid ja tark käitumine looduses akuutne teema. Reostatud keskkond, prügi – inimese käes on kõik võtmed planeeti hoida. Teosed: K. Ehini „Kaitseala“.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Uuem kirjandus sisaldab laulva revolutsiooni aegset kirjandust. Oluline on rõhutada, kuidas vabaduse saavutamine ja demokraatia hoidmine toimub, kuidas kirjanik on olnud vabadusvõitleja, mis on vaba sõna väärtus; samas ka Eesti arengusuunad Euroopas. Teosed: L. Meri, H. Runneli tekstid, punkluule, E. Tode „Piiririik“.

Kultuuriline identiteet. Kirjandus kannab endas nii rahvust kui rahvusülesust, seda tuleb viimases kursuses toonitada. Eestlaseks olemine maailmas, vaba sõna väärtus, eneseotsingud kirjanduses – kõike kaasaja kultuurile iseloomulikku tuleb analüüsida. Toetavad kõik käsitletavat teosed.

Teabekeskkond. Õpilased peaksid otsima internetist erinevat infot kirjanduse kohta, tutvuma kirjanike kodulehekülgedega, külastama kirjanike muuseume kui kirjanikuga süvitsi tutvumise paika.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Kirjandus ja internet: võrgukirjandus. Kirjandus on kolinud internetti ja e-lugerrisse, tuleks analüüsida ka kirjanduse muutumist ajaveebide keskseks, tviteratuurseks. Õpilased võiksid teha ise kirjanikele või kirjandusele kodulehekülge.

Tervis ja ohutus. Märgiline tervise tasane rikkumine – suitsetamine, alkoholism, narkomaania – on uusima kirjanduse kesksed teemad. Kõigele sellele saab tähelepanu juhtida jooksvalt töö käigus, mida ja miks võib tervise rikkumine endaga kaasa tuua.

Väärtused ja kõlblus. Uuem kirjandus kannab endas kõiki kaasaegseid väärtusi: inimõigused, inimese vabadus, võrdõiguslikkus jm. Arutleda saab, milliseid eetilisi tõekspidamisi kannab endas kaasaja inimene, kuidas mõtestab maailma enda ümber. Väärtusi aitavad kujundada kõik teosed.

Füüsiline õpikeskkond

1. Õppekomplektid (õpikud, töövihikud, õpetajaraamatud) kõigi kursuste tarbeks.
2. Kursuste õppimisel vajalikud tekstikogumikud (lugemikud, valikkogud) ning kirjandusteosed.
3. Kursuste õppimisel vajalikud CD-d (luule ja proosa audioraamatud, eesti luule lauludes, murdeluule, kuuldemängud jms).
4. Kursuste õppimisel vajalikud DVD-d (filmid kirjanikest ja kirjandusüritustest, kirjandusteostel põhinevad filmid ja lavastused).
5. Kättesaadavad on kirjanduse õppimisel vajalikud interaktiivsed õpikeskkonnad ning võrguväljaanded.

EESTI KEEL IV kooliaste

11. klass, 2 tundi nädalas, kokku 70 tundi

Kursused: **MEEDIA JA MÕJUTAMINE**
PRAKTIINE EESTI KEEL

Õppematerjalid:

1. M. Ehala, M. Kitsnik „Praktiline eesti keel“ 11. klassi vihikud 1-3. Kännimees 2012.
2. M. Ehala, M. Kitsnik „Keel ja ühiskond“ õpik. Kännimees 2012. a. Märtsis
3. M. Ehala „Kirjutamise kunst“
4. A. Kiin, A. Lunter „Gümnaasiumi eesti õigekeele vihik“ Koolibri 2008.
5. E. Kraut, E. Liivaste, A. Tarvo „Eesti õigekeel“ Koolibri 1998.
6. T. Erelt „Eesti ortograafia“ Eesti Keele Sihtasutus, Tln. 2006
7. Õigekeelsuse sõnaraamat/ teatmeteosena ja elektrooniliselt
8. Võõrsõnade leksikon
9. M. Hennoste „Täna kirjutame kirjandit“
10. H. Hennoste „Tekstist tekstini . Lugemine ja kirjutamine“ Argo 2012.
11. E. Priimägi, A. Kivimäe „Teksti vastuvõtt ja tekstiloome“ Maurus 2011
12. Õpilastel on soovitatav kasutada järgmisi Internetiportaale: www.eki.ee, www.keelevidin.ee, www.keelenouanne.ee

Kursus MEEDIA JA MÕJUTMINE – 11. klass

Õppesisu

Teksti üldtunnused: sobivus suhtlusolukorda, üldine sidusus ja sisuosade seostamine; keeleline loovus ja õigekeelsus. Tekstide tõlgendamine, retseptiooni erinevuse põhjused: teadmised, isiklik kogemus, kultuuritaust. Teksti adressaat ja vastuvõetavus. Tekstide liigitamine ja analüüs.

Olulisemad meediažanrid (uudis, reportaaz, intervjuu, arvamus). Meediatekstide seostamine: viited ja vihjed, vahendamise ulatus ja eesmärgid. Keel info ja suhteloome teenistuses.

Meediakanalid. Tähtsamad meediakanalid Eestis, eriala- ja üldhuviajakirjad, raadio- ja telekanalid, internet, paber- ja on-line-väljaanded, kvaliteetajakirjanduse ja meelelahutus- ajakirjanduse erinevused. Kirjutatud teksti, kuuldeteksti ja audiovisuaalse teksti esitusviisid ning vahendid. **Eri tüüpi meediatekstide vastuvõtu spetsiifika; verbaalse teksti taju heli ja pildi kontekstis. Meediatekstide usaldusväärsus. Suhtlus internetiportaalides.**

Meedia ja mõjutamine. Verbaalne ja visuaalne mõjutamine. Manipuleerimine, meediaeetika ja meediakriitika. Oma seisukoha eetiline ja asjakohane sõnastamine. Autoripositsioon, info allikad ja nende usaldusväärsus. Kriitiline ja teadlik lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine. Meedia retoorika ja argumendid. Sotsiaalsete tunnuste ja müütide konstrueerimine meediatekstis.

Reklaam (kommertsreklaam, poliitiline reklaam, sotsiaalreklaam). Reklaami sihtrühmad ja kanalid. **Reklaam mainekujundusvahendina. Erandlikud keele ja tähelepanu äratamise võtted. Reklaami mõjus. Kriitilise reklaamitarbija kujundamine.**

Kooliaste ja klass	Moodul	Õppesisu	Taotletavad õppetulemused
G IV 11. klass	<p>Tekstide liigitamine ja analüüs.</p> <p>Tekstide tõlgendamine</p>	<p>Tekstide liigitamise alused (suuline või kirjalik, vahendatud või vahetu, kunsti- või tarbetekst, teabe- või ajaviiteline tekst). Tekstiliikide ja keelevalikute seotus suhtlusolukorraga: adressaat (indiviid või sihtrühm), teksti eesmärgist tingitud tegevused (nt eravestlus tegevuse suunajana või suhete kujundajana; ajakirjandustekst sündmuste vahendajana ja/või teadmiste ja arvamuste kujundajana; reklaam ja tooteinfo ostuotsuste alusena jms).</p> <p>Teksti üldtunnuste analüüsiks on sobivad nii suulised kui ka kirjalikud tekstid (nt demonstreeritakse interneti kaudu suulise suhtlusolukorra tunnuseid – ERR vestlussaadete lindistused; teleuudiste põhitekst ja illustratiivsed lõigud; portaali Youtube materjal vm).</p> <p>Kirjaliku teksti tunnused avatakse meediateksti eri liikide kaudu (pressiteated, kultuuri- või poliitika-sündmusi kajastavad tekstid, arvamused ja arvustused jms). Analüüsitakse nt pealkirjatüüpe (läbipaistev või kujundlik, sisule viitav või paeluv, kirjakeelne või kõnekeelne).</p> <p>Teksti sidusus: analüüsitakse kompositsiooni, üld- ja alapealkirju: tekstiosade üleminekuid, tekstiosade sidumiseks kasutatud keelendeid ja võtteid (viiteahelate sidumine korduse, asenduse ja ellipsi abil jms).</p> <p>Retseptiooni erinevused: nt tehakse küsitlusi, kuidas üht ja sama meediateksti võtavad vastu eri põlvkondade,</p>	<p>* teab teksti üldtunnuseid ning eri tekstide vastuvõtu iseärasusi;</p> <p>* on omandanud tekstianalüüsi põhivõtted; analüüsib verbaalset teksti visuaalses ja audiovisuaalses kontekstis;</p> <p>* tajub teksti autori eesmäärke ning motiive; leiab viiteid ja vihjeid teistele tekstidele, tõlgendab teksti seostuvate tekstide kontekstis;</p>

		<p>erineva haridustaseme, huvide ja kultuuritaustaga inimesed. Ülesanded eeldavad õpilaste aktiivset osalust, individuaaltöö meetodite kombineerimist rühma- ja paaristööga.</p> <p>Teksti adressaat ja vastuvõetavus: seotakse Eesti meedia-kanalite ja -žanrite analüüsiga, st järgmise teemaplokiga. Eri žanrite tekstinäited: kodu- ja toiduajakirjad, ajakirjanduse teadus- ja terviserubriigid, kindlatele sihtrühmadele suunatud tekstid (nt noortesaade kõrvuti eakamatele mõeldud saadetega või noortemuusikat analüüsiv tekst kõrvuti klassikakontserdi arvustusega).</p> <p>Meediatekstide intertekstuaalsuse analüüs: tekstide seostamise viisid ja võimalused, nt teema või ideoloogia kaudu seotud diskursused; vahendatud osad, vihjed ja viited eri tüüpi meediatekstides. Võrreldakse meediatekste, mis edastavad sama sündmust.</p> <p>Keelevahendite analüüs: vaadeldakse, kelle positsioonilt on tekst kirjutatud (teadja, hindaja, õpetaja) ja kuidas teksti keelekasutuses sellele viitab; keda tekstis representeeritakse, kes on n-õ <i>meie</i> ja kes <i>nende</i> hulka arvatud jne.</p> <p>Analüüsitakse trükitekste, tele- ja raadiosaateid ja <i>on-line</i>-tekste. Eeldatakse aktiivõppe meetodite kasutamist, dialoogi ja suhtlust tunnis ning koduülesannete tegemisel.</p>	
G IV 11. klass	Kirjutatud teksti, kuuldeteksti ja audiovisuaalse teksti esitus	Meediakanaleid tutvustavad nt õpilased ise, sh ka uusi meediumeid. Tekstide esitusviisi muutusi seostatakse tehnika ja tehnoloogia arenguga. Arvutiajastul on oluline teadvustada tekstiliikide kasvu ja esitusviiside segunemist võrgusuhtluses; vrd portaalid, mobiilside, sünkroonset heli- ja kirjutamist seostav Skype, kõnepost jne.	* tunneb meediakanaleid, trükimeedia, raadio, televisiooni ja elektroonilise meedia erijooni ning olulisi tekstiliike; on teadlik meediateksti vastuvõtu eripärast ja selle põhjustest;

		<p>Tekstiliike seostatakse pildilisuse kasvuga ajas ja ruumis. Õpivara võiks DVD- ja CD-vormis sisaldada näiteid eri aegade tekstidest. Nende puudumisel tuleks leida eri aegade ajalehti-ajakirju ning kasutada ITV baasil retro-spektiivsete lõikudega tele- ja raadiosaateid.</p> <p>Eesti kanalitega tutvumise, kvaliteet- ja meelelahutus-ajakirjanduse, paber- ja <i>on-line</i>-väljaannete erinevused seostatakse sihtrühmade analüüsiga. Korraldatakse nt meediapäevi, kuhu kutsutakse tegevajakirjanikke, tegeldakse koolilehe- ja -raadioga jne.</p> <p>Õpilased rakendavad oma kuulamis-, intervjuerimis- ja väitlusoskusi, mis on hiljem olulised nii meediatarbijana kui oma tekstide loojana.</p>	
G IV 11. klass	<p>Olulisemad meediažanrid (uudis, reportaaž, intervjuu, arvamus).</p> <p>Meediatekstide seostamine:</p> <p>Suhtlus interneti-portaalides. Oma seisukoha eetiline ja asjakohane sõnastamine.</p>	<p>Meediažanrite tutvustamine: uudis; uudisväärtuse kriteeriumid, kuidas uudis sünnib, uudisküsimused, uudise edastamise vahendid, kommenteeritud uudis, uudise ja arvamusloo erinevused, ka keelelised.</p> <p>Meediatekstide intertekstuaalsuse analüüs – viiteid ja vihjeid, arutlus pildi ja teksti seoste üle jne. Keeleliste vahendite analüüsimisel vaadeldakse, kelle positsioonilt on tekst kirjutatud (teadja, hindaja, õpetaja). Analüüsiks sobivad nii trükimeedia kui ka telesaated, <i>on-line</i>-väljaanded vm. Eeldatakse aktiivõppe meetodite kasutamist, dialoogi ja suhtlust õppeprotsessis.</p>	* tunneb meediatekstis ära argumendid ja põhilised mõjutamisvõtted;
G IV 11. klass	<p>Reklaam mainekujundusvahendina.</p>	<p>Reklaami kui tekstiliigi tutvustus eri näidete kaudu, sh ka peidetud reklaami, kuulutuste, teabevoldikute jms tutvustamine. Arutletakse kommerts- ja poliitilise reklaami sihtrühmade, keelekasutuse, mõjususe üle. Ülesanded nõuavad reklaami vahendite (visuaali, heli,</p>	*analüüsib kriitiliselt reklaami ning arutleb reklaami ja mainekujunduse teemadel;

		<p>muusika, keele) teadvustamist, mõjutamiseks mõeldud ja teabe eristamist reklaamtekstis; reklaamikeele sõnavara ja vormivõtete leidmist, sõnamängu ja metafooride äratundmist.</p> <p>Reklaami sotsiaalset rolli ja mõjusust analüüsitakse oma tarbimiskogemuste, poliitilise aktiivsuse, hoiakute kujundamise jm najal. Reklaame analüüsitakse, rakendades nii suulisi kui ka kirjutamisülesandeid, aktiveeritakse õpilaste loovust (nt tootereklaami koostamine kindlale sihtrühmale individuaalselt, paaris- või rühmatöös). Kriitilist meediatarbijat kujundatakse aktuaalsete reklaamtekstide analüüsi ja kommenteerimise kaudu. Aktiivõppe meetodite rakendamine.</p>	
G IV 11. klass	<p>Sotsiaalsete tunnuste ja müütide konstrueerimine meediatekstis.</p> <p>Verbaalne ja visuaalne mõjutamine.</p> <p>Kriitiline ja teadlik lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine.</p>	<p>Kasutatakse trükimeediat, video- ja audiomaterjali ning analüüsitakse mõjutamise võtteid õpetaja juhendamisel, rühma- või paaristöös. Ülesanded nõuavad seostamist, arutlemist, veenvate argumentide ja näidete leidmist. Tekstidega hõlmatakse ühiskonna eri aegade aktuaalseid teemasid, kajastatakse vastuolulisi või aegunud seisukohti, erinevat stiili vms.</p> <p>Ülesanded eeldavad õpilaste aktiivset osalust, vaidlustavate küsimuste või seisukohavõttude esitamist, kuuldu vahendamist suuliselt või kirjalikult.</p> <p>Allikate ja autoripositsiooni usaldusvääruse teemat lahendatakse rollimängude abil.</p> <p>Fakti ja arvamuse eristamiseks leitakse tekstidest fakte ja argumente, eristades fakti- ja tunde põhiseid argumente. Keelevahendite erisused fakti ja arvamuse vormistamisel ning arvamuse esitamisel faktina (nn tuleviku-uudised, seisukohad kui uudised jms).</p>	<p>*analüüsib kriitiliselt reklaami ning arutleb reklaami ja mainekujunduse teemadel;</p> <p>*oskab väljendada oma seisukohta loetu ja kuuldu kohta ning valida selleks sobivaid keelevahendeid.</p>

	Kriitilise reklaamitarbija kujundamine.	Autoriteetsusvõtted meediatekstides. Kriitilise meediatarbija kujundamine – analüüsitakse ajakirjanduse, internetikeskkonna ja reklaami tihedat seotust, tuuakse esile reklaami kui mõjutamise keelelised võtted. Arutletakse näiteks lastele suunatud reklaami lastesaadete, lasteajakirjanduse kontekstis jm.	
--	---	--	--

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) teab teksti üldtunnuseid ning eri tekstide vastuvõtu iseärasusi;
- 2) tunneb meediakanaleid, trükimeedia, raadio, televisiooni ja elektroonilise meedia erijooni ning olulisi tekstiliike; on teadlik meediateksti vastuvõtu eripärast ja selle põhjustest;
- 4) on omandanud tekstianalüüsi põhivõtted; analüüsib verbaalset teksti visuaalses ja audiovisuaalses kontekstis;
- 5) tajub teksti autori eesmärke ning motiive; leiab viiteid ja vihjeid teistele tekstidele, tõlgendab teksti seostuvate tekstide kontekstis;
- 6) eristab fakti arvamusest ning usaldusväärset infot küsitavast;
- 7) tunneb meediatekstis ära argumendid ja põhilised mõjutamisvõtted;
- 8) analüüsib kriitiliselt reklaami ning arutleb reklaami ja mainekujunduse teemadel;
- 9) oskab väljendada oma seisukohta loetu ja kuuldu kohta ning valida selleks sobivaid keelevahendeid.

EESTI KEEL IV kooliaste

Kursus PRAKTILINE EESTI KEEL -11. klass

Kursust „Praktiline eesti keel II“ õpitakse paralleelselt kursusega „Meedia ja mõjutamine” või selle järel.

Õppesisu

Kõnearendus-, lugemis-, kuulamis- ja kirjutamisteemad

1. Kursusega „Meedia ja mõjutamine“ seostuvad teemad.
2. Kirjanduskursustega haakuvad teemad.
3. Õppekava läbivad teemad.

Kõnelemine

Suuline suhtlus olukorrast ja vestluspartnerist lähtuvalt.

Sama sõnumi edastamine erinevate keelevahenditega, keelelise väljenduse paindlikkus, otsesem ja kaudsem väljendumine.

Ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide kasutamine, veenmine ja mõjutamine.

Kirjutamine

Tarbekirjade koostamine: juhend, koosoleku memo, tegevuskava.

Mitme allika põhjal kokkuvõtte ja referaadi kirjutamine.

Ajakirjanduslike tekstide koostamine: arvamislugu, retsensioon, pressiteade.

Veebitekstide koostamine: blogi, podcast.

Vajaduse korral õigekirja ja õigekeelsusküsimuste kordamine.

Lugemine

Eri modaalsusega tekstide (kirjaliku, audiovisuaalse, hüpertekstilise) tähenduse mõistmine.

Teksti eesmärgi ja vaatenurga mõistmine, meediatekstide kriitiline analüüsimine.

Teksti sisuliste ja keeleliste tunnuste põhjal paindlike elektrooniliste otsingustrateegiatega kasutamine.

Süsteemiline sõnavaraarendus (üldkasutatavate võõrsõnade, ilukirjanduskeele sõnavara, käsitletavate teemadega seotud terminoloogia omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine).

Kooliaste ja klass	Moodul	Õppesisu	Taotletavad õppetulemused
	Kuulamine, kõnelemine, harjutamine	<p>Paindliku eneseväljenduse harjutamine (suhtlus ametiisikute ja teenindajatega, intervjuu andmine pressile, arutelul osalemine) Lähimängimist vajaksid nõudlikumad suhtlusolukorrad ametiisikute ja teenindajatega (autojuhilubade taotlemise kohta info küsimine, autokooli kuulajaks registreerimine, kauba hinna või sõiduplaani kohta info hankimine, välisministeeriumist viisarežiimi ja viisa taotlemise kohta info hankimine sõbra Eestisse kutsumiseks või vms).</p> <p>Harjutatakse suhtlusolukordi pressiga (juhuslik tänavaintervjuu, põhjalikum intervjuu oma hobi või võimetega tähelepanu äratanud õpilasena, käitumine tahtmatult meedia huviorbiiti sattunud isikuna (nt sõbra tegude või ms tõttu), suhtlus ümarlauaarutelul telesaates.</p> <p>Soovitav on harjutada variatsioone sama suhtlusolukorra lahendamiseks eri suhtlusrollid korral erinevate keeleliste vahenditega. Soovitav on kasutada draamaelemente.</p>	annab paindlikult ja olukorra järgi edasi oma tundeid, mõtteid ja hinnanguid niihästi isiklikus, avalikus kui ka ametlikus suhtluses, nii suuliselt, kirjalikult kui ka elektrooniliselt;

	veenmine ja mõjutamine	<p>Ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide kasutamine, veenmine ja mõjutamine</p> <p>Arutlusteedad võiksid tuleneda mõnest tüüpilisest suhtlus-olukorrast, mis on seotud poliitilise eluga, kohtuväitlusega, võistlusväitlusega, akadeemilise debatiga vms. Soovitav on kasutada draamaelemente eri suhtlusolukordade modelleerimiseks, nt lavastada valimisvõitlus kandidaatide vahel, korraldada kirjanduslik kohus mõne teose (anti)kangelase üle vms.</p> <p>Olukordade ja argumentide leidmist hõlbustab alustekstide kasutamine, näiteks ajalehes avaldatud artiklid erinevate poliitiliste valikute kohta mingis küsimuses, samuti võiks aruteludes kasutada meedia ja mõjutamise kursusega seotud teemasid nagu meediatekstide usaldusväärsus, suhtlus internetiportaalides, manipuleerimine, meediaetika jm.</p>	suudab kaasa mõelda avalikule esinemisele ning esitada ettekandjale küsimusi;
	Kirjutamine Tarbekirjade koostamine (juhend, koosoleku memo, tegevuskava)	<p>Koostada lavastatud väitluskoosoleku memo, koostada tegevuskava õpilasfirma asutamiseks või mingi ühiskondliku aktsiooni käivitamiseks).</p> <p>Juhendeid võib koostada ka näiteks mõnes õigekeelsus-küsimuses või meediaanalüüsis orienteerumiseks, s.o neid võib kasutada osana sisukursuste või praktilise õigekeelsuse omandamiseks.</p>	suudab koostada tarbetekste

	<p>Mitme allika põhjal kokkuvõtte ja referaadi kirjutamine</p>	<p>Allikate ehk alustekstidena võib kasutada erinevate meediakanalite tekste, mis võimaldab praktiliselt kogeda samade sündmuste erinevat kajastamist eri väljaannetes.</p> <p>Teemadena võib kasutada ka teiste õppeainete teemasid, mispuhul töö saab sisulise hinde vastavast ainst, keelelise poole eest aga praktilise eesti keele kursuses.</p>	<p>suudab mitme aineallika põhjal kirjutada referatiivset teksti, vältides plagiaati; lõiming ühiskonna – ja ajalooa</p>
	<p>Lugemine Meediatekstide koostamine: arvamyslugu, retsensioon, pressiteade, blogi, podcast (taskuhääling)</p>	<p>Teemade valikul lähtutakse päevakajalistest sündmustest, ilukirjandusest kui ka õppekava läbivatest teemadest. Veebitekstide puhul on soovitatav harjutada isiklike sõnumite koostamist.</p> <p>Võimalik on mängida läbi olukordi, mille üheks tulemuseks on retsensioon, olemyslugu vm ajakirjandustekst</p> <p>Pressikonverentsil kuuldu põhjal kirjutatavad ajakirjaniku rollis õpilased meediatekste.</p>	<p>suudab eri liiki meediatekste kriitiliselt hinnata ning eri allikatest pärineva info ja arutluskäikude põhjal tasakaalustatud kokkuvõtet teha;</p>
	<p>Õigekirja ja õigekeelsusküsimuste kordamine vastavalt vajadusele</p>	<p>Stiili- ja keelevigadega töötatakse individuaalselt kogu aeg, suunates õpilasi kasutama sõnaraamatuid ning muutma harjumuseks kirjakeele veebiallikate ja spelleri kasutuse.</p> <p>Juurutada praktikat, kus õpilased teevad kaasõpilaste töödele korrektuuri – õpetaja võib sel juhul hinnata nii esialgse teksti korrektsust kui ka korrektuuri asjakohasust.</p> <p>Klassi taseme ja vajaduse järgi kavandatakse aeg-ajalt üks tund nende õigekeelsusküsimuste kordamiseks, millega õpilaste enamikul on vahetult probleeme olnud.</p>	<p>on kinnistanud ja parandanud oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust.</p>

	Eri modaalsusega tekstide (kirjalik, audiovisuaalne, hüpertext) tähenduse mõistmine	Tekstid võiksid olla samad, mis on aluseks kõnelemis- või kirjutamisharjutustele, osa neist kattub kindlasti kursuses <i>Meedia ja mõjutamine</i> käsitletud materjaliga. Et teksti lugemine/kuulamine ning mõistmine eelneb sageli teistele suhtlustegevustele (ettekanne, sõnavõtt, tekstiloom), siis on tekstimõistmise arendamine vahetu eeltöö neile suhtlusülesannetele.	argumenteerib veenvalt ja selgelt ning suudab kaitsta oma seisukohti eakohastes aruteludes koolis;
	Teksti eesmärgi ja vaatenurga mõistmine, meediatekstide kriitiline analüüsimine	Soovitatav on kasutada nii kirjutava kui ka audiovisuaalse pressis päevakajalisi tekste. Oluline on võrrelda samade sündmuste kajastusi eri meediaväljaannetes, nt Postimehes ja Päevalehes, või eri telekanalite uudistesaadetes. Võrrelda tasuks ka ajalehtedes ilmuvaid uurivaid artikleid, aramuslugusid, juhtkirju ja reportaaže, mis kõik kajastavad mingit olulist sündmust, kuid erineva subjektiivsuse astmega.	suudab kirjutada aramuslugu, retsensiooni ja pressiteadet ning koostada koosoleku memo ja tegevuskava;
	Ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide eristamine suulises tekstis, kallutatuse ja manipuleerimise äratundmine	Kuulub tihedalt kokku eelmisega, eeskätt tuleks vaatluse alla võtta ümarlaua vormis tele- ja raadiosaated, milles erinevate ideoloogiliste seisukohtadega aramus-liidrid mõttevahetust arendavad. Võimalik on seda teemat käsitleda ka lavastatud valimisvõitluse või kirjandusliku kohtu analüüsi kaudu, selleks tuleb omistada mõnele õpilasele „vaatleja” roll, nende tähelepanekud võiksid olla hiljem klassiarutelu aluseks.	suudab kaasa mõelda avalikule esinemisele ning esitada ettekandjale küsimusi;

	<p>Teksti sisuliste ja keeleliste tunnuste põhjal paindlike elektrooniliste otsingustrateegiatega kasutamine</p>	<p>Infootsingu tehnikatele ei pea pühendama eraldi tundi, kuid infootsingualaseid näpunäiteid tuleks jagada alati enne, kui asutakse sooritama harjutust, mille soorituse eelduseks on infootsingu kasutamine.</p> <p>Tähelepanu tuleks juhtida:</p> <ul style="list-style-type: none"> • võtmesõnade valikule, nende kombineerimisele otsingus, • fraasiotsingu võimalustele ja piirangutele, teatud võtmesõnade välistamisele otsingutulemuste hulgast, • teemaga seotud isikute ja institutsioonide nimedele, mis võivad aidata otsinguvastuseid kitsendada jms. 	<p>on arendanud oma elektroonilise infootsingu oskust ning suudab kasutada paindlikke infootsingu strateegiaid;</p>
	<p>Süsteemaatiline sõnavaraarendus</p>	<p>Igas tunnis võiks olla ca 10 minutit pühendatud antud teema seisukohalt oluliste, õpilase jaoks uute sõnade õppimisele ja kontrollile.</p> <p>Tähelepanu tuleb juhtida ka sünonüümidele jt stiilirikastusvõimalustele; sõnavaraarenduse alla kuulub ka väljendite ja püsivormelite (<i>Austatud kuulajad; lubage mul üle anda, jpt</i>) omandamine ja kontekstitundlik kasutamine.</p>	<p>on kinnistanud ja parandanud oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust, arendanud sõnavara</p>

Õpitulemused

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- 1) annab paindlikult ja olukorra järgi edasi oma tundeid, mõtteid ja hinnanguid niihästi isiklikus, avalikus kui ka ametlikus suhtluses, nii suuliselt, kirjalikult kui ka elektrooniliselt;
- 2) argumenteerib veenvalt ja selgelt ning suudab kaitsta oma seisukohti eakohastes aruteludes koolis;
- 3) suudab kaasa mõelda avalikule esinemisele ning esitada ettekandjale küsimusi;
- 4) suudab eri liiki meediatekste kriitiliselt hinnata ning eri allikatest pärineva info ja arutluskäikude põhjal tasakaalustatud kokkuvõtet teha;
- 5) suudab kirjutada arvamustlugu, retsensiooni ja pressiteadet ning koostada koosoleku memo ja tegevuskava;
- 6) suudab mitme aineallika põhjal kirjutada referatiivset teksti, vältides plagiaati;
- 7) on arendanud oma elektroonilise infootsingu oskust ning suudab kasutada paindlikke infootsingu strateegiaid;
- 8) on kinnistanud ja parandanud oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust.

EESTI KEEL IV kooliaste

Kursus TEKSTI KEEL JA STIIL -11. klass /RÕK alusel 12. klass/ UURIMISTÖÖ

1. Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- valib sobiva suhtluskanali ja väljendab ennast korrekselt nii suulises kui kirjalikus vormis;
- valib väljendusvahendeid vastavalt suhtlusolukorrale ja kõneainele;
- analüüsib tekstide sisu, eesmärke, kasutuskonteksti, ülesehitust, sõnavara, stiili;
- koostab eri liiki tekste (arutlus, arvustus ja muud probleemkirjutised; tarbetekstid);
- argumenteerib ja lükkab ümber väiteid nii kõnes kui kirjas
- tekstide loomisel seob alustekste omavahel, refereerib, tsiteerib, parafraseerib, kasutab viitamissüsteeme;
- tunneb mõjutamise viise ja keelevahendeid, argumenteerib, nõustub esitatud väidetega, lükkab neid ümber nii suulises kui kirjalikus tekstis.

Kursuse „**TEKSTI KEEL JA STIIL** ” vältel kujuneb õpilase oskus valida suhtluskanalit ja väljenduda korrekselt. Iga suhtlusolukord nõuab oma keelekasutust ja stiili. Stiiliõpetuse põhimeetod on **võrdlus ja valik**, seega analüüsitakse kursuse käigus tekstide sisu, eesmärke, kasutuskonteksti, ülesehitust, sõnavara ja stiili. Praktiliste töödega (arutlus, arvustus, probleemkirjutised, tarbetekstid) arendatakse eri tekstiliikide loomise oskust. Mõisted ja seosed omandatakse õpikust.

Inimesed veenavad üksteist omavahelise suhtluse käigus. Kursusel pööratakse tähelepanu argumenteerimisele nii kõnes kui ka kirjas, õpetatakse väiteid esitama ja ümber lükkama ning tundma mõjutamise viise. Uurimuslike tööde koostamisel koostöö eri ainete õpetajatega. Kursuse raames õpitakse tundma uurimistöö struktuuri ja vormistamist, uurimuse temavaldkond võib pärineda mõnest muust õppeainest.

Kooliaste ja klass	Moodul	Õppesisu	Õppetegevus	Taotletavad õppetulemused
G IV kooliaste 11. klass	võrdlus valik arutlus, arvustus	<p>Keel suhtluse ja tunnetuse vahendina. Suulise ja kirjaliku suhtluse ja teksti erinevused.</p> <p>Stiil ja stilistika. Asjalikkus ja isikupära. Viisakus ja sõbralik toon. Võimukus, vulgaarsus ja suhtlusvead.</p> <p>Ametlik stiil, publitsistlik stiil, teadusstiil.</p> <p>Stiilivärving, stiiliviga; keele kasutusvaldkondade tüüpilised stiilivead. Ilukirjandusstiil ja poeetika.</p>	Mõistete ja seoste omandamine peaks toimuma kogemuslikul teel, st tekste võrreldes. Stiilierinevuste leidmiseks ilukirjandusest või päevakajalisest meediast, kõrvutatakse tekste, näiteks katkeid käsitletud kirjanike loomingust või ühe ja sama teema avamist meedia eri kanalites, et selguks stiililiikide (ametlik stiil, publitsistlik stiil, teadusstiil, ilukirj.stiil) iseloomulikud tunnused. Tekstide võrdlemine aitab avada stiili valikut ja värvingut määravaid tegureid (teksti otstarve, sõnade tähenduspiirkond, päritolu, esinemissagedus, pikkus, häälikuline koostis, kujundlikkus ja kontekst). Õpitu kinnistamiseks on vaja pidevalt koostada lühitekste, katsetamaks stiilivõimalusi, näiteks anda sama sisu edasi neutraalse ja emotsionaalse jutustusena, ametliku raporti ning ajaleheudisena. Valminud tekste analüüsitakse paaris- ja rühmatööna, pöörates tähelepanu ka stiilivigadele ja vääratustele. Praktilisteks harjutusteks sobivad õpilastööd, meediatekstid ja harjutused, milles õpitakse märkama ja eritlema stiilivigu.	valib sobiva suhtluskanali ja väljendab ennast korrektselt nii suulises kui kirjalikus vormis; valib väljendusvahendeid vastavalt suhtlusolukorrale ja kõneainel

<p>G IV kooliaste</p> <p>11. klass</p>	<p>sõnavara rikastamine</p> <p>vaatlus</p> <p>võrdlus</p> <p>sõnastus</p> <p>kirjutamine</p>	<p>Eesti sõnavara; tähendus- ja stiili-jooned. Oma sõnavara rikastamise võimalused.</p> <p>Keele kujundlikkus ja loov keelekasutus. Tekstide võrdlev analüüs (eesmärgid, kasutus-kontekst, grammatilised erijooned, sõnavara, stiil). Võrgusuhtluse keelevalikud.</p>	<p>Eesti sõnavara kujunemine ja rikastamine on pidev protsess. Kursuses pööratakse tähelepanu sünonüümiale ja selle allikatele, oma-, võõr- ja laensõnade stilistilisele erinevusele. Selgitatakse antonüümiat, selle sõltumist kaastekstist ning samakõnalisust.</p> <p>Vaatluse alla võetakse fraseoloogia ja keele kujundlikkus, neologismid, arhaismid ning sõna tähenduse muutumine ajas. Kujund on markeeritud keelend, mis aitab sõnastust ilmestada ja sageli mõnd keerulist nähtust tabava võrdluse abil selgitada. Kujundlikkus avaldub keele eri tasanditel. Kujundite liike määratakse praktiliste tööde käigus.</p> <p>Teemaplokk eeldab sõnastusharjutuste tegemist ja loovtööde kirjutamist. Sobiva keelendi leidmiseks ja korduste vältimiseks on õpilastel kasutada sõnastikud ja keeleajakirjad.</p> <p>Mõisted ja seosed omandatakse õpikust või konspektist, neid illustreeritakse näidetega ilukirjandusest, folkloorist, publitsistikast, võrguväljaannetest jne.</p>	<p>analüüsib tekstide sisu, eesmäärke, kasutuskonteksti, ülesehitust, sõnavara, stiili;</p> <p>koostab eri liiki tekste (arutlus, arvustus ja muud probleemkirjutised; tarbetekstid);</p> <p>argumenteerib ja lükkab ümber väiteid nii kõnes kui kirjas tekstide loomisel seob alustekste omavahel, refereerib, tsiteerib, parafraseerib, kasutab viitamissüsteeme;</p>
--	--	---	---	---

<p>G IV kooliaste</p> <p>11. klass</p>	<p>kirjutamine arutlus</p>	<p>Teadlik kirjutamine. Kirjutamise eesmärk, adressaat, pealkiri, probleem, põhiidee. Teksti aineistik, materjali kogumine ja süstematiseerimine. Teema, selle varasemad käsitlused ja tahud. Teksti ülesehitus ja sidusus. Lõigu ülesanne (allteema, väide, selgitus, tõestus, järeldus, üldistus). Arutlev kirjutamine. Oma teksti toimetamine.</p>	<p>Teadusalad ja tekstiuurijad liigitavad tekste mitmel viisil. Tekstide olulisemad omadused on struktuurne sidusus ja teemale vastavus. Teksti sidusust saab analüüsida nii kompositsiooni, üld- ja alapealkirjade kui ka sidusvahendite kaudu: osade üleminekud, sidumiseks kasutatud keelendid ja võtted. Rõhutama peaks tekstiliikide ja keelevelikute seost olukorratüübiga, pealkirja ja teema sõnastamise tähtsust, tutvustada pealkirja ülesehitust ja eri võimalusi ning alapealkirjade ja moto ülesannet. Lõigustruktuuri käsitledes on oluline juhtida tähelepanu terviklikule argumentatsioonile (argumentide valik, argumentatsiooni struktuur). Kirjutamine on protsess, puhtandini jõutakse pärast kavandamist, mustandi kirjutamist ja selle viimistlemist. Tekstistrateegiad ja kompositsiooni elemendid omandatakse õpikust või konspektist, neid illustreeritakse rohkete näidetega. Teemaplokk eeldab nii terviktekstide kui ka nende osade loomist, nt teemakohane sissejuhatus või lõppsõna mitmel eri viisil.</p>	<p>analüüsib tekstide sisu, eesmäärke, kasutuskonteksti, ülesehitust, sõnavara, stiili;</p> <p>koostab eri liiki tekste (arutlus, arvustus ja muud probleemkirjutised; tarbetekstid);</p> <p>argumenteerib ja lükkab ümber väiteid nii kõnes kui kirjas</p>
--	--------------------------------	---	--	---

G IV kooliaste 11. klass	refereering tsiteerimine arvustamine analüüs, võrdlus	Teadustekst. Uurimiseesmärgi ja hüpoteesi sõnastamine. Materjali kirjeldamine ja usaldusväärsus. Uurimuse struktuur. Allikate refereerimise ja tsiteerimise eesmärgid. Lause- ja lõiguviited; viitekirje. Võrdlemine, analüüs, üldistamine, järeldamine. Uurimuse vormistus. Arvustamine. Loomevargus ehk plagiaat.	Referaat ja uurimus, nende erinevus seisneb eelkõige uurijapoolse probleemi püstitamises. Kursuse vältel tutvutakse teadustöö teostamise ja vormistamise protsessiga (uurimistöö või referaadi eesmärgistamine, kavandamine, hüpoteesi püstitamine, materjali struktureerimine, allika refereerimine ja tsiteerimine ning viitekirja koostamine). Uurimuslike tööde koostamisel tuleks võimalusel teha koostööd eri aine õpetajatega. Õpilased arvustavad kaasõpilaste töid. Loomevargusjuhtumite ärahoidmiseks tuleb õpilastele pidevalt meenutada tsiteerimise, refereerimise head tava ning autoriõigusi.	tekstide loomisel seob alustekste omavahel, refereerib, tsiteerib, parafraseerib, kasutab viitamissüsteeme; tunneb mõjutamise viise ja keelevahendeid, argumenteerib, nõustub esitatud väidetega, lükkab neid ümber nii suulisel kui kirjalikus tekstis.
---	---	--	---	--

Hindamine

Kursuse hindamisel lähtutakse õppekava üldistest hindamisnõuetest ja AKG hindamisjuhendist. Hinnatavad ülesanded ja hindamissageduse valib õpetaja.

Füüsiline õpikeskkond

1. Valdav osa õpet toimub klassis/ arvutiklassis, kooli raamatukogus
2. Klassiruumis kasutatakse õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni.
3. Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sh netisõnaraamatuid.